

**Prilog 2. PLANA RAZVOJA
SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE
DO 2027.
Analiza stanja**

Sadržaj

1.	Analiza stanja.....	5
1.1.	Društvo	5
1.1.1.	Zemljopisni položaj i osnovne karakteristike.....	5
1.1.2.	NUTS podjela i indeks razvijenosti.....	6
1.1.3.	Stanovništvo	9
1.1.4.	Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi.....	12
1.1.5.	Društvena i zdravstvena infrastruktura	17
1.1.6.	Obrazovanje.....	19
1.1.6.1	Obrazovna struktura	19
1.1.6.2	Obrazovna infrastruktura	21
1.2.	Gospodarstvo.....	31
1.2.1.	Opća gospodarska kretanja	31
1.2.2.	Investicije	35
1.2.3.	Vanjskotrgovinska razmjena	38
1.2.4.	Malo i srednje poduzetništvo	41
1.2.5.	Obrtništvo	46
1.2.6.	Tržište rada	48
1.2.7.	Poslovno okruženje.....	56
1.2.8.	Turizam i kultura	57
1.2.9.	Poljoprivreda.....	63
1.2.9.1	Šumarstvo	75
1.2.9.2	Lovstvo	75
1.3.	Stanje u okolišu/prostoru	76
1.3.1.	Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima	76

1.3.1.1 Sisačko-moslavačka županija – potres u brojkama.....	77
1.3.1.2 Zrak	82
1.3.1.3 Vode.....	83
1.3.1.4 Tlo	83
1.3.2. Miniranost.....	84
1.3.3. Otpad	84
1.3.4. Klimatske promjene	87
1.3.5. Brownfield područja	88
1.3.6. Primarna infrastruktura	89
1.3.6.1 Vodoopskrba.....	89
1.3.6.2 Odvodnja.....	90
1.3.6.3 Obrana od poplava	92
1.3.6.4 Energija	94
1.3.7. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost	97
1.3.7.1 Cestovni promet	98
1.3.7.2 Željeznički promet.....	106
1.3.7.3 Riječni promet.....	107
1.3.7.4 Zračni promet	108
1.3.7.5 Širokopojasna infrastruktura	109
1.3.8. Zaštićena područja i prirodna bogatstva	112
1.4. Institucionalni kontekst	117
1.4.1. Javna uprava	117
1.4.2. Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije	118
1.4.3. Lokalne akcijske grupe	119
1.4.4. Privatni sektor.....	122
1.4.5. Civilni sektor.....	122

1.4.6.	Ostali subjekti	125
1.5.	SWOT analiza	125
2.	Rezultati provođenja prijašnjih strategija.....	128
2.1.	Institucionalni učinci.....	128
3.	Mogućnosti financiranja provedbe Plana razvoja Sisačko-moslavačke županije za razdoblje do 2027.	
	130	
	POPIS TABLICA.....	139
	POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA	141
	POPIS SLIKA	143

1. ANALIZA STANJA

1.1. DRUŠTVO

1.1.1. Zemljopisni položaj i osnovne karakteristike

Prema Zakonu o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (»Narodne novine« broj 86/06, 125/06, 16/07, 95/08, 46/10, 145/10, 37/13, 44/13, 45/13) Sisačko-moslavačka županija je dio administrativno-teritorijalnog ustroja Republike Hrvatske sa sjedištem u Sisku. Smještena je u južnom dijelu središnjeg dijela Republike Hrvatske, na području na kojem se dotiču Panonska i Gorska Hrvatska. Županija graniči sa Zagrebačkom, Karlovačkom, Bjelovarsko-bilogorskom, Brodsko-posavskom i Požeško-slavonskom županijom, a na jugu i s Bosnom i Hercegovinom. Obuhvaća Posavinu, Banovinu, Moslavинu te dijelove Korduna i Slavonije. Sisačko-moslavačka županija zbog svog povoljnog prirodnog i prometno geografskog položaja ima mogućnost razvijanja intermodalnog prometnog sustava te dobrog povezivanja s ostalim dijelovima RH kao i susjednim zemljama. Međutim, postojeći prometni sustav nije dostatan za gospodarske i socijalne potrebe županije i ne osigurava uvjete za uravnotežen regionalni razvitak.

Sisačko-moslavačka županija ima površinu od 4468 km² te je po površini među najvećim županijama u Republici Hrvatskoj i zauzima oko 7,9 % kopnenog teritorija Republike. Prema Izješču o stanju u prostoru Sisačko-moslavačke županije 2015.-2018. prostor županije čine poljoprivredne površine s 30,72 %, šumske površine s 39,96%, ostale poljoprivredne i šumske površine 18,10%, 5,98% površine pokrivaju građevinska područja, te takva struktura korištenja površina zemljišta predstavlja povoljan gospodarski resurs.

Prostor Sisačko-moslavačke županije može se podijeliti u tri geografske cjeline:

- a) gorska područja (područja Zrinske, Trgowske, Petrove te dijelova Moslavačke gore)
- b) brdsko-brežuljkasta područja (Banovina, Moslavina, Vukomeričke gorice i Psunj)
- c) područja riječnih dolina, terasa i naplavnih ravnih (ravnice Posavine i Pokuplja).

Prema današnjem teritorijalnom ustroju na području županije je 19 jedinica lokalne samouprave:

7 gradova: Sisak, Glina, Hrvatska Kostajnica, Kutina, Novska, Petrinja i Popovača, 12 općina: Donji Kukuruzari, Dvor, Gvozd, Hrvatska Dubica, Jasenovac, Lekenik, Lipovljani, Majur, Martinska Ves, Sunja, Topusko i Velika Ludina te 453 naselja. Političko, administrativno, gospodarsko i kulturno središte županije je grad Sisak.

1.1.2. NUTS podjela i indeks razvijenosti

NUTS2 klasifikacija je u početku služila za izradu regionalnih statistika, a danas ona igra ključnu ulogu u što boljem iskorištavanju sredstava koja su nam na raspolaganju kroz kohezijsku politiku Europske unije.

Glavni cilj kohezijske politike Europske unije koja se još naziva i politikom solidarnosti, je osiguravanje finansijskih sredstava za manje razvijene regije zemalja članica Europske unije. Razlike u razvijenosti regija postoje od samog osnutka Unije, a statistička podjela regija – NUTS2 klasifikacija, predstavlja instrument kojom se sredstva pravedno raspodjeljuju.

Za programsko razdoblje 2021. - 2027. Europska komisija predviđa kontinuiranu uporabu NUTS klasifikacije pri određivanju regionalne prihvatljivosti za potporu iz Europskog fonda za regionalni razvoj i Europskog socijalnog fonda.

Republika Hrvatska koristi podjelu prema europskoj nomenklaturi prostornih jedinica za statistiku NUTS (fr: *Nomenclature des unités territoriales statistiques*). Prema toj podjeli za teritorij RH uspostavljaju se prostorne jedinice za statistiku na tri razine:

NUTS 1: Republika Hrvatska

NUTS 2: Dvije statističke regije: Kontinentalna Hrvatska i Jadranska Hrvatska (do kraja 2020.) odnosno četiri statističke regije od 1.1.2021. (Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Grad Zagreb i Sjeverna Hrvatska)

NUTS 3: Županije i gradovi

Prema novoj klasifikaciji HR_NUTS 2021. ([NN 125/2019](#)) Republika Hrvatska podijeljena je na četiri statističke regije 2. razine koje čine Panonska Hrvatska, Jadranska Hrvatska, Grad Zagreb i Sjeverna Hrvatska nastale grupiranjem županija kao administrativnih jedinica.

HR NUTS 2021. je hijerarhijska klasifikacija kojom se uspostavljaju statističke regije 1., 2. i 3. razine prema kojima se dijeli prostor Republike Hrvatske za svrhe regionalne statistike.

Statistička regija 1. razine (u nastavku teksta HR NUTS 1) je Republika Hrvatska kao administrativna jedinica.

Statistička regija 2. razine (u nastavku teksta HR NUTS 2) sastoji se od 4 neadministrativne jedinice nastale grupiranjem županija kao administrativnih jedinica niže razine.

Statističke regije 3. razine (u nastavku teksta HR NUTS 3) sastoje se od 21 administrativne jedinice (20 županija i Grad Zagreb).

Sisačko-moslavačka županija na drugoj razini (NUTS 2) pripada statističkoj regiji Kontinentalna Hrvatska odnosno od 2021. godine regiji Panonska Hrvatska. U navedenoj regiji uz Sisačko-moslavačku županiju su sljedeće županije: Bjelovarsko-bilogorska županija, Virovitičko-podravska županija, Požeško-slavonska

županija, Brodsko-posavska županija, Osječko-baranjska županija, Vukovarsko-srijemska županija i Karlovačka županija.

U skladu sa Zakonom o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 147/14 i 123/17), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije provodi postupak ocjenjivanja i razvrstavanja svih jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj prema indeksu razvijenosti. Izmjenama i dopunama Zakona koje su stupile na snagu 13. prosinca 2017. (Narodne novine, br. 123/17) unaprijeđen je pravni okvir koji se odnosi na postupak ocjenjivanja i razvrstavanja JLP(R)S-a prema stupnju razvijenosti te način utvrđivanja potpomognutih područja.

Novi model izračuna indeksa razvijenosti temelji se na stručnoj podlozi „Evaluacija postojećeg i prijedlog novog modela za izračun indeksa te izračun novog indeksa razvijenosti jedinica lokalne i područne samouprave u Republici Hrvatskoj“ koju je za potrebe Ministarstva izradio Centar za lokalni ekonomski razvoj Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci. Po donošenju izmjena i dopuna Zakona, a slijedom izrađenoga novoga modela izračuna indeksa razvijenosti, donesena je nova Uredba o indeksu razvijenosti (Narodne novine, br. 131/17, u dalnjem tekstu: Uredba).

Uredba utvrđuje pokazatelje za izračun indeksa razvijenosti, njihov izračun i izvore podataka te način izračuna indeksa razvijenosti.

U skladu s Uredbom, za izračun indeksa razvijenosti koriste se sljedeći pokazatelji:

1. prosječni dohodak po stanovniku
2. prosječni izvorni prihodi po stanovniku
3. prosječna stopa nezaposlenosti
4. opće kretanje stanovništva
5. stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje)
6. indeks starenja.

Indeks razvijenosti je kompozitni pokazatelj koji se računa kao prilagođeni prosjek standardiziranih vrijednosti društveno-gospodarskih pokazatelja radi mjerjenja stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u određenom razdoblju. Indeks razvijenosti omogućava mjerjenje stupnja razvijenosti JLP(R)S-a u Republici Hrvatskoj. Razvrstavanje odnosno kategoriziranje svih teritorijalnih jedinica prema razvijenosti temelji se na suvremenom shvaćanju regionalne politike koja, premda koncentrirana na najmanje razvijena područja, potiče razvoj cjelokupnog državnog teritorija. Kategorizacija svih teritorijalnih jedinica omogućuje kvalitetnije uređenje ključnog pitanja razine regionalnih razvojnih poticaja. Izravnim povezivanjem razine regionalnih razvojnih poticaja s razinom razvijenosti, dobiva se kvalitetni okvir poticanja razvoja svih lokalnih i županijskih jedinica u skladu sa stupnjem razvijenosti pojedine jedinice. Također, ovaj pristup

omogućuje uključivanje i isključivanje jedinica iz sustava potpomognutih područja sukladno promjenama stupnja razvijenosti.

Prema novom modelu, JLP(R)S-i se razvrstavaju u skupine razvijenosti pomoću distribucije ranga, pri čemu se uvijek polazi od prosječnog praga razvijenosti (indeks 100). Skupine razvijenosti predstavljaju jednakе dijelove (polovine, odnosno četvrtine) u razdiobi po veličini uređenih nizova iznadprosječnih i ispodprosječnih vrijednosti indeksa razvijenosti za jedinice područne (regionalne), odnosno lokalne samouprave.

Prema indeksu razvijenosti jedinice područne (regionalne) samouprave u Republici Hrvatskoj razvrstavaju se u četiri skupine:

u I. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave

u II. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave

u III. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave

u IV. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj polovini iznadprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave.

I. skupinu jedinica područne (regionalne) samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj polovini ispodprosječno rangiranih jedinica područne (regionalne) samouprave: Bjelovarsko-bilogorska županija, Brodsko-posavska županija, Ličko-senjska županija, **Sisačko-moslavačka županija**, Virovitičko-podravska županija i Vukovarsko-srijemska županija.

Jedinice lokalne samouprave razvrstavaju se u osam skupina:

- u I. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u posljednjoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u II. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u III. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u IV. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u V. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u posljednjoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave

- u VI. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u drugoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave
- u VIII. skupinu jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u prvoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave.

U skladu s člankom 36. Zakona, status potpomognutih područja imaju sva područja ispod prosjeka razvijenosti Republike Hrvatske odnosno I. - IV. skupina jedinica lokalne samouprave i I. - II. skupina jedinica područne (regionalne) samouprave.

Gradovi i općine u Sisačko-moslavačkoj županiji razvrstani su u sljedeće skupine:

VI. skupina: Sisak, Kutina

V. skupina: 0

IV. skupina: Popovača, Lipovljani, Lekenik, Petrinja, Novska, Velika Ludina

III. skupina: 0

II. skupina: Topusko, Martinska Ves, Hrvatska Kostajnica

I. skupina: Jasenovac, Glina, Majur, Sunja, Hrvatska Dubica, Dvor, Donji Kukuruzari, Gvozd.

Najlošije rangirane jedinice lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u posljednjoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave (I. skupina) su: Jasenovac, Glina, Majur, Sunja, Hrvatska Dubica, Dvor, Donji Kukuruzari i Gvozd. U sljedećoj su skupini (II. skupina: jedinice lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini ispodprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave): Topusko, Martinska Ves i Hrvatska Kostajnica. U III. skupini nema niti jedne jedinice lokalne samouprave s područja Sisačko-moslavačke županije, a u IV. skupini se nalaze Popovača, Lipovljani, Lekenik, Petrinja, Novska, Velika Ludina. U VI. skupini jedinica lokalne samouprave koje se prema vrijednosti indeksa nalaze u trećoj četvrtini iznadprosječno rangiranih jedinica lokalne samouprave su Sisak i Kutina.

1.1.3. Stanovništvo

Na području Sisačko-moslavačke županije prema Popisu stanovništva u 2011. godini bilo je naseljeno 172 439 stanovnika ili 4,02 % stanovništva Republike Hrvatske dok se prema rezultatima Popisa stanovništva u 2021. godini objavljenim u listopadu 2022. godine taj broj smanjio za 32 836 stanovnika ili čak 19 % pa broj stanovnika u Sisačko-moslavačkoj županiji iznosi 139 603 i njegov udio u ukupnom stanovništvu Republike Hrvatske je 3,6 %.

Gustoća naseljenosti u 2011. godini iznosila je 38,60 st/km², što je osjetno niže od prosjeka Republike Hrvatske (75,70 st/km²). Na području županije izražena je neravnomjerna naseljenost koja se očituje u gušćoj

naseljenosti gradskih sredina (Sisak, Petrinja, Kutina i Novska), dok su pojedina ruralna područja gotovo potpuno napuštena (dijelovi Banovine i Posavine). Takav problem neravnomjerne naseljenosti uzrokuje i znatne razlike u stupnju razvijenosti pojedinih dijelova županije. Ukupno demografsko kretanje na području Sisačko-moslavačke županije je negativno, tj. broj stanovnika smanjuje se iz popisa u popis pa se broj stanovnika između popisa stanovništva iz 2001. godine i popisa stanovništva iz 2011. godine smanjio za 6,98 %. Glavni uzroci takvog depopulacijskog kretanja mogu se pripisati iseljavanju mladih osoba u potrazi za radnim mjestom, ali i otprije izraženom procesu deruralizacije.

Tablica 1. Broj i gustoća stanovnika po jedinicama lokalne samouprave SMŽ

Prostorna jedinica	Površina (km ²)	Br. naselja	Br. stanovnika (1991.)	Br. stanovnika (2001.)	Br. stanovnika (2011.)	Gustoća 2011. (st/km ²)
RH	56 602,90	6820	4 784 365	4 437 460	4 284 889	75,70
SMŽ	4467,79	453	251 332	185 387	172 439	38,60
GRADOVI	2012,16	208	166 660	127 173	120 756	60,01
Glina	544,10	69	23 040	9868	9283	17,06
Hrvatska Kostainica	52,60	7	4996	2746	2756	52,40
Kutina	295,44	23	24 829	24 597	22 760	77,04
Novska	317,36	23	17 231	14 313	13 518	42,60
Petrinja	380,6	55	35 151	23 413	24 671	64,82
Sisak	422,06	31	61 413	52 236	47 768	113,18
OPĆINE	2455,63	245	84 672	58 214	51 683	21,05
Donji Kukuruzari	113,78	15	3063	2047	1634	14,36
Dvor	504,76	64	14 555	5742	5570	11,03
Gvozd	214,27	19	8082	3779	2970	13,86
Hrvatska Dubica	129,37	6	4237	2341	2089	16,15
Jasenovac	161,88	10	3599	2391	1997	12,34
Lekenik	228,57	18	6248	6170	6032	26,40
Lipovljani	108,7	4	3866	4101	3455	31,78
Majur	67,96	11	2555	1490	1185	17,44
Martinska Ves	125,05	17	4643	4026	3488	27,89
Popovača*	216,75	13	11 822	12 701	11 905	54,93
Sunja	288,41	40	12 309	7376	5748	19,93
Topusko	195,92	16	6824	3219	2985	15,24
Velika Ludina	100,21	12	2869	2831	2625	26,19

Izvor: Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011.; *Općina Popovača od travnja 2013. ima status grada

Podaci Popisa stanovništva 2021. godine po jedinicama lokalne samouprave:

Glina	7.116
Hrvatska Kostajnica	1.879
Kutina	19.601
Novska	11.137
Petrinja	19.950
Popovača	10.255
Sisak	40.121
Donji Kukuruzari	1.080
Dvor	2.996
Gvozd	2.047
Hrvatska Dubica	1.462
Jasenovac	1.559
Lekenik	5.343
Lipovljani	2.807
Majur	760
Martinska Ves	2.861
Sunja	4.124
Topusko	2.222
Velika Ludina	2.283
	139.603

Dobna struktura stanovništva SMŽ u 2021. godini ukazuje na dominaciju udjela radno sposobnog stanovništva u dobi od 15 do 65 godina starosti (62,22 %), ali i problem starenja stanovništva. Udio stanovništva starog 65 godina i više je 24,71 % te prema tome SMŽ spada među demografski najugroženije županije u Republici Hrvatskoj. Mladog stanovništva od 0 do 14 godina je 2021. godine bilo 13,06 %. U županiji je naglašen proces starenja stanovništva koji obilježava opadanje udjela mlađeg stanovništva i povećavanje udjela starog stanovništva u ukupnom stanovništvu. Od ukupnog broja stanovnika 51,30 % su žene, a 48,69 % muškarci.

Starenje stanovništva, odnosno smanjenje aktivnog stanovništva rezultira time da sve više stanovnika živi od mirovine, što predstavlja dodatno opterećenje na mirovinski i zdravstveni sustav te potrebu za razvojem dodatnih programa pomoći osobama treće životne dobi.

Negativni demografski trendovi postaju sve veći ograničavajući faktor gospodarskoga rasta u Hrvatskoj. Oni su prisutni u svim županijama - u nekim su manji, u nekim alarmantni. Prirodni je prirast na nacionalnoj razini negativan od 1998. godine te se kreće rastućim trendom: posebno je visok posljednje tri godine, a u 2017. godini bio je negativno rekordan sa 16,9 tisuća više umrlih od živorođenih.

Prema podatcima Hrvatske gospodarske komore (publikacija Demografski podatci po županijama, siječanj 2019.) stanovništvo je sve starije (prosječna starost porasla je u posljednjih deset godina za 2,1

godinu, s 41 godine 2008. na 43,1 godinu 2017. godine) i malobrojnije (broj stanovnika samo se u 2017. godini smanjio za 49,8 tisuća, a u posljednjih deset godina za 185,2 tisuće). Smanjenje broja stanovnika posljedica je i pojačane ekonomske emigracije koja je od 2009. godine viša od imigracijskih kretanja.

Prema podatcima Državnog zavoda za statistiku Republike Hrvatske demografske projekcije predviđaju ne samo nastavak nego i pogoršanje trendova – od 2021. godine u desetogodišnjim je projekcijama stopa pada broja stanovnika dinamičnija pa se tako od 2041. do 2051. godine predviđa najdinamičnije smanjenje stanovništva u odnosu na prethodno desetljeće (za gotovo 8 %).

Prema podatcima koje je Hrvatska gospodarska komora objavila u publikaciji Demografski podatci po županijama, u posljednje je dvije godine u većini županija zabilježen rekordan negativan migracijski saldo (razlika između broja doseljenih iz inozemstva i odseljenih u inozemstvo). Jedina županija u kojoj je zabilježen pozitivan migracijski saldo bila je Istarska županija, koja je ujedno i županija s najmanjim emigracijskim pritiskom u posljednjem desetljeću. Najveći emigracijski pritisak u posljednjem desetljeću ima Sisačko-moslavačka županija. Saldo migracija s inozemstvom je -2709, a kumulativno u razdoblju 2008. - 2017. on iznosi -12 952.

Prema podatcima Državnog zavoda za statistiku, iz Sisačko-moslavačke županije je tako 2017. godine u druge županije odselilo 887 stanovnika, a kumulativno u razdoblju od 2008. do 2017. godine njih 5948.

Primjerice, u razdoblju od 2011. do 2017. godine s područja grada Petrinje odselilo je 5945 stanovnika, s područja grada Siska 7540, područja grada Kutine njih 3757 te s područja grada Novske 2902 osoba.

Tijekom 2020. godine na područje Sisačko-moslavačke županije doselilo se 3187 osoba, najviše u Sisak i Kutinu koji su i veća središta, a odselilo se 3599 osoba, također najveći broj iz Siska i Kutine. Budući da je 2020. godina bila pandemijska, migracije stanovništva bile su nešto slabije, ali razoran potres koji je 29. prosinca 2020. godine pogodio Sisačko-moslavačku županiju utjecao je na daljnje iseljavanje još preko tisuću stanovnika.

1.1.4. Socijalno uključivanje i usluge socijalne skrbi

Strateško planiranje razvoja socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji započelo je 2010. godine uz tehničku pomoć UNHCR-a i tadašnjeg Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi Vlade RH. Tijekom cijelog proteklog razdoblja u sam proces planiranja i izrade tog strateškog dokumenta bilo je uključeno više od 40 dionika: predstavnika županijskih tijela, gradova, općina, centara za socijalnu skrb, odgojno-obrazovnih ustanova, ustanova socijalne skrbi, Zavoda za zapošljavanje, Zavoda za javno zdravstvo SMŽ, Obiteljskog centra, udruga i drugih pružatelja socijalnih usluga s područja županije, Ureda UNHCR-a Sisak, Hrvatske gospodarske komore - Županijske komore Sisak, Hrvatske obrtničke komore - Obrtničke komore Sisačko-

moslavačke županije, tadašnjeg Ureda državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji - Službe za gospodarstvo i Službe za opću upravu, Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije, sadašnjeg županijskog Upravnog odjela za gospodarstvo, poljoprivredu i ruralni razvoj i Upravnog odjela za zdravstvo, socijalnu skrb i hrvatske branitelje, Savjeta za socijalnu skrb i drugih dionika. Nakon revalorizacije dosegnutih ciljeva, odabrani su sljedeći strateški ciljevi:

- Nastavak procesa uvođenja i provedbe EU suvremenih načela i vrijednosti vezanih uz socijalno uključivanje, jednakost i ljudsko dostojanstvo svakog pojedinca koji živi u Sisačko-moslavačkoj županiji kao temelj održivog razvoja sustava socijalne skrbi i njegove dalnje nadgradnje.
- Stvaranje nove, cjelovite i široke mreže održivih, dostupnih i ekonomski prihvatljivih socijalnih usluga kroz poticanje i razvoj društvenog poduzetništva. Stvaraju se nove i jačaju stare organizacije civilnog društva čime društveno poduzetništvo postaje čvrsti sustav koji integrira ekonomske i socijalne vrijednosti. Time se promiče novi koncept kvalitetnijeg i prihvatljivijeg sustava socijalne skrbi. Istovremeno, rad organizacija civilnog društva više nije usmjeren samo na gradove, nego i na ruralna područja. U potonjim sredinama pružanje socijalnih usluga od izrazite je važnosti i daleko je značajnije budući da su ta područja uglavnom slabo naseljena, a u istima dominira starije pretežito samačko stanovništvo koje je u pravilu u većoj socio-zaštitnoj potrebi koju i zbog prometne izoliranosti daleko teže ostvaruje. Dodana vrijednost leži u edukaciji te zapošljavanju i samozapošljavanju socijalno ugroženih i marginaliziranih skupina kao i dugotrajno nezaposlenih osoba što se provodi kroz razne mjere i programe. U tom pogledu, značajno je navesti mjere Hrvatskog zavoda za zapošljavanje kao što su mjere samozapošljavanja te mjere zapošljavanja dugotrajno nezaposlenih osoba koje se provode kroz niz potpora (potpora za očuvanje radnih mesta, potpora za zapošljavanje nezaposlenih osoba, potpora za obrazovanje nezaposlenih osoba, potpora za osposobljavanje na radnom mjestu i pripravništvo). Od mjera koje se provode radi uključivanja dugotrajno nezaposlenih osoba u svjet rada, potrebno je istaknuti program javnih radova, kao i program „Zaželi“ koji se provodi u svrhu zapošljavanja nezaposlenih žena. Kroz projekt „Osobni asistent“ pruža se pomoć invalidnim osobama u zadovoljavanju njihovih svakodnevnih potreba. Provodenjem svih dostupnih mjera i projekata kao i pružanjem svih raspoloživih socijalnih usluga putem postojećih organizacija civilnog društva te drugih pružatelja socijalnih usluga, postignuto je značajno poboljšanje života ranjivih društvenih skupina u Sisačko-moslavačkoj županiji, posebno kada je riječ o starijim i nemoćnim osobama.
- Snažnije sudjelovanje u procesima deinstitucionalizacije kao jednog od glavnih zadataka EU te stvaranja alternativnih rješenja za sveobuhvatniji, kvalitetniji i jeftiniji sustav socijalne skrbi. Demografska slika Sisačko-moslavačke županije je vrlo nepovoljna, stanovništvo županije spada

među populacijski najstarije, a stopa rizika od siromaštva je najviša upravo kod osoba u dobi od 65 godina i više. U tom smislu vrlo je bitna suradnja svih aktera u planiranju i provođenju socijalnih usluga, njihova međusobna razmjena iskustava kao i utvrđivanje prioritetnih programa i akcija, a sve sa svrhom što jednostavnijeg i pristupačnijeg zadovoljavanja osnovnih životnih potreba svakog pojedinca, osobito starijih i nemoćnih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji čiji što duži ostanak u vlastitom domu predstavlja prioritet u kreiranju i provođenju socijalnih usluga. Paralelno s time, zahvaljujući nevladinim organizacijama i drugim privatnim pružateljima socijalnih usluga, neprestano se provodi edukacija i usavršavanje stručnih ljudi koji dalje stvaraju ideje te jačaju i šire mrežu socijalnih usluga. Između nevladinih organizacija i primatelja socijalnih usluga produbljuje se povjerenje te se postiže napredak u kvaliteti pruženih usluga.

- Fiskalna decentralizacija države u području sustava socijalne skrbi. Fiskalnom decentralizacijom jedinice područne (regionalne) i lokalne samouprave moći će cjelovitije razvijati one oblike socijalnih usluga koje će biti dostupne socijalno najugroženijima na njihovom području. Na ovaj će se način postići ravnoteža među svim dionicima te će se stvoriti mogućnost prepoznavanja potreba jedinica regionalne i lokalne samouprave koje će donositi nova i kvalitetnija zakonska rješenja za poboljšanje života svih ranjivih društvenih skupina u zajednici. Županija, gradovi i općine bi tako postali subjekti i sudjelovali u kreiranju sustava socijalne skrbi i pronalaženju načina ostvarenja svojih potreba.

Socijalna politika Sisačko-moslavačke županije provodi se kroz četiri osnovna područja socijalne skrbi: suzbijanje siromaštva i socijalne isključenosti; skrb o starijim osobama; zaštita obitelji, djece i mladeži te socijalno uključivanje osoba s invaliditetom. Socijalne usluge obuhvaćaju aktivnosti, mjere i programe namijenjene sprečavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici. Mogu se pružati tijekom duljeg razdoblja ili privremeno, ovisno o potrebama korisnika. Organiziraju se kao usluge za djecu, mlade, obitelj i odrasle osobe, uz uvažavanje socijalnih veza i okruženja korisnika i obitelji.

Sisačko-moslavačka županija je vlasnik i osnivač četiriju domova socijalne skrbi i to: Doma za starije i nemoćne osobe Sisak, Doma za starije i nemoćne osobe Petrinja, Doma za starije osobe Glina i Doma za psihički bolesne odrasle osobe Petrinja. Domovi socijalne skrbi su javne ustanove koje se osnivaju za pružanje socijalnih usluga propisanih Zakonom o socijalnoj skrbi. Županija provodi i aktivnosti vezane uz otvaranje podružnice Doma za starije i nemoćne osobe Sisak sa sjedištem u Kutini. Osim domova čiji je osnivač Sisačko-moslavačka županija, na području županije djeluje Centar za rehabilitaciju Komarevo i Dom za djecu i mlađe punoljetne osobe Vrbina, Sisak.

S ciljem deinstitucionalizacije sustava socijalne skrbi potiče se provođenje socijalnih usluga pomoći u kući, organiziranog stanovanja kao i socijalne usluge poludnevног i cjelodnevног boravka. Tako Dom za starije i nemoćne osobe Sisak provodi projekt „Dnevni centar za starije osobe u Novskoj“ odobren kroz otvoreni postupak dodjele bespovratnih sredstava u modalitetu trajnog poziva „Unapređivanje infrastrukture za pružanje socijalnih usluga u zajednici kao podrška procesu deinstitucionalizacije - faza 2“. Cilj projekta je unapređenje i opremanje socijalne infrastrukture sa svrhom prevencije institucionalizacije te razvoja i dostupnosti mreže izvaninstitucijskih usluga za starije osobe na području Grada Novske. Ukupna vrijednost projekta i iznos bespovratnih sredstava je 10.787.507,14 kuna. Projekt se provodi od lipnja 2019, a završava u veljači 2023. godine. Glavne projektne aktivnosti uključuju izradu projektnog prijedloga te projektno-tehničke dokumentacije; rekonstrukciju objekta za pružanje izvaninstitucijskih usluga starijim osobama; stručni nadzor radova te aktivnosti koordinatora zaštite na radu tijekom građenja; nabavu opreme za potrebe Dnevnog centra za starije osobe; nabavu vozila za pružanje izvaninstitucionalnih usluga te edukacije vezane uz provođenje horizontalnih aktivnosti.

Domu za starije osobe Glina je putem istog modaliteta trajnog poziva odobren projekt pod nazivom „Uključi se“ u ukupnoj vrijednosti i iznosu prihvatljivosti troškova od 1.960.907,20 kuna. Cilj projekta je proširenje mreže socijalnih usluga kojima bi se omogućila prevencija institucionalizacije odnosno deinstitucionalizacija korisnika te nabava opreme za podizanje kvalitete već postojećih usluga, sve u svrhu prevencije institucionalizacije starih i nemoćnih osoba. Glavne projektne aktivnosti obuhvaćaju uređenje i prilagodbu dijela prostora zgrade Doma za potrebe pružanja izvaninstitucijskih usluga korisnicima; nabavu (specijalizirane) opreme potrebne za pružanje izvaninstitucijskih usluga Doma; nabavu vozila te promicanje horizontalnih politika EU.

Podršku deinstitucionalizaciji sustava socijalne skrbi Sisačko-moslavačka županija pruža i kroz sklapanje partnerskih odnosa s drugim ustanovama socijalne skrbi kojih Županija nije osnivač niti vlasnik. Županija sudjeluje kao partner Centra za rehabilitaciju Komarevo u provedbi projekta „Razvoj izvaninstitucijskih socijalnih usluga u zajednici za odrasle osobe s intelektualnim teškoćama u Sisačko- moslavačkoj županiji“, čija je ukupna vrijednost i iznos bespovratnih sredstava 7.890.996,88 kuna. Cilj projekta je razvoj novih izvaninstitucijskih socijalnih usluga u zajednici kao podrška procesu deinstitucionalizacije, transformacije i prevencije institucionalizacije, a glavne projektne aktivnosti uključuju razvoj i pružanje usluge organiziranog stanovanja (općina Majur); pružanje usluge poludnevнog boravka na dislociranoj lokaciji (općina Majur) te pružanje psihosocijalne podrške. Jednako tako, Centar za socijalnu skrb Sisak i Sisačko-moslavačka županija kao partner provode projekt „Mobilni tim u zajednici“ sa svrhom pružanja podrške procesu deinstitucionalizacije kroz razvoj, širenje i unapređenje kvalitete izvaninstitucijskih socijalnih usluga Centra za

socijalnu skrb Sisak putem mobilnog tima za podršku na području Grada Siska, općine Martinska Ves i općine Sunja. Ukupna vrijednost projekta i iznos bespovratnih sredstava je 1.453.275,52 kuna, a projekt je proveden u razdoblju od lipnja 2020. do lipnja 2022. godine. Glavne projektne aktivnosti obuhvaćale su psihosocijalnu pomoć i podršku obitelji u riziku, djeci i mladima kroz usluge mobilnog tima; pomoć u učenju i strukturiranje vremena djeci i mladima te edukaciju stručnjaka iz sustava socijalne skrbi.

Za područje Sisačko-moslavačke županije kao županije s izrazito starim stanovništvom, vrlo je bitno istaknuti da je razvoj poduzetništva u značajnoj mjeri usmјeren i povezan s provođenjem i razvojem usluga socijalne skrbi na ovom području. U tom pogledu, iz dana u dan raste broj pružatelja socijalnih usluga, bilo da se radi o obiteljskim domovima kao pružateljima usluga ili pravnim osobama. Tako u Sisačko-moslavačkoj županiji djeluje 25 obiteljskih domova i 16 drugih pružatelja socijalnih usluga.

Premda u Sisačko-moslavačkoj županiji postoje brojne organizacije civilnog društva, naročito one koje zastupaju osobe s invaliditetom, svega nekoliko ih je razvilo kapacitet za pružanje socijalnih usluga. U razdoblju nakon 2016. godine samo tri udruge svojom djelatnošću pokrivaju cijelu županiju i sufinanciraju se izravno iz županijskog proračuna, a to su: Udruga osoba s invaliditetom Sisačko-moslavačke županije, Centar za žene Adela i Udruga slijepih Sisačko-moslavačke županije. Ovakvim ostvarivanjem partnerskog odnosa stvaraju se nove ideje za planiranje, oblikovanje i provedbu kvalitetnih socijalnih usluga. Kroz županijski proračun osigurana su i znatna finansijska sredstva usmjerena na podupiranje rada organizacija civilnog društva koje djeluju u području socijalne skrbi.

Na području županije djeluje šest centara za socijalnu skrb: Glina, Hrvatska Kostajnica, Kutina, Novska, Petrinja i Sisak. Centar za socijalnu skrb Glina nadležan je za organiziranje rada podružnice Topusko, dok je Centar za socijalnu skrb Hrvatska Kostajnica nadležan za podružnicu u Dvoru. Centri za socijalnu skrb provode djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, a u svoj rad uključuju prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama u svrhu unapređenja kvalitete života i osnaživanja korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo.

Također, na području županije djeluje i SOS Dječje selo Lekenik kao jedinstvena nedržavna ustanova socijalne skrbi za djecu i mlade. SOS Dječje selo Lekenik je jedno od dva SOS dječja sela u Republici Hrvatskoj koja pružaju skrb djeci bez roditelja i bez odgovarajuće roditeljske skrbi. Svojim djelovanjem i radom ova ustanova svakako nadilazi specifičnost svoga djelovanja u području socijalne skrbi i sudjeluje u nizu drugih društvenih djelatnosti i širokog spektra pomoći, kako u općini Lekenik tako i u Sisačko-moslavačkoj županiji.

Sisačko-moslavačka županija je i na Županijskoj skupštini pravovremeno usvojila strateški plan socijalne skrbi „Plan razvoja socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji za razdoblje 2011. – 2014. godine“, a krajem 2015. godine usvojen je i „Plan razvoja socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji za razdoblje 2015. – 2020. godine“. Temeljem ovog strateškog plana izrađuju se i akcijski planovi za svaku pojedinu godinu. U izradi je „Plan razvoja socijalnih usluga u Sisačko-moslavačkoj županiji za razdoblje 2021. – 2027. godine“.

1.1.5. Društvena i zdravstvena infrastruktura

Mreža zdravstvenih ustanova na području Sisačko-moslavačke županije uključuje tri Doma zdravlja (Sisak, Petrinja i Kutina), Opću bolnicu "dr. Ivo Pedišić" u Sisku s Odjelom za pulmologiju i produženo liječenje u Petrinji, Neuropsihijatrijsku bolnicu "Dr. Ivan Barbot" u Popovači, Lječilište Topusko, Zavod za javno zdravstvo Sisačko-moslavačke županije, Zavod za hitnu medicinu Sisačko-moslavačke županije te Gradske ljekarne Sisak.

Postoji značajan broj zdravstvenih ustanova, no zdravstvena infrastruktura i opremljenost zdravstvenih ustanova ne zadovoljavaju u potpunosti potrebe stanovništva županije. Potrebna su ulaganja u saniranje i modernizaciju tih objekata, stoga je Sisačko-moslavačka županija provela projekt „Opremanje ordinacija primarne zdravstvene zaštite na području Sisačko-moslavačke županije“ kojim se ostvario cilj doprinosa kvalitetnijoj zdravstvenoj usluzi na primarnoj razini zdravstvene zaštite kroz povećanje broja i kvalitete usluga te prilagodbi objekata domova zdravlja osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivosti. Okosnica projekta su infrastrukturni radovi koji su se izvodili na 22 lokacije tri doma zdravlja, a istima se postigao cilj osiguranja pristupačnosti osobama s invaliditetom i teškoćama u kretanju u zdravstvenim ustanovama primarne razine zdravstvene zaštite. Sve institucije zdravstvene zaštite nalaze se u većim gradovima te zdravstvene usluge nisu jednako dostupne svom stanovništvu. Konkretno, stanovništvo u zabačenim ruralnim krajevima nema istu kvalitetu usluge kao u urbanim središtima, niti je dovoljno dobro prometno povezano s njima.

Prioriteti zdravstvenog sustava na području SMŽ odnose se na potrebu jačanja preventivnih zdravstvenih programa. S obzirom da je nužno povećati opseg pružanja zdravstvene zaštite, osobito na nivou specijalističko-konziljarne zdravstvene zaštite, što podrazumijeva zbrinjavanje hitnih pacijenata kroz Objedinjeni hitni bolnički prijem, zbrinjavanje pacijenata u Dnevnim bolnicama i Jednodnevnoj kirurgiji, Sisačko-moslavačka županija i OB „dr. Ivo Pedišić“ Sisak proveli su projekt *Rekonstrukcija bolničkog kompleksa i uspostava Dnevne bolnice u Općoj bolnici „dr. Ivo Pedišić“ Sisak kroz struktorna ulaganja i opremanje*. Vrijednost projekta je 88.820.625,00 kn (prihvatljivi troškovi 59.363.960,00 kn, bespovratna sredstva EU 50.000.000,00 kn). Projekt je trajao do 30.6. 2021. godine, a predmet ovog projekta bila je rekonstrukcija bolničkog kompleksa, odnosno izgradnja Središnjeg paviljona i uspostava jedinstvene Dnevne

bolnice. U sklopu projekta planirano je izgraditi Dnevnu bolnicu kao i opremiti je potrebnom opremom. Stavljanje postelja Dnevne bolnice i Jednodnevne kirurgije u jedan prostor donosi mnoge koristi poput sigurnosti zdravstvenog postupka, bržeg obrtaja pacijenata, smanjenja broja dana bolničkog liječenja, ujedno i povećanje broja slučajeva Dnevne bolnice.

U istom razdoblju (siječanj 2016. – 30.6.2021. godine) Opća bolnica „dr. Ivo Pedišić“ Sisak provodila je i projekt *Rekonstrukcija bolničkog kompleksa i uspostava Objedinjenog hitnog bolničkog prijema u Općoj bolnici „dr. Ivo Pedišić“ Sisak kroz infrastrukturna ulaganja i opremanje*. Vrijednost projekta je 88.820.625,00 kn (prihvatljivi troškovi 29.160.375,00 kn, bespovratna sredstva EU 20.000.000,00 kn). Otvaranjem objedinjenog hitnog bolničkog prijema ubrzala se inicijalna hitna obrada pacijenata, povećala dostupnost zdravstvene zaštite za hitne pacijente i hitno zbrinjavanje za veći broj pacijenata. Iz prethodno navedenog vidljivo je da se otvaranjem Središnjeg bolničkog paviljona povećava opseg pružanja zdravstvene zaštite i povećava se broj zdravstvenih usluga, povisuje se razina kvalitete zdravstvene zaštite i sigurnosti pacijenata i osoblja i dugoročno smanjuju troškovi zbog smještaja prostornih, tehnoloških i kadrovskih resursa u jednom prostoru.

U županiji postoji mreža usluga patronažne skrbi i zdravstvene njage u kući te jedna sestra za patronažnu skrb pruža usluge za 4721 stanovnika, što je u granicama standarda i normativa predviđenog Pravilnikom o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja prema kojem je standard jedna patronažna sestra na 5100 stanovnika.

Budući da je stanovništvo županije sve starije, a površina velika i prometno slabije povezana, potrebno je povećati ulaganja u opremljenost svih zdravstvenih ustanova kao i jačati preventivne zdravstvene programe te u suradnji s jedinicama lokalne samouprave razvijati programe zdravstvene skrbi u ruralnim područjima, primjerice dostupnost fizikalne terapije za starije stanovništvo koje živi u ruralnim područjima i nema mogućnost odlaska na terapije u veće sredine. Na području Sisačko-moslavačke županije djeluje jedna opća bolnica te jedna neuropsihijatrijska bolnica. Objekti navedenih bolnica oštećeni su u potresu, stoga je potrebno obnoviti objekte i uspostaviti rad u novoobnovljenim objektima, uz uspostavljanje novih usluga u području zdravstvene skrbi koje stanovništvo nije imalo prije potresa. Nužna je rekonstrukcija Odjela za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju „Jodno“ koje desetljećima nije obnavljano, uz dodavanje novih sadržaja za pacijente. Objekt u Ravniku koji je dio Neuropsihijatrijske bolnice dr. Ivan Barbot Popovača ima sve predispozicije za zdravstvenu skrb o djeci, razvoj Dječje psihijatrijske bolnice. S područja Petrinje zbog posljedica potresa izmješten je palijativni odjel, no svi naporи županijske uprave usmjereni su na vraćanje Odjela za pulmologiju i dugotrajnog liječenja s palijativnom skrbi u što kraćem vremenskom roku, do kraja 2021. godine.

Na području Sisačko-moslavačke županije određeni su sljedeći zdravstveni prioriteti:

- primarna prevencija kroničnih nezaraznih bolesti, posebno kardiovaskularnih bolesti i neoplazmi koji su najčešći uzroci pobola i smrti stanovnika Sisačko-moslavačke županije
- promicanje pravilne prehrane, tjelesne aktivnosti, nepušenja, smanjenja tjelesne težine i antistresnih programa, informiranje i edukacija
- povezivanje udruga koje se bave promocijom zdravlja i prevencijom bolesti u cilju povećanja učinkovitosti i racionalnog korištenja postojećih resursa
- jačanje kapaciteta primarne zdravstvene zaštite na ranu detekciju bolesti i intervenciju - razvijanje programa preventivnih pregleda
- sekundarna prevencija neoplazmi
- rano otkrivanje, povećanje odaziva ciljne populacije na preventivne preglede ranog otkrivanja raka dojke, debelog crijeva i vrata maternice
- unapređenje zdravlja mlađih
- aktivnosti i programi unapređenja spolnog i reproduktivnog zdravlja, mentalnog zdravlja i rada na prevenciji ovisnosti, jačanje svijesti o važnosti brige za vlastito zdravlje
- praćenje okolišnih čimbenika koji mogu utjecati na zdravlje
- monitoring, ocjenjivanje, kontrola i prevencija zdravstvenih rizika za zdravje ljudi
- promicanje ekoloških standarda u zajednici uz poticanje održivog razvoja poljoprivrede i industrije
- rana intervencija zaštite zdravlja u slučajevima ekoincidenta, bioterorizma i sl.
- praćenje utjecaja klimatskih promjena na zdravlje
- rana detekcija prijetnji zdravlju
- razvoj planova za zdravstvene intervencije u ekstremnim situacijama (poplave, suše, dugotrajne izloženosti visokim ili niskim temperaturama, pojavnosti novih uzročnika zaraznih bolesti)
- razvoj palijativne skrbi

1.1.6. Obrazovanje

1.1.6.1 Obrazovna struktura

Pokazatelji o obrazovnoj strukturi stanovništva su ispod prosjeka Republike Hrvatske. Prema popisu stanovništva iz 2011. godine, u Sisačko-moslavačkoj županiji u skupini stanovništva starijeg od 15 godina (147

426 stanovnika) ima 4419 stanovnika bez škole, tj. 3 % stanovništva, što je više od prosjeka za Republiku Hrvatsku – 1,71 %¹.

Tablica 2: Obrazovna struktura stanovništva Sisačko-moslavačke županije

Stanovništvo prema pohađanju škole		Ukupno	Osnovna škola	Srednja škola	Stručni studij	Sveučilišni studij	Ne pohađa	Predškolsko obrazovanje
Sisačko-moslavačka županija	svi	172 439	14 290	6936	2563	3787	142 315	2548
	m	83 608	7431	3442	1209	1588	68 641	1297
	ž	88 831	6859	3494	1354	2199	73 674	1251
Republika Hrvatska	svi	4 284 889	356 468	184 992	67 741	166 503	3 425 953	83 232
Grad Glina	svi	9283	692	265	86	118	8024	98
Grad Hrvatska Kostajnica	svi	2756	229	106	34	66	2 293	28
Grad Kutina	svi	22 760	1932	981	459	660	18 329	399
Grad Novska	svi	13 518	1324	606	190	317	10 945	136
Grad Petrinja	svi	24 671	2318	1077	303	576	20 075	322
Grad Sisak	svi	47 768	3596	1889	812	1428	39 241	802
Općina Donji Kukuruzari	svi	1634	172	75	15	12	1346	14
Općina Dvor	svi	5570	328	158	77	31	4893	83
Općina Gvozd	svi	2970	155	93	17	22	2633	50
Općina Hrvatska Dubica	svi	2089	198	85	27	20	1746	13
Općina Jasenovac	svi	1997	183	81	23	18	1677	15
Općina Lekenik	svi	6032	548	235	75	89	4989	96
Općina Lipovljani	svi	3455	276	157	62	55	2809	96
Općina Majur	svi	1185	78	30	6	10	1047	14
Općina Martinska Ves	svi	488	281	162	42	44	2927	32
Općina Popovača*	svi	11 905	1100	558	208	199	9626	214
Općina Sunja	svi	5748	413	191	44	41	5011	48
Općina Topusko	svi	2985	207	87	43	56	2559	33

¹ Državni zavod za statistiku, Popis stanovništva 2011., www.dzs.hr

Općina Velika Ludina	svi	2625	260	100	40	25	2145	55
----------------------	-----	------	-----	-----	----	----	------	----

* Podatci po općinama i gradovima, kao i na razini županije ne pokazuju bitne razlike između žena i muškaraca po uključenosti u obrazovni sustav, osim kod pokazatelja za uključenost u visokoškolsko obrazovanje

* Općina Popovača od travnja 2013. ima status grada

Prema popisu stanovništva iz 2011. godine Sisačko-moslavačka županija je iznad hrvatskog prosjeka po broju stanovnika sa završenom osnovnom školom ili bez osnovne škole. Prema posljednjem popisu stanovništva u tu skupinu pripada 26,6 % stanovništva županije, što je negativan pokazatelj naspram nacionalnog prosjeka od 23 %. Najveći broj stanovništva starog 15 i više godina ima završenu srednju školu te taj udio stanovništva u Sisačko-moslavačkoj županiji iznosi 51,65 %, dok je prosjek za Republiku Hrvatsku 52 %. Udio visokoobrazovanih u Sisačko-moslavačkoj županiji iznosi svega 10,47 % stanovništva, dok je prosjek za Republiku Hrvatsku 16,4 %.

Posebnu prepreku u razvoju županije predstavlja velik broj stanovništva sa završenom osnovnom školom ili bez osnovne škole. Temeljem statističkih podataka HZZ-a Sisak, u 2019. godini od ukupnog broja registriranih nezaposlenih osoba (8875), 39,8 %² čine osobe bez škole i nezavršenom osnovnom školom te završenom osnovnom školom, 53,8 % je sa srednjom stručnom spremom (trogodišnji i četverogodišnji programi, uključujući gimnazije), dok je 6,4 % nezaposlenih s višom ili visokom stručnom spremom, magisterijem i doktoratom.

1.1.6.2 Obrazovna infrastruktura

Mreža predškolskih ustanova je razvijena, ali u jedinicama lokalne samouprave je potrebno povećati kapacitete i opremljenost postojećih vrtića te izgraditi nove, ali i poticati osnivanje privatnih vrtića koji trenutno na području županije ne postoje. Osnivači vrtića su jedinice lokalne samouprave, a jednom vjerskom katoličkom vrtiću, Sisačka biskupija. Osim dječjih vrtića ustrojene su četiri ustrojene jedinice predškolskog odgoja pri Osnovnoj školi Jasenovac, Osnovnoj školi Braća Radić Martinska Ves, Osnovnoj školi Ivo Kozarčanin Hrvatska Dubica, te Osnovnoj školi Katarina Zrinska Mečenčani. Izazov predstavlja uključivanje i organiziranje

² HZZ Sisak, www.hzz.hr

predškolskog odgoja i sadržaja za djecu u udaljenim ruralnim područjima, a potrebno je podržavati i razvijati izvannastavne programe (tečajeve, smotre, natjecanja).

Tablica 3: Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju program predškolskog odgoja

Pedagoška godina	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Broj ustanova	32	34	37	35	38	40	40	41
Broj djece	3485	3730	4794	3700	3700	3863	3947	4017

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje - pregled po županijama (20. rujna 2021.), www.dzs.hr, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Na području županije nalazi se 37 osnovnih škola koje su do potresa djelovale u 94 objekta matičnih i područnih škola, a u školskoj godini 2021./2022. taj se broj smanjio na 86. U Sisku djeluje 9 osnovnih škola, 5 ih je u Kutini, a 22 su osnovane od strane Sisačko-moslavačke županije i 1 od Požeške biskupije. Veliki problem osnovnoga školstva je kontinuirano smanjenje broja djece u gotovo svim JLS.

Broj upisanih učenika osnovnih škola na području Sisačko-moslavačke županije smanjuje se svake godine te je tako razlika u broju upisanih učenika šk. god. 2014./2015. u odnosu na 2020./2021. čak 1729 učenika. U školskoj godini 2021./2022. ukupno je bilo 10.311 učenika u osnovnim školama.

Tablica 4: Broj osnovnih škola i upisanih učenika na početku školske godine u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju 2014./2015. do 2021./2022.

Školska godina	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Broj ustanova	95	95	93	93	96	95	94	86
Broj učenika	12 355	11 961	11 754	11 457	11 188	10 941	10 626	10 311

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje – pregled po županijama (20. rujna 2022.), www.dzs.hr, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Na području Sisačko-moslavačke županije djeluju sljedeće srednjoškolske obrazovne ustanove:

- Gimnazija Sisak
- Ekonomска škola Sisak
- Tehnička škola Sisak
- Srednja škola Viktorovac
- Industrijsko-obrtnička škola, Sisak

- Strukovna škola Sisak
- Srednja škola Tina Ujevića, Kutina
- Tehnička škola Kutina
- Srednja škola Novska
- Srednja škola Petrinja
- Srednja škola Glina
- Srednja škola Topusko
- Srednja škola Ivana Trnskoga, Hrvatska Kostajnica

Jednako kao i osnovne škole, srednje škole na području Sisačko-moslavačke županije upisuju iz godine u godinu sve manji broj učenika. Tako je u školskoj 2020./2021. godini upisano 1695 učenika manje u odnosu na školsku 2014./2015. godinu.

U školskoj 2022/2023. godini dolazi do promjene trenda smanjenja broja upisanih učenika u prve razrede srednjih škola te je prema podacima Školskog e-rudnika Ministarstva znanosti i obrazovanja upisano čak 110 učenika više u prve razrede srednjih škola na području Sisačko-moslavačke županije u odnosu na prethodnu školsku godinu. Ukupno je u školskoj 2022/2023 godini 62 učenika više nego prethodne školske godine.

Tablica 5: Srednje škole Sisačko-moslavačke županije, broj upisanih učenika na početku školske godine u razdoblju 2014./2015. do 2021./2022.

Školska godina	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021	2021/2022
Broj ustanova	29	29	29	29	29	29	29	29
Broj učenika	5791	5423	4937	4552	4304	4141	4096	3980

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje – pregled po županijama (20. rujna 2022.), www.dzs.hr,

obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Na području županije postoje dva učenička dom mješovitog tipa i to u Kutini i Novskoj.

Učenici mogu pohađati i tri osnovne glazbene škole, Glazbenu školu Frana Lhotke Sisak čija je matična zgrada stradala u katastrofalnom potresu, ali učenici nastavu pohađaju na drugim lokacijama i Glazbenu školu Novska kojima je osnivač Sisačko-moslavačka županija te Osnovnu glazbenu školu Borisa Papandopula Kutina kojoj je osnivač Grad Kutina. Glazbene škole u Sisku i Novskoj upisuju učenike i u srednjoškolski program te se zbog toga smatraju srednjim školama.

U Sisku je smješteno sedam srednjih škola, u Kutini dvije, u Novskoj dvije, a po jedna u Petrinji, Glini, Hrvatskoj Kostajnici i Topuskom. Dovršena je izgradnja i opremanje novog objekta Strukovne škole u Sisku. U

starom prostoru Strukovne škole Sisak u planu je izgradnja i osnivanje učeničkog doma za što je dobivena suglasnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.

Prema podatcima Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta RH prema vrsti programa najveći broj učenika u školskoj 2020./2021. godini upisao je programe strukovnog obrazovanja odnosno njih 2990, a gimnazijske programe upisalo je 925 učenika.

Sisačko-moslavačka županija ima nove, konkurentne obrazovne programe poput tehničara za razvoj videoigara u Sisku i Novskoj, čije se upisne kvote popunjavaju već u prvom upisnom roku, a potrebno je razvijati i druge obrazovne programe kojima će se postići veća konkurentnost na tržištu rada. Ključni su razvojni projekati za zadržavanje i zapošljavanje stanovništva na području županije-otvorena je i mogućnost cjeloživotnog obrazovanja i to kroz ustanove na području urbanih sredina: Siska, Kutine, Novske i Petrinje.

Na području Sisačko-moslavačke županije djeluju četiri visokoškolske ustanove, Metalurški fakultet u Sisku, Fakultet organizacije i informatike Varaždin – Centar Sisak, Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – Odsjek u Petrinji i Sveučilište Libertas u Kutini. Sisačko-moslavačka županija inicijator je dolaska novih fakultetskih smjerova, jedan od njih je potresno inženjerstvo Građevinskog fakulteta u Zagrebu, a u mandatnom razdoblju predviđa se i izvanredni studij Građevinskog fakulteta u Sisku. Otvorena je i mogućnost za osnivanje privatnih visokoškolskih obrazovnih ustanova s pravom javnosti.

Opća ocjena stanja na području županije je da se razvijaju konkurentni programi no da je postojeće programe koji se nisu mijenjali više od desetak godina potrebno revidirati kako bi se pospješilo zapošljavanje stanovništva na području županije. Potrebno je i razvijati programe prekvalifikacija i jačati obrtnička zanimanja. Jedna od mogućnosti za razvoj obrtništva i obrtničkih zanimanja je Majstorska škola, koja je predviđena kao jedna na području cijele Hrvatske, a županija ima sve predispozicije za osnivanje iste na ovom području.

Brojni studenti s područja Sisačko-moslavačke županije svoje visokoškolske obrazovne programe pohađaju na sveučilištima i veleučilištima u drugim hrvatskim gradovima te u drugim državama. Broj studenata se u posljednjih 5 godina nije značajno mijenjao.

Tablica 6: Studenti s područja Sisačko-moslavačke županije koji su upisani na stručni i sveučilišni studij od akademske 2014./2015. godine do 2020./2021. godine

Akademска година	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020	2020/2021
Broj upisanih studenata	4532	4474	4645	4572	4527	4454	4500

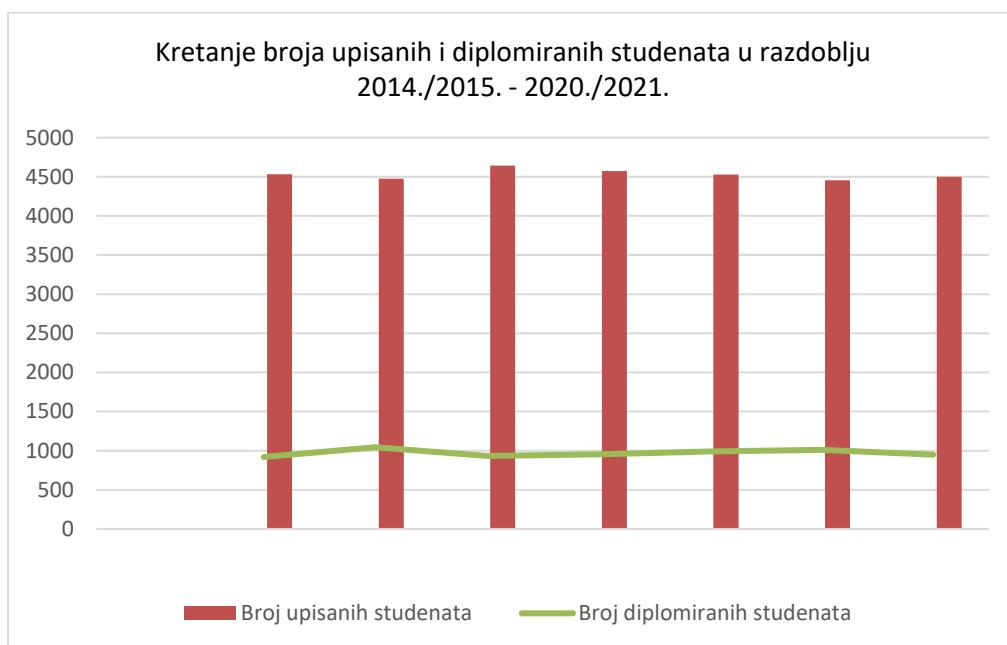
Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje - pregled po županijama (20. rujna 2021.), www.dzs.hr, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Tablica 7: Studenti s područja Sisačko-moslavačke županije koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij u razdoblju od 2014. do 2020. godine

Akademski godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Broj studenata	919	1044	932	953	990	1011	948

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje-pregled po županijama (20. rujna 2021.), www.dzs.hr, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Grafikon 1: Kretanje broja upisanih i diplomiranih studenata s područja Sisačko-moslavačke županije u razdoblju akademskih godina 2014./2015. do 2020./2021.

Izvor: Državni zavod za statistiku, Obrazovanje-pregled po županijama (20. rujna 2021.), www.dzs.hr, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Cjeloživotno obrazovanje

U pogledu ustanova/institucija/organizacija u okviru kojih potencijalni korisnici mogu sudjelovati u raznim oblicima formalnih i neformalnih sadržaja koncepta cjeloživotnog učenja, na području Sisačko-moslavačke županije djeluje ih nekoliko, a to su Srednja strukovna škola Kotva d.o.o., POU Novska, POU Mencl, POU Kutina te Pučko otvoreno učilište Hrvatski dom Petrinja.

SSŠ Kotva provodi programe srednjoškolskog obrazovanja u četverogodišnjem trajanju za zanimanja tehničar cestovnog prometa, arhitektonski tehničar, građevinski tehničar, komercijalist, upravni referent, administrativni tajnik; u trogodišnjem trajanju za zanimanja vozač motornog vozila, prodavač, kuhan, konobar, slastičar, zidar, pekar, frizer, poljoprivredni gospodarstvenik, cvjećar, vrtlar, mesar; programe osposobljavanja iz područja zaštite od požara, rada na siguran način, prijevoz opasnih tvari i osoba koje rukuju njima ADR, rukovanja radnim strojevima, mljekar – sirar te ostale programe osposobljavanja; programe prekvalifikacija za zanimanja upravni referent, administrativni tajnik, komercijalist, tehničar cestovnog prometa, vozač motornog vozila, građevinski tehničar, arhitektonski tehničar, prodavač, kuhan, konobar, slastičar, mesar, cvjećar, vrtlar, pekar, frizer, zidar, poljoprivredni gospodarstvenik; te programe usavršavanja za instruktora vožnje A, B, C, D i E kategorije, vozača u međunarodnom cestovnom prometu i trgovackog poslovođu.

POU Novska u okviru obrazovanja odraslih provodi programe obrazovanja za trogodišnje srednjoškolsko obrazovanje ili prekvalifikacije za zanimanja prodavač, kuhan i konobar te IV. razreda srednjoškolskog obrazovanja za zanimanje komercijalist. Uz srednjoškolske programe POU Novska provodi i programe osposobljavanja za zanimanja njegovatelj/ica, keramičar/ka, parketar/ica, monter/ka suhe gradnje, operater na računalu, knjigovođa, voditelj/ica poljoprivrednog i agro-turističkog gospodarstva te tečajeve stranih jezika. Rast broja polaznika tečajeva stranih jezika prisutan je od ulaska Republike Hrvatske u EU, kao i polaznika programa obrazovanja i/ili prekvalifikacija za zanimanja kuhan i konobar.

Pučko otvoreno učilište Mencl osim u Sisku djeluje i na području Karlovca, Pule, Rijeke, Splita, Šibenika i Zadra. Temeljem dugogodišnjeg iskustva u izvođenju informatičkih edukacija, POU Mencl provodi informatičke seminare za djecu i odrasle, tečajeve za osobne potrebe te obrazovne programe za zanimanja specijalist za uredsku primjenu računala (ECDL), grafički dizajner, web dizajner, autocad dizajner, računalni programer, web programer, knjigovodstveni operater, serviser računala te osposobljavanje za poslove računalnog operatera.

POU Kutina provodi razne programe obrazovanja, osposobljavanja i usavršavanja te učenja stranih jezika. Na godišnjoj razini razne programe osposobljavanja pri učilištu pohađa u prosjeku 150 polaznika. POU Kutina nudi 41 program osposobljavanja, 4 programa usavršavanja iz sektora turizma i ugostiteljstva; poljoprivrede, prehrane i veterine; graditeljstva i geodezije; strojarstva, brodogradnje i metalurgije; zdravstva i socijalne skrbi; ekonomije, trgovine i poslovne administracije; usluge osobne zaštite i zaštite; prometa i logistike te učenje stranih jezika (njemački, engleski, španjolski i talijanski).

Pučko otvoreno učilište Hrvatski dom Petrinja je vodeća ustanova u kulturi čiji je osnivač i vlasnik Grad Petrinja, a bavi se organizacijom i provođenjem programa vezanih uz kulturu, umjetnost, edukaciju i obrazovanje odraslih.

Na području Sisačko-moslavačke županije djeluje i Javna ustanova za obrazovanje odraslih - Centar za šljivu i kesten koji je osnovan još 2008. godine, a osnivač ustanove je Grad Petrinja. Osnovna djelatnost Centra je provoditi programe obrazovanja odraslih za specijalizirana zanimanja u poljoprivredi, prvenstveno u voćarstvu i ekološkoj poljoprivredi.

Centar za šljivu i kesten ima registriran program za obrazovanje odraslih za zanimanje ekološki poljoprivredni gospodarstvenik. Također, Centar posjeduje i suvremeno opremljen objekt za izvođenje programa rada te vlastite pokusne parcele voćnjaka površine oko 2 ha. Centar surađuje s brojnim uglednim institucijama kao što su Agronomski fakultet iz Zagreba, Poljoprivredni institut iz Osijeka te brojnim drugima kao i obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima kod kojih se provode različite prakse i edukacije.

Osim programa osposobljavanja za zanimanje ekološki poljoprivredni gospodarstvenik, Centar provodi i druge programe osposobljavanja i to za zanimanja voćar/ica; vinogradar/ka i podrumar/ka; proizvođač/ica povrća; prerađivač/ica voća i povrća; pčelar/ica; mljekar/ica-sirar/ica; proizvođač/ica suhomesnatih proizvoda; proizvođač/ica rakija i likera; proizvođač/ica sadnog materijala; program osposobljavanja za jednostavne poslove u zanimanju kuhar; program osposobljavanja za jednostavne poslove u zanimanju konobar te program osposobljavanja za rukovatelja motornom kosom i trimerom.

Na području SMŽ od 2003. godine djeluje i Udruga za promicanje informatike, kulture i suživota (Udruga IKS) u Petrinji koja uz djelatnosti poticanja građanskog aktivizma i volonterskog rada, osnaživanja socijalno osjetljivih i marginaliziranih skupina stanovništva te druge djelatnosti provodi i različite aktivnosti osnaživanja građana kroz programe cjeloživotnog učenja. Udruga je dio europske LE.MO.N. mreže koju čini 15 organizacija iz 13 različitih zemalja koje zajedno rade na kreiranju i dijeljenju visoko kvalitetnih edukativnih projekata i omogućuju mladima život i rad diljem Europe. Također, Udruga je dio GOOD inicijative koju čini 46 organizacija civilnog društva iz Hrvatske, a koja se zalaže za sustavno i kvalitetno uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u odgojno-obrazovni sustav.

Kulinarski Institut „Kul IN“ osnovan je 2011. godine u Sisku s ciljem razvijanja međunarodnog gastronomskog centra u kojemu će glavni fokus biti na stvaranju, istraživanju i promociji suvremenih koncepata pripreme i obrade hrane.

Institut kontinuirano provodi edukativne programe iz područja kulinarstva, naprednog kulinarstva, slastičarstva, kulinarskog menadžmenta, vinske programe i tečajeve, specijalizirane tečajeve jezika za kulinarstvo te jednodnevne radionice. Također, u svojoj ponudi potencijalnim polaznicima Institut nudi i

tečajeve pekarstva, ljetne tečajeve te specifične tečajeve po zahtjevima korisnika, ali i internacionalnu edukaciju u suradnji s talijanskim kulinarskom akademijom ALMA, la Scuola Internazionale di Cucina Italiana.

Na području Sisačko-moslavačke županije djeluje i 15 institucija za ostalo obrazovanje i poučavanje od kojih se 6 institucija bavi djelatnošću ostalog obrazovanja i poučavanja, 7 je registrirano u djelatnosti vozačkih škola te po jedna s djelatnostima obrazovanja i poučavanja u području sporta i rekreacije i obrazovanja i poučavanja u području kulture.

Upravo s ciljem primjene novih tehnologija u razvoju gospodarstva županije, Sisačko-moslavačka županija je pokrenula provedbu značajnih projekata. Projekt „Sisačko-moslavačka županija – središte gaming industrije Republike Hrvatske“ i projekt „Znanstveni, kulturni i obrazovni centar Sisačko-moslavačke županije“ koji je proglašen strateškim projektom Republike Hrvatske. Također, iznimno je važan i projekt „Znanstveni, kulturni i obrazovni centar Sisačko-moslavačke županije“. Naime, Sisačko-moslavačka županija s investicijom preko 160 milijuna kuna u Sisku, Sisak gradi kao obrazovni centar kroz Regionalni centar kompetentnosti koji će obuhvaćati praktikume za robotiku, *gaming*, multimedijalnu kongresnu dvoranu, audio i video studio, restoran, hostel i dr. Time se u gradu Sisku podiže razina obrazovanja i daje prilika učenicima za učenjem i radom na najmoderntijoj opremi. U gradu Sisku omogućit će se mladima i brojne sadržaje vezane uz stjecanje novih znanja iz područja elektrotehnike i robotike te ih učiniti konkurentnijima kasnije pri zapošljavanju. Važan je i dolazak u Sisak svjetski priznatih stručnjaka i profesora koji će učenicima prenosići znanje.

Potres – izazov u obrazovanju

U potresu je oštećena i zgrada petrinjskog Odsjeka Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu te zgrada I. osnovne škole Petrinja. Zgrade su teško oštećene te su privremeno neuporabljive. Oštećenja koja su nastala na matičnim objektima kao posljedica potresa velikih su razmjera pa zgrade iziskuju cjelovitu obnovu. Budući da oštećenja ne dopuštaju korištenje i nastavak provedbe nastave, učenicima i studentima bilo je potrebno pronaći mjesto na kojemu bi se moglo organizirati sigurno i adekvatno provođenje nastave. Kako se zgrada nalazi u neposrednoj blizini Osnovne škole Dragutina Tadijanovića Petrinja, kojoj je osnivač Sisačko-moslavačka županija, Županija se odlučila urediti posljednju etažu objekta škole i dati je na korištenje Fakultetu. Investicijom većom od 2,5 milijuna kuna uređeno je navedeno potkrovле, a Petrinja je ponovno postala studentski grad s gotovo 600 studenata koji studiraju na Učiteljskom fakultetu. Nakon što je Sisačko-moslavačka županija pokrenula postupak radova sanacije nakon potresa na zgradama Osnovne škole Dragutina Tadijanovića u Petrinji, u njoj se organizirala nastava u dvije smjene tako da jednu

smjenu pohađaju učenici OŠ Dragutina Tadijanovića, a drugu smjenu učenici I. osnovne škole Petrinja. Knjižnica i stručna služba I. osnovne škole Petrinja također su se smjestile u navedenim prostorijama. Nastava na Učiteljskom fakultetu Odsjeka u Petrinji provodila se za to vrijeme u svim oblicima, ali većinom online na gotovo svim studijskim programima te u školi u Lekeniku.

U razornom potresu stradali su objekti mnogih obrazovnih ustanova kojima je osnivač Županija. Tijekom 2021. godine krenulo se promptno sa svim potrebnim radnjama kako bi se organizirala nastava na potresom pogodjenom području na način:

- Osnovna škola Katarina Zrinski, Mečenčani u Osnovnu školu Davorina Trstenjaka, Hrvatska Kostajnica i Srednju školu Ivana Trnskog, Hrvatska Kostajnica
- Područna škola Graboštani u Osnovnu školu Davorina Trstenjaka, Hrvatska Kostajnica (njihova matična škola)
- Srednja škola Glina u montažni objekt pokraj škole
- Osnovna škola Ivan Goran Kovačić, Gora i Područna škola Nebojan u Područnu školu Češko Selo (područna škola Osnovne škole Mate Lovraka, Petrinja)
- III. i IV. razred PŠ Češko Selo u Osnovnu školu Mate Lovraka, Petrinja (njihova matična škola), I. i II. razred PŠ Češko Selo ostaje u PŠ Češko Selo
- 2 I. i 2 II. razreda I. osnovne škole Petrinja u PŠ Hrastovica (njihova područna škola) koju će pohađati i učenici postojećeg 1 kombiniranog razrednog odjela PŠ Hrastovica; ostali učenici I. osnovne škole Petrinja u Osnovnu školu Dragutina Tadijanovića, Petrinja
- Srednja škola Petrinja u Osnovnu školu Mate Lovraka, Petrinja
- Gimnazija Sisak u zgradu Sisačko-moslavačke županije u Rimskoj ulici
- Ekomska škola Sisak u zgradu Obrazovnog centra Kotva (centar za obrazovanje odraslih)
- Područna škola Letovanić i Područna škola Farkašić u Osnovnu školu Mladost, Lekenik (njihova matična škola)
- Glazbena škola Frana Lhotke u Dom INA Rafinerije nafte, Sisak, A. Kovačića 1
- Područni odjel Petrinja GŠ Frana Lhotke u prostoru Baptističke crkve Petrinja, Vjekoslava Klaića 19
- Uređenje potkovlja u Osnovnoj školi Dragutina Tadijanovića, Petrinja za Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek u Petrinji – 2.500.000,00 kn

U postupku obnove je 12 objekata u području obrazovanja u vrijednosti 6.644.543,75 kuna koji će biti završeni tijekom 2022. godine.

- Osnovna škola Glina – 904.829,00 kn
- Osnovna škola Dvor – 202.893,63
- Osnovna škola Jabukovac – 335.598,46 kn
- Osnovna škola Mate Lovrak, Petrinja – 683.871,26 kn
- Osnovna škola Dragutina Tadijanovića, Petrinja – 2.299.822,51 kn
- Osnovna škola Dragutina Tadijanovića, Petrinja – Područna škola Mošćenica – 524.514,95 kn
- Tehnička škola Kutina – 204.262,50 kn
- Srednja škola Viktorovac – 1.400.000,00 kn
- Industrijsko-obrtnička škola Sisak – 9.208,96 kn
- Područna škola Češko Selo – 41.816,53 kn
- Područna škola Hrastovica – 15.386,31 kn
- Osnovna škola Davorina Trstenjaka, Hrvatska Kostajnica – 22.339,64 kn

ŠKOLE NA KOJIMA JE PROVEDENA STABILIZACIJA OBJEKATA PRIJE OBNOVE – UKUPNO: 1.815.255,25 KN

- Lađarska 30 – mjere stabilizacije 650.000,00 kn
- Mjere stabilizacije I. osnovna škola Petrinja – 700.000,00 kn
- Mjere stabilizacije SŠ Petrinja – 465.255,25 kn

PROJEKTI OBNOVE PRIJAVLJENI NA FOND SOLIDARNOSTI EU – UKUPNO: 231.352.286,79 kn

- Obnova OŠ I. G. Kovačić Gore, II. kvartal 2022., 27.198.815,00 kn
- Obnova OŠ I. G. Kovačić, Gore - PŠ Nebojan, II. kvartal 2022., 6.006.415,00 kn
- Obnova OŠ Katarina Zrinska Mečenčani , II. kvartal 2022., 7.866.753,13 kn
- Obnova OŠ Mladost Lekenik - PŠ Letovanić, II. kvartal 2022., 2.288.727,95 kn
- Obnova Srednje škole Glina, II. kvartal 2022., 13.198.679,99 kn
- Obnova Srednje škole Petrinja , II. kvartal 2022., 49.481.662,99 kn
- Obnova Strukovne škole Sisak - objekt radionica , II. kvartal 2022., 7.606.865,42
- Obnova Strukovne škole Sisak - stara matična škola , II. kvartal 2022., 6.782.561,93 kn
- Obnova Gimnazije Sisak , II. kvartal 2022., 59.876.500,00 kn
- Obnova Glazbene škole Frana Lhotke Sisak , III. kvartal 2022., 23.001.437,50 kn
- Obnova dvorane Srednje škole Viktorovac , II. kvartal 2022., 946.431,25

Organizirano je pohađanje nastave svih učenika u svojim gradovima, što je zbog nedostatka neoštećenog prostora bilo izrazito izazovno. Za učenike koji putuju do zamjenskog objekta škole organiziran je i prijevoz. Organiziran je i adekvatan zamjenski objekt za učenike Ekonomski škole Sisak koji su do potresa koristili objekt u vlasništvu jedinice lokalne samouprave, a koji je teško oštećen. Po prvi puta u povijesti u Sisku će biti izgrađena zgrada za potrebe Ekonomski škole Sisak koju će Sisačko-moslavačka županija graditi uz pomoć resornog ministarstva i Svjetske banke. Osim radova na obnovi objekata obrazovanja stradalih u potresu, Sisačko-moslavačka županija nastavlja s ulaganjima i u druge infrastrukturne projekte:

Energetska obnova škola nastavljena je s obnovom Osnovne škole Mate Lovrak, Petrinja i Osnovne škole Jasenovac. Oba su projekta vrijedna više od 15 milijuna kuna.

Energetski je obnovljena Osnovna škola Ivo Kozarčanin Hrvatska Dubica, a obnovljeno je i krovište Srednje škole Tina Ujevića, Kutina i dvorane Osnovne škole Glina.

U tijeku je obnova krovišta dijela zgrade Osnovne škole Mate Lovrak, Petrinja i Srednje škole Novska.

U školama se uređuju parketi, učenički dom koji djeluje u sklopu Srednje škole Novska proširuje kapacitete, uređuje se kuhinja u Osnovnoj školi Braća Radić, Martinska Ves.

U Osnovnoj školi Josipa Kozarca, Lipovljani, Tehničkoj školi Kutina i Učeničkom domu Kutina uređene su nove kotlovnice.

1.2. GOSPODARSTVO

1.2.1. Opća gospodarska kretanja

Gospodarstvo Sisačko-moslavačke županije, kao i cjelokupno gospodarstvo Republike Hrvatske posljednjih je godina djelovalo u okolnostima gospodarske krize te je nakon tog razdoblja usprkos određenim pozitivnim pomacima (porast ukupnog prihoda, porast broja tvrtki, deficit u vanjskotrgovinskoj razmjeni i dr.) zabilježen pad gospodarskih aktivnosti (prije svega investicija), daljnji rast nezaposlenosti, zabrinjavajući demografski pokazatelji i nepovoljno tržište radne snage.

Glavne gospodarske djelatnosti na području županije su industrija s posebnim naglaskom na energetiku, naftnu, petrokemijsku i kemijsku industriju, metalurgiju i metaloprerađivačku industriju, drvoprerađivačku, prehrambenu industriju te poljoprivreda i šumarstvo, trgovina, ugostiteljstvo, graditeljstvo, promet i veze. U posljednje su vrijeme u županiji prisutni razvoj i primjena sofisticiranih tehnologija u električkoj industriji, a vidljiv je i značajan razvoj farmaceutske industrije kao i korištenje novih tehnologija u prerađivačkoj industriji što stvara novo poduzetničko okruženje za razvoj IT sektora, posebno u području *gaming* industrije. Otvaranjem Poduzetničkog inkubatora PISMO na području grada Novske, Sisačko-moslavačkoj županiji ucrtan je put da postane središte *gaming* industrije u Republici Hrvatskoj.

U strukturi industrijske proizvodnje najzastupljenija je prerađivačka industrija u kojoj se izdvaja proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, zatim proizvodnja električne energije, proizvodnja naftnih derivata, proizvodnja hrane i pića, proizvodnja metala i proizvoda od metala, vađenje sirove nafte i plina te drvna industrija, dok je udio ostalih djelatnosti puno manji. U posljednjih godinu dana četiri je puta zabilježen

pad industrijske proizvodnje, što znači da povoljnija kretanja industrijske proizvodnje polako gube svoj intenzitet, a još nije ni dostignuta razina proizvodnje iz 2008. godine. Značajan utjecaj na ograničenost dinamike povoljnijih kretanja i na nižu razinu proizvodnje ima još uvijek slaba domaća potražnja u odnosu na inozemnu.

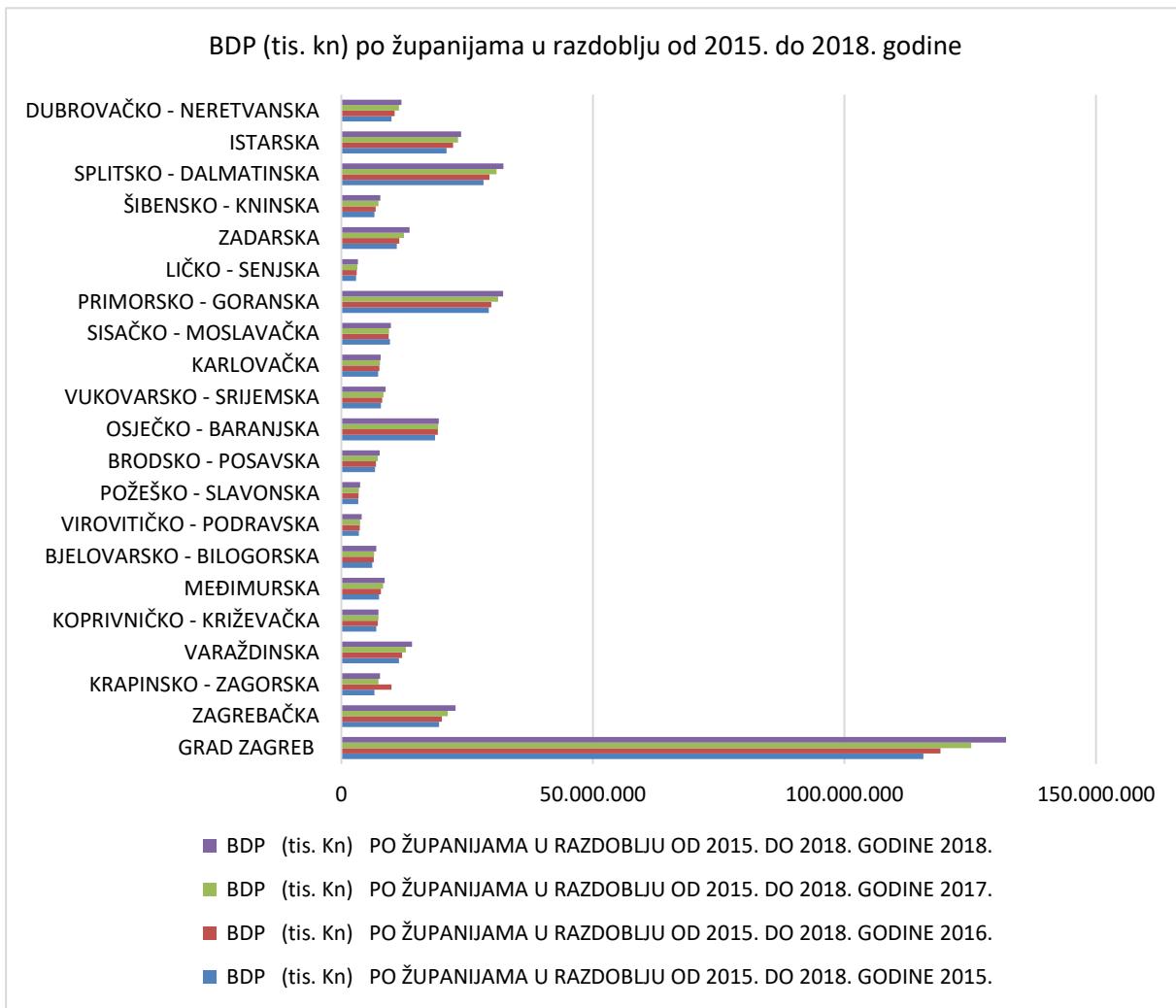
Prema površini poljoprivrednog zemljišta u Sisačko-moslavačkoj županiji, koje iznosi 236 883 hektara ili 53 % površine županije, ona se nalazi na drugom mjestu u RH, odmah iza Osječko-baranjske županije. Od ukupno navedenih hektara poljoprivrednog zemljišta, 190 429 hektara se vodi kao obradiva površina. Sisačko-moslavačka županija izdvaja znatna sredstva za razvoj ekološke poljoprivredne proizvodnje, a o opravdanosti poticaja govori porast broja ekoloških poljoprivrednih proizvođača na području županije. Poznato je da je Sisačko-moslavačka županija među prvima u Republici Hrvatskoj po broju proizvođača u ekološkoj proizvodnji. Poljodjelsko-prehrambeni kompleks na području županije ima veliku važnost i dugu tradiciju. Županija je prepoznatljiva po uzgoju autohtone pasmine konja hrvatski posavac, proizvodnji voća i povrća, ekološki prihvatljivih poljoprivrednih proizvoda te autohtonih sorti vinove loze od kojih je najpoznatiji škrlet.

Razoran potres koji je pogodio područje Sisačko-moslavačke županije 28. i 29. prosinca 2020. godine ostavio je za sobom duboke posljedice na gospodarske aktivnosti i cijelokupno stanovništvo toga kraja. Novonastalu situaciju potrebno je promatrati kao priliku da se područje Sisačko-moslavačke županije gospodarski obnovi, da se stvore uvjeti poticajnog investicijskog okruženja, a dobro osmišljenom poreznom, industrijskom i regulatornom politikom mogli bi se privući domaći i strani investitori na područje Sisačko-moslavačke županije.

Veći dio razdoblja koje je promatrano u ovoj analizi BDP-a po županijama, većina regija je imala izrazito naglašenu gospodarsku krizu. Od 2015. godine u Hrvatskoj se bilježe povoljniji gospodarski trendovi, međutim još uvijek je prisutna velika razlika u gospodarskoj razvijenosti hrvatskih županija, izuzev Grada Zagreba koji ima tri puta veći BDP od Virovitičko-podravske županije u kojoj je BDP najmanji. Sisačko-moslavačka županija zauzima središnju poziciju među županijama.

Bruto domaći proizvod po županijama u razdoblju 2015. - 2018. godine prikazan je u grafikonu 3.

Grafikon 2: Bruto domaći proizvod (tis.kn) po županijama u razdoblju od 2015. do 2018. godine

Izvor: DZS, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

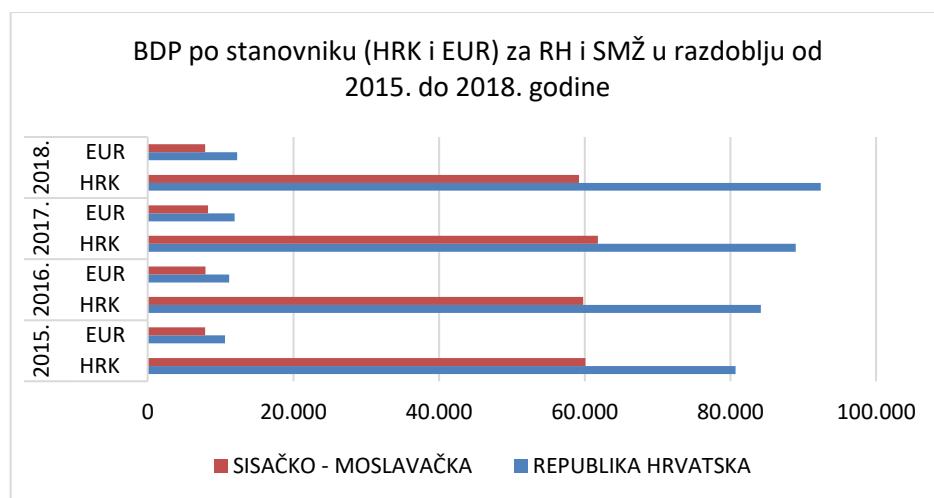
Bruto domaći proizvod (BDP) Sisačko-moslavačke županije u 2018. godini iznosio je 9.856,9 milijuna kuna što je svega 2,6 % BDP-a Republike Hrvatske.

Bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku u 2018. godini na nivou Republike Hrvatske iznosio je 92.389 kuna, što je nominalni rast za 5,6 % u odnosu na 2017. godinu, a na nivou županije iznosio je 59.241 kuna i predstavlja ukupnu vrijednost proizvoda i usluga stvorenih unutar granica županije u godinu dana, a za državnim prosjekom zaostaje za čak 35,9 %. U promatranom razdoblju od 2015. do 2017. godine vidljiv je blagi rast BDP na području županije što donosi veću zaposlenost i veće plaće, međutim u 2018. godini bilježi blagi pad koji utječe na standard stanovništva. S obzirom na ostvareni BDP po stanovniku, Sisačko-moslavačka

županija se zajedno s Vukovarsko-srijemskom, Požeško-slavonskom, Brodsko-posavskom i Virovitičko-podravskom županijom svrstava među pet (5) najnerazvijenijih hrvatskih županija.

Bruto domaći proizvod po stanovniku za Republiku Hrvatsku i Sisačko-moslavačku županiju za razdoblje od 2015. do 2018. godine prikazan je u donjem grafikonu 2.

Grafikon 3: Bruto domaći proizvod po stanovniku (HRK i EUR) za RH i SMŽ u razdoblju 2015. - 2018. godine

Izvor: DZS, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Bruto domaći proizvod predstavlja ukupnu vrijednost proizvoda i usluga stvorenih unutar granice jedne zemlje u godinu dana. Bruto domaći proizvod po stanovniku RH i SMŽ u razdoblju od 2016. do 2018. godine prikazan je u tablici 9.

Tablica 8: Bruto domaći proizvod po stanovniku (HRK i EUR) i standardu kupovne moći u RH i SMŽ u razdoblju od 2016. do 2018. godine

BDP	NKPJS 2012 – 2. razina i županije	2016.	2017.	2018.
1. Bruto domaći proizvod, mil. HRK	RH	351.197	367.501	385.377
	SMŽ	9.387	9.446	9.857
2. Bruto domaći proizvod po stanovniku	RH	84.171	88.986	92.389
	SMŽ	59.775	61.801	59.241

¹⁾ Izvor: Županije – razvojna raznolikost i gospodarski potencijali, HGK – <https://www.hgk.hr/documents/analiza-zupanija-2021-f-web61e92db81b50d.pdf>

Daljnji rast BDP-a trebao bi se prema predviđanjima, u velikoj mjeri temeljiti na dalnjem oporavku domaće potražnje, posebno dinamičnjem rastu investicija, dok se kod inozemne potražnje odnosno izvoza roba i usluga, predviđa usporavanje dinamike rasta u odnosu na nekoliko proteklih godina.

Za daljnji razvoj županije nužno je uvođenje i korištenje novih tehnologija, znanja i vještina, posebno u proizvodnji i stvaranju novih visokovrijednih proizvoda i usluga. Poticanje ulaganja u inovativnu industriju omogućit će brži gospodarski razvoj, a u konačnici i ostanak visokoobrazovanih mladih osoba na području županije.

Za događaje poput pandemije koronavirusa ekonomisti imaju poseban naziv - strukturni lomovi. Strukturni lomovi neočekivane su promjene u ekonomiji koji iz temelja mijenjaju ponašanje poduzeća, države i građana, a koji čine ekonomski modele i prognoze nepouzdanima. Hrvatska je u posljednjih nekoliko desetljeća imala četiri takva strukturalna loma: prijelaz sa socijalističke na tržišnu ekonomiju, Domovinski rat, veliku finansijsku krizu 2008. godine i 2020. godine pandemiju koronavirusa.

Sisačko-moslavačka županija kontinuirano već godinama donosi niz mjera kako bi pomogla poduzetnicima u održavanju poslovanja i zadržavanju postojećih radnih mesta i zaposlenika u tvrtkama.

1.2.2. Investicije

Izravnim je ulaganjima u Hrvatsku u posljednjih 25 godina ušlo nominalno 32,6 milijardi eura, što je prosječno 1,3 milijardi eura po godini ili ukupno 7,8 tisuća eura per capita.

Prema podacima HNB-a učešće inozemnih izravnih ulaganja na području Sisačko-moslavačke županije oscilira iz godine u godinu. Prema promatranom razdoblju od 2014. do 2019. godine najveće dezinvestiranje dogodilo se 2014. godine s -5,8 mln EUR-a, a tek od 2016. godine bilježe se značajnija izravna inozemna ulaganja.

Pregled podataka o izravnim ulaganjima u Republici Hrvatskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji, u promatranom razdoblju od 2014. godine do 2019. godine, izražen u milijunima eura prikazan je u tablici 10.

U 2020. i 2021. godini inozemna ulaganja u Sisačko-moslavačku županiju iznosila su 15,91 i 15,26 milijuna eura, dok su na razini Hrvatske u 2020. iznosila 1.045,45, a 2021. godine 1.045,45 milijuna eura, prema podacima iz Baze inozemnih izravnih ulaganja Hrvatske narodne banke.

Tablica 9: Pregled podataka o izravnim stranim ulaganjima, RH i SMŽ od 2014. do 2019. godine

Godina	RH (mln EUR)	SMŽ (mln EUR)
2014.	2.309,3	-5,8
2015.	30,1	-1,2

2016.	370,0	16,0
2017.	460,4	12,4
2018.	1.040,9	10,4
2019.	1.237,2	7,5

Izvor podataka: HNB, stanje svibanj 2020.

Prema podatcima Hrvatske narodne banke, Baze inozemnih izravnih ulaganja, nakon 2019. godine metodološkim promjenama došlo je do razlike u podatcima pa je tako izravnih ulaganja u Sisačko-moslavačku županiju u 2020. godini 15,91, a u 2021. ulaganja su u malom padu i iznose 15,26, gledano u milijunima eura.

Strani ulagači najviše su uložili u djelatnost finansijskih usluga (primarno bankarstvo), gdje je uloženo 9,8 milijardi eura, odnosno 29,9 % svih izravnih ulaganja u Hrvatsku. Prva je sljedeća djelatnost s najviše ulaganja trgovina na veliko, a zadnjih godina postaju vrlo važna i vlasništvo nekretnina (kupnja nekretnina nerezidenata) što je bila djelatnost s vrlo značajnim ulaganjima, a uglavnom se radi o kupnji kuća za odmor.

Za brži gospodarski oporavak potreban je novi investicijski ciklus. Već cijeli niz godina investicije u Sisačko-moslavačkoj županiji stagniraju uz manja ili negativna odstupanja.

Bruto investicije prema lokaciji investicijskih objekata za Republiku Hrvatsku i Sisačko-moslavačku županiju za promatrano razdoblje od 2014. do 2019. godine prikazane su u tablici 11.

Tablica 10: Pregled bruto investicija u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji investicijskih objekata za RH i SMŽ od 2014. do 2020. godine

Godina	RH ukupno ostvarene investicije u dugotrajnu imovinu (mlrd Kn)	SMŽ nova dugotrajna (mlrd Kn)
2014.	46,6	1,14
2015.	46,4	1,2
2016.	48,6	1,6
2017.	52,6	1,3
2018.	54,7	1,5
2019.	63,2	1,8
2020.	54,7	1,3

Izvor podataka: Državni zavod za statistiku

Investicije u Sisačko-moslavačkoj županiji zaostaju za kretanjima na nivou Republike Hrvatske posebice u prerađivačkoj industriji kao najvažnijem izvoznom području.

Bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu u Sisačko-moslavačkoj županiji prema najznačajnijim djelatnostima, promatrano u razdoblju od 2014. godine do 2020. godine izraženo u milijunima kuna prikazane su u tablici broj 12.

Tablica 11: Pregled bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu u Sisačko-moslavačkoj županiji prema najznačajnijim djelatnostima od 2014. do 2020. godine

Bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu (AOP284)		Od toga:	
Godina	Ukupno SMŽ	(C)Prerađivačka industrija	(E) Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te
2014.	458.780.464,00	293.502.767,00	23.764.976,00
2015.	189.242.058,00	134.212.721,00	15.319.953,00
2016.	305.528.175,00	205.975.077,00	38.018.353,00
2017.	297.819.184,00	247.918.846,00	10.691.984,00
2018.	318.731.909,00	262.555.112,00	15.364.181,00
2019.	231.668.945,00	130.051.416,00	24.998.996,00
2020.	234.345.935,00	158.606.974,00	27.193.259,00

Izvor podataka: Hrvatska gospodarska komora, Digitalna komora

Konkurentna snaga mikro, malog, srednjeg i velikog gospodarstva može se promatrati i kroz razinu investicija. Međutim, ako se investicijski rast nastavi ovakvom dinamikom, u kombinaciji s globalizacijom hrvatskog tržišta i nedostatkom ulaganja u proizvodnju i izvoz, možemo očekivati samo daljnji rast uvoza, a stagnaciju izvoza i zaposlenosti pa su zato ispravno usmjerene investicije najvažniji faktor u cilju povećanja konkurenčnosti.

Tablica 12: Pregled bruto investicija samo u novu dugotrajnu imovinu u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini poduzeća od 2014. do 2020. godine

Finansijski pokazatelj	Mikro	Malo	Srednje	Veliko	Ukupno
Bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu (AOP284)					
2014.	-	106.044.602,00	200.550.350,00	152.185.512,00	458.780.464,00
2015.	11.171.583,00	62.763.310,00	91.507.263,00	23.799.902,00	189.242.058,00
2016.	19.620.559,00	59.201.481,00	145.068.056,00	81.638.079,00	305.528.175,00
2017.	12.339.228,00	56.060.373,00	112.859.808,00	116.559.775,00	297.819.184,00

2018.	26.875.423,00	96.741.965,00	43.793.485,00	151.321.036,00	318.731.909,00
2019.	29.711.652,00	58.988.193,00	95.800.451,00	47.168.649,00	231.668.945,00
2020.	19.883.539,00	71.274.613,00	60.540.663,00	82.647.120,00	234.345.935,00

Izvor podataka: FINA, obrada HGK ŽK Sisak

Poduzetnici Sisačko-moslavačke županije uložili su u dugotrajnu imovinu 2019. godine 231,6 mln kuna dok su u 2020. godini uložili 234,3 mln kuna što predstavlja povećanje od cca 1% u odnosu na prethodnu godinu.

Investiranje u istraživanje i razvoj te primjena tehničkih inovacija zajedno s visokom tehnologijom proizvodnje, potpomognute informatičkom tehnologijom, omogućit će prilagodbu i uključivanje na zahtjevna proizvodna gospodarstva.

1.2.3. Vanjskotrgovinska razmjena

Statistički podaci o robnoj razmjeni Republike Hrvatske s inozemstvom dobivaju se iz dva različita izvora nakon što je RH pristupila Europskoj uniji 1. srpnja 2013. godine. Prvi izvor je Intrastatov obrazac za statistiku robne razmjene između zemalja članica EU-a (Intrastat), a drugi izvor je Jedinstvena carinska deklaracija za statistiku robne razmjene sa zemljama nečlanicama EU-a (Extrastat). Prikupljene podatke Intrastata i Extrastata Državni zavod za statistiku statistički obrađuje i objavljuje u obliku jedinstvenog podatka robne razmjene Republike Hrvatske s inozemstvom.

Sisačko-moslavačka županija jedna je od rijetkih županija u Republici Hrvatskoj koja konstantno ostvaruje deficit u robnoj razmjeni s inozemstvom te ima vrlo visoku pokrivenost uvoza izvozom.

Prema podatcima Državnog zavoda za statistiku, Sisačko-moslavačka županija u 2016. godini bilježi najniži robni izvoz, nakon kojega dolazi do laganog porasta koji varira tijekom godina, da bi u 2021. dosegao vrhunac. Uvoz je također najniži u 2016. godini, na vrhuncu je u 2021. godini, ali je i dalje osjetno niži od izvoza.

Kretanje vanjskotrgovinske razmjene od 2015. do 2021. godine prikazano je u donjoj tablici broj 14.

Tablica 13: Robna razmjena s inozemstvom SMŽ (ukupan izvoz i uvoz) u razdoblju od 2015. do 2021. godine

Godina	Izvoz (u tis. kn)	Uvoz (u tis. kn)
2015.	4.030.052	2.157.231
2016.	3.031.890	1.808.204
2017.	3.253.892	2.042.269
2018.	3.671.528	2.400.563

2019.	3.546.657	2.130.745
2020.	3.182.083	2.153.948
2021.	4.484.800	2.884.613

Izvor: DZS Statistika u nizu, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Najveći vanjskotrgovinski partneri Sisačko-moslavačke županije u promatranom razdoblju od 2015. do 2021. godine bili su iz zemalja članica EU-a, Austrija, Italija, Njemačka i Slovenija, s udjelom od gotovo 59 % ukupnog izvoza, dok je izvan Europske unije najveći trgovinski partner i nadalje Bosna i Hercegovina pa slijede Turska, SAD i Srbija. Uvoz roba u Sisačko-moslavačku županiju iz Austrije, Italije, Njemačke, Slovenije, u stalnom je porastu što nam ukazuje da su najznačajniji vanjskotrgovinski partneri županije.

Udio izvoza Sisačko-moslavačke županije s inozemstvom u ukupnom izvozu Republike Hrvatske kreće se na razini od približno 3 % dok se udio uvoza županije u ukupnom uvozu Republike Hrvatske kreće na razini od 1,3 %.

Robna razmjena Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije I. – VI. 2020. i I. – VI. 2021. prikazana je u donjoj tablici 15.

Tablica 14: Robna razmjena Republike Hrvatske i Sisačko-moslavačke županije I. – VI. 2020. i I. – VI. 2021. godine

Naziv	RH I. – VI. 2020.	RH I. – VI. 2021.	SMŽ I. – VI. 2020.	SMŽ I. – VI. 2021.	Udio SMŽ U RH %
Izvoz (mln €)	6.902	8.742	200	262	3,0
Uvoz (mln €)	11.210	13.256	137	171	1,3
- deficit/+suficit (mln €)	-4.308	-4.514	63	91	

Izvor: DZS, obrada HGK ŽK Sisak

Bez obzira što je 2020. godina bila obilježena pandemijom te njenim negativnim utjecajem na gospodarstvo, saldo vanjskotrgovinske razmjene u 2020. godini na području Sisačko-moslavačke županije bio je pozitivan i iznosio je 1,68 mlrd kn, što je vidljiv pokazatelj da su poduzetnici Sisačko-moslavačke županije i u pandemiji zadržali svoja izvozna tržišta. Od ukupno 10,8 mlrd kn prihoda koje su ostvarili poduzetnici

Sisačko-moslavačke županije, 3,1 mlrd ostvarena je prodajom roba i usluga na inozemnom tržištu, što pokazuje da se trećina županijske proizvodnje izvozi.

Poduzetnici s područja Sisačko-moslavačke županije u prvih šest mjeseci 2021. godine izvezli su robe u vrijednosti od 262 mln € što predstavlja povećanje od 31,4 % te uvezli robe u vrijednosti od 171 mln € čime je uvoz povećan za 24,9 %, no ostvaren je pozitivan trgovinski saldo od 91 mln €.

Najznačajniji trgovinski partneri u izvozu Sisačko-moslavačke županije su i dalje zemlje Europske unije (Njemačka, Austrija, Italija) te zemlje u okruženju (Srbija, Bosna i Hercegovina).

Najznačajnija izvozna djelatnost u Sisačko-moslavačkoj županiji bila je prerađivačka industrija koja ostvaruje gotovo 97 % ukupnog izvoza, odnosno 88 % uvoza i ostvaruje najveći utjecaj na kretanje vanjskotrgovinske razmjene županije.

U tablici 16 prikazan je izvoz i uvoz u Sisačko-moslavačkoj županiji prema NKD-u 2007. u razdoblju od 2015. do 2021. godine

Tablica 15: Izvoz i uvoz SMŽ prema NKD-u 2007. u razdoblju od 2016. do 2021. godine

NKD 2007. područje	2016.		2017.		2018.		2019.		2020.		2021.	
	Izvoz (tis. kn)	Uvoz (tis. kn)										
A Poljoprivreda, šumarstvo i	11.736	13.277	11.083	12.180	16.586	20.851	20.324	19.796	34.171	16.295	27.081	26.690
B Rudarstvo	46	798	-	317	3.586	28	2.702	28	9	48	-	-
C Prerađivač	2.922.469	1.566.867	3.134.470	1.757.211	3.536.289	2.044.445	3.360.089	1.727.140	2.975.497	1.745.427	4.226.562	2.374.767
D Opskrba električnom energijom,	-	262	69	1.427	3.612	1.059	3.006	684	2.549	491	4	186
E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje	254	277	148	139	-	180	-	11	-	59	-	94
F Građevina	280	1.143	493	5.380	906	17.134	994	26.867	534	7.495	1.201	13.568
G Trgovina na veliko i na malo; popravak	90.437	222.469	98.661	253.012	98.382	302.336	134.046	344.927	149.214	362.580	195.867	432.824
H Prijevozi	5.417	253	6.659	4.104	7.193	7.495	13.389	6.501	5.825	4.385	4.934	3.453
I Djelatnost i pružanja smještaja te	90	140	973	521	3.016	259	3.293	1.023	3.212	3.339	2.665	695
J Informacije i komunikacije	202	1.011	582	6.006	1.318	5.227	1.259	2.452	440	11.271	811	16.199

K Financijsk e djelatnosti	28	39	16	46	-	65	-	184	-	238	-	75
L Poslovanj e nekretninama					-	40	-	-			-	-
M Stručne, znanstvene i	235	1.185	73	1.672	524	662	890	573	2.373	1.609	1.634	1.361
N Stručne, znanstvene i					10	136	-	48			6.625	8.297
P Obrazova	15	256	49	7	-	8	-	-	-	1	-	9
Q Djelatnost zdravstvene i	-	4	-	151	-	256	-	451	-	-	-	1.376
S Ostale uslužne	-	44	587	66	53	176	6.492	58	6.715	163		17.033
X Neraspore	683	89	31	4	52	49	173	-	300	65	2	3
										84	4	5

Izvor: DZS, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>

Udio izvoza Sisačko-moslavačke županije s inozemstvom u ukupnom izvozu Republike Hrvatske kreće se na razini od oko 3,3 %, dok se udio uvoza županije u ukupnom izvozu Republike Hrvatske kreće na razini od 1,2 %.

1.2.4. Malo i srednje poduzetništvo

Glavne gospodarske djelatnosti na području Sisačko-moslavačke županije su industrija s posebnim naglaskom na naftnu, energetsku, petrokemijsku i kemijsku industriju, metaloprerađivačku industriju i metalurgiju, prehrambenu industriju, drvoprerađivačku industriju, poljoprivreda i šumarstvo, trgovina, ugostiteljstvo, graditeljstvo, promet i veze.

U posljednje vrijeme u županiji se sve više koriste nove tehnologije, nova znanja i vještine u prerađivačkoj industriji, a s tim u vezi stvara se i novo poduzetničko okruženje za jači razvoj IT sektora, posebno na području *gaming* industrije odnosno industrije proizvodnje video igara. Opremljen najmodernijom tehnikom, Poduzetnički inkubator PISMO Novska u Novskoj omogućit će da Sisačko-moslavačka županija postane središte *gaming* industrije.

Nakon niza godina negativnih trendova gospodarstvo u Sisačko-moslavačkoj županiji se blago oporavlja, a tome posebno doprinosi razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Broj malih i srednjih poduzeća u Sisačko-moslavačkoj županiji, njihove gospodarske aktivnosti i broj zaposlenih bilježe porast u posljednje dvije godine.

Tablica 16: Pregled broja tvrtki u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini i djelatnostima od 2017. do 2020. godine

Djelatnost	2017.					2018.				
	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
A	104	4	0	0	108	168	5	0	0	173
B	7	1	0	0	8	6	2	0	0	8
C	245	54	12	4	315	273	66	11	6	356
D	26	2	0	0	28	19	2	0	0	21
E	18	12	4	0	34	20	13	4	0	37
F	172	16	2	0	190	213	28	2	0	243
G	377	41	0	1	419	425	49	0	1	475
H	69	14	1	0	84	89	20	1	0	110
I	142	3	1	0	146	167	4	1	0	172
J	78	4	0	0	82	90	3	0	0	93
K	3	0	0	0	3	3	0	0	0	3
L	23	3	0	0	26	30	3	0	0	33
M	219	4	0	0	223	236	7	0	0	243
N	38	2	0	0	40	50	3	0	0	53
O	19	0	0	0	19	19	0	0	0	19
Q	30	0	0	0	30	40	0	0	0	40
R	12	0	0	0	12	16	0	0	0	16
S	61	2	0	0	63	66	1	0	0	67
Broj tvrtki	1643	162	20	5	1830	1930	206	19	7	2162

Djelatnost	2019.					2020.				
	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
A	174	7	0	0	181	171	7	0	0	178
B	3	3	0	0	6	6	2	0	0	8
C	301	64	15	6	386	281	70	13	7	371
D	18	2	0	0	20	15	2	0	0	17
E	21	14	4	0	39	22	14	4	0	40
F	246	36	2	0	284	269	43	2	0	314
G	428	42	0	1	471	408	51	1	2	462

H	103	17	1	0	121	105	16	1	0	122
I	177	5	1	0	183	180	6	1	0	187
J	92	3	0	0	95	103	3	0	0	106
K	1	0	0	0	1	1	0	0	0	1
L	33	3	0	0	36	35	1	0	0	36
M	262	6	0	0	268	264	6	0	0	270
N	61	3	0	0	64	55	2	0	0	57
O	0	0	1	0	1	0	0	1	0	1
P	22	0	0	0	22	22	0	0	0	22
Q	43	1	0	0	44	44	1	0	0	45
R	17	0	0	0	17	15	0	0	0	15
S	66	3	0	0	69	70	3	0	0	73
Broj tvrtki	2068	209	24	7	2308	2066	227	23	9	2325

Izvor: FINA, obrada HGK Županijska komora Sisak

U 2020. godini subjekti malog gospodarstva činili su 99,64 % svih subjekata na području Sisačko-moslavačke županije, a najznačajnija su mikropoduzeća koja čine 88,7 % subjekata.

U Sisačko-moslavačkoj županiji u 2020. godini bilo je registrirano 2325 poduzetnika, što čini povećanje od 2 % u odnosu na 2019. godinu, dok je broj zaposlenih osoba smanjen za 5,8 % u odnosu na 2019. godinu.

Broj zaposlenih u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini poduzeća i djelatnostima u razdoblju od 2014. do 2020. godine prikazan je u tablici 19.

Tablica 17: Pregled broja zaposlenih u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini poduzeća i djelatnostima od 2014. do 2020. godine

Djelatnost	2014.				2015.				2016.					
	Mala	Srednja	Velika	Ukupno	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno	Mikro	Mala	Srednja	Velika	Ukupno
B	30	0	0	30	9	24	0	0	33	9	23	0	0	32
C	2184	2715	3100	7999	565	1370	2737	3424	8096	667	1289	2660	3315	7931
D	107	0	0	107	44	70	0	0	114	47	73	0	0	120
E	622	319	0	941	65	544	335	0	944	107	543	341	0	991
F	1255	146	0	1401	440	770	142	0	1352	535	792	130	0	1457
G	1382	0	876	2258	722	627	0	888	2237	765	613	0	945	2323
H	244	183	0	427	147	279	0	0	426	191	288	0	0	479
I	298	139	0	437	283	46	131	0	460	317	47	130	0	494
A	198	36	0	234	110	74	0	0	184	116	61	0	0	177
J	129	0	0	129	139	0	0	0	139	169	0	0	0	169
K	9	0	0	9	3	0	0	0	3	4	0	0	0	4

L	92	0	0	92	37	44	0	0	81	46	45	0	0	91
M	527	26	0	553	435	101	0	0	536	493	96	0	0	589
N	254	0	0	254	75	110	0	0	185	78	125	0	0	203
O	47	0	0	47	52	0	0	0	52	56	0	0	0	56
Q	159	0	0	159	143	0	0	0	143	147	0	0	0	147
R	10	0	0	10	8	0	0	0	8	11	0	0	0	11
S	153	0	0	153	109	51	0	0	160	120	50	0	0	170
Broj zaposlenih	7700	3564	3976	15 240	3386	4110	3345	4312	15 153	3878	4045	3261	4260	15 444

Djelatnost	2017.					2018.				
	Mikro	Malá	Srednja	Velika	Ukupno	Mikro	Malá	Srednja	Velika	Ukupno
A	154	60	0	0	214	288	73	0	0	361
B	14	15	0	0	29	12	25	0	0	37
C	768	1419	2438	3495	8120	807	1696	2114	4342	8959
D	39	65	0	0	104	39	71	0	0	110
E	119	481	346	0	946	104	469	347	0	920
F	595	785	126	0	1506	837	978	137	0	1952
G	741	609	0	1107	2457	957	691	0	1045	2693
H	144	241	124	0	509	205	281	121	0	607
I	393	60	126	0	579	445	84	129	0	658
J	142	41	0	0	183	155	40	0	0	195
K	3	0	0	0	3	2	0	0	0	2
L	32	60	0	0	92	45	54	0	0	99
M	514	77	0	0	591	549	127	0	0	676
N	210	108	0	0	318	123	238	0	0	361
O	55	0	0	0	55	54	0	0	0	54
Q	154	0	0	0	154	183	0	0	0	183
R	19	0	0	0	19	22	0	0	0	22
S	153	73	0	0	226	162	52	0	0	214
Broj zaposlenih	4249	4094	3160	4602	16 105	4989	4879	2848	5387	18 103

	2019.	2020.
--	-------	-------

Djelatnost	Mikro	Malá	Srednja	Velika	Ukupno	Mikro	Malá	Srednja	Velika	Ukupno
A	271	105	0	0	376	302	120	0	0	422
B	5	37	0	0	42	17	29	0	0	46
C	985	1489	2411	3949	8834	820	1626	2247	4294	8987
D	16	53	0	0	69	9	22	0	0	31
E	105	501	403	0	1009	116	531	400	0	1047
F	893	1256	144	0	2293	1033	1479	167	0	2679
G	969	630	0	1107	2706	904	702	35	2.411	4052
H	251	296	118	0	665	275	300	113	0	688
I	491	110	135	0	736	495	105	138	0	738
J	188	30	0	0	218	196	38	0	0	234
K	2	0	0	0	2	1	0	0	0	1
L	40	50	0	0	90	52	26	0	0	78
M	536	113	0	0	649	545	127	0	0	672
N	156	141	0	0	297	169	110	0	0	279
O	0	0	226	0	226	0	0	233	0	233
P	53	0	0	0	53	57	0	0	0	57
Q	229	22	0	0	251	245	22	0	0	267
R	45	0	0	0	45	42	0	0	0	42
S	134	105	0	0	239	127	86	0	0	213
Broj zaposlenih	5369	4833	3437	5056	18695	5405	5301	3333	6705	20 744

Izvor: FINA, obrada HGK Županijska komora Sisak

Poduzetnici Sisačko-moslavačke županije, njih 2308 u 2019. godini imali su 18 695 zaposlenih, što je u odnosu na 2018. godinu povećanje broja zaposlenih za 592 ili 4,5 %.

Prema broju zaposlenih u 2020. godini, među mikro, malim i srednjim tvrtkama, najviše zaposlenih je u prerađivačkoj industriji, zatim slijede građevinarstvo te trgovina.

Broj zaposlenih u velikim tvrtkama značajan porast bilježi u 2020. godini, tako da je u velikim tvrtkama bilo zaposleno ukupno 6705 radnika. Međutim, na neznatan broj novonastalih tvrtki u 2020. godini bilježi se u ukupnom broju zaposlenih povećanje broja zaposlenih za 2049 osoba.

Tablica 18: Osnovni finansijski rezultati poslovanja poduzetnika Sisačko-moslavačke županije u 2019./2020. godini (iznosi u kn)

Opis	2019.	2020.
Broj poduzetnika	2308	2325

Broj dobitaša		
Broj gubitaša		
Broj zaposlenih	18 473	20 766
Ukupni prihodi	10.955.130.503	10.807.000.477
Ukupni rashodi	10.540.784.291	10.101.657.296
Dobit ili gubitak prije oporezivanja	580.052	705.343
Gubitak prije oporezivanja	414.346.212	705.343.181
Porez na dobit	65.483.536	70.643.030
Dobit ili gubitak razdoblja	348.862.676	634.700.151
Od toga - Bruto investicije samo u novu dugotrajanu imovinu	231.668.945	234.345.935

Izvor: Hrvatska gospodarska komora, Digitalna komora

U poslovnoj 2020. godini, u odnosu na prethodnu godinu, na području Sisačko-moslavačke županije ukupni prihodi bili su manji za 1,4 % i iznosili oko 10,8 mlrd kuna, dok su ukupni rashodi bili smanjeni za 4,2 % i iznosili su 10,1 mlrd kuna. Broj poduzetnika u 2020. godini neznatno je, za manje od 1 % porastao u odnosu na 2019. kad ih je bilo 2308.

Jedan od ključnih pokazatelja razvijenosti neke regije, županije, grada, općine je visina plaće. Visina prosječne mjesecne obračunate bruto plaće po radniku značajno se razlikuje od županije do županije, no za našu županiju možemo reći da je ispod prosjeka Republike Hrvatske kao i mnogih prijašnjih godina.

1.2.5. Obrtništvo

Na području Sisačko-moslavačke županije prije Domovinskog rata djelovalo je oko 4500 aktivnih obrta. Obrtništvo u županiji ima bogatu tradiciju i većinom se naslanjalo na velike gospodarske objekte, a u ukupnom broju obrta u Republici Hrvatskoj sudjeluje s 2,62 %.

U strukturi obrtničkih djelatnosti najveći udio u ukupnom broju obrta zauzimaju uslužni obrti, zatim trgovina, proizvodni obrti, ugostiteljstvo i turizam, dok ukupni udio djelatnosti prijevoza, ribarstva i poljodjelstva, frizeri, kozmetičari i njega tijela zauzimaju puno niži postotak. Mnogi obrtnici preregistrirali su obrtničku djelatnost u drugi oblik poslovanja i to kao društvo s ograničenom odgovornošću, jednostavno društvo ili obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo.

Na području Sisačko-moslavačke županije u posljednjih pet godina zabilježen je porast broja obrtničkih subjekata, a s tim povezano i porast broja zaposlenih u obrtu. Na dan 28.2.2021. godine bilo je 2338 aktivnih obrta, a na isti dan 2022. godine, njih 2521 što je rast od 183 obrta, pri čemu valja u obzir uzeti kako je novotvorenih bilo 357, a odjavljenih ili brisanih 174. Tijekom veljače 2021. u obrtima je bilo zaposleno 5473

radnika, a u veljači 2022. godine 5898, što je u godini dana povećanje od 7,8 % ukupnog broja zaposlenih u obrtu.

Broj obrta i zaposlenih u obrtu na području Sisačko-moslavačke županije prikazan je u donjoj tablici.

Tablica 19: Broj obrta i zaposlenih na području Sisačko-moslavačke županije u 2001. godini i u razdoblju od 2014. do 2021. godine

Godina	Broj obrta	Broj zaposlenih
2001.	2782	6131
2014.	2034	4686
2015.	1966	4612
2016.	1931	4726
2017.	1916	4703
2018.	2029	4780
2019.	2166	4928
2020.	2316	4988
2021.	2521	5331

Izvor: Obrtnička komora SMŽ

Hrvatski zavod za zapošljavanje mjerama aktivnog zapošljavanja pridonosi porastu broja obrta na području Sisačko-moslavačke županije. HZZ nezaposlenim i dugotrajno nezaposlenim osobama nudi mogućnost jednokratne bespovratne novčane pomoći za samozapošljavanje kako bi mogli pokrenuti vlastitu djelatnost kroz obrt ili trgovačko društvo.

Sisačko-moslavačka županija nizom mjera podupire razvoj obrnjištva i malog gospodarstva te financijski potiče opstanak najugroženijih segmenata gospodarstva (obrništvo, mikro i mala trgovačka društva s naglaskom na proizvodnju). Očekuje se da obrništvo proizvodnog profila postane generator cjelokupnog gospodarskog razvoja na području županije.

U strukturi proizvodnih djelatnosti dominiraju proizvodi drvoprerađivačkog zanatstva, metaloprerađivačkog zanatstva, proizvodnja hrane i pića, tekstil i proizvodi od tekstila. Ostale djelatnosti zastupljene su ispod 10 %. U posljednje vrijeme obrtnici se suočavaju s nedostatkom stručne radne snage, posebno u sektoru graditeljstva, kao i raznim uslugama (vodoinstalateri, bravari, električari, stolari itd.)

1.2.6. Tržište rada

U posljednje vrijeme u Republici Hrvatskoj sve se više pozornosti posvećuje analizama tržišta rada. Stope zaposlenosti i nezaposlenosti jedne su od bitnih gospodarskih pokazatelja neke države ili regije.

Jednostavnije se može reći da tržište rada označava ponudu i potražnju radnika, uključuje njihovu pripremu, zapošljavanje, napredovanje, otkaze, čekanje na posao, konkurenciju u traženju posla i na samom poslu. Analiziraju se najvažnija kretanja i odrednice zaposlenosti i nezaposlenosti u posljednjih nekoliko godina u cilju spoznavanja njihovog učinka i mogućeg poboljšanja.

Nezaposleni

U Republici Hrvatskoj i Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine vidljivo je kontinuirano smanjenje broja nezaposlenih osoba. Za prikaz broja nezaposlenih osoba te stope registrirane nezaposlenosti po županijama u Republici Hrvatskoj korišteni su podatci Državnog zavoda za statistiku. Prosječna stopa nezaposlenosti u Sisačko-moslavačkoj županiji za 2017. godinu iznosila je 29,0 % dok je u 2019. godini iznosila 19,9 %, što prikazuje pad stope registrirane nezaposlenosti na području Sisačko-moslavačke županije od 9,1 %. Stopa registrirane nezaposlenosti pada kontinuirano kroz godine i u 2021. godini iznosi 17,5 %.

U donjoj tablici prikazan je prosječan broj nezaposlenih osoba i stopa registrirane nezaposlenosti po županijama u razdoblju od 2017. do 2021. godine.

Tablica 20: Prosječan broj nezaposlenih osoba i stopa registrirane nezaposlenosti po županijama u razdoblju od 2017. do 2021. godine

Prostorna jedinica - županija	Prosječan broj nezaposlenih osoba					Stopa registrirane nezaposlenosti (%)				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
RH	224 068	153 542	128 650	150 824	136 816	13,9	11,1	9,1	8,9	9,4
Sisačko-moslavačka	15 011	10 528	8875	9251	7845	29,0	24,3	19,9	18,7	17,5
Zagrebačka	10 175	6658	5582	6629	6267	11,3	8,0	6,3	5,8	6,7
Krapinsko-zagorska	5798	2789	2322	2670	2387	10,5	8,1	6,4	6,1	6,6
Karlovačka	6828	4438	3342	3717	3013	16,6	13,2	9,9	9,1	9,1
Varaždinska	4555	3100	2542	2950	2462	6,9	5,1	4,0	4,2	4,0
Koprivničko-križevačka	4398	2433	1939	2239	2002	13,0	8,7	6,8	6,4	6,8
Bjelovarsko-bilogorska	8474	6678	4872	4369	4215	22,7	18,3	13,7	12,4	11,8
Primorsko-goranska	11 262	9254	7607	8218	9559	9,9	8,0	6,7	7,2	8,2

Ličko-senjska	3139	2518	2043	2048	1968	19,4	15,8	12,5	12,7	12,1
Virovitičko-podravska	7634	5971	4935	4678	4622	28,8	23,2	19,6	18,8	18,5
Požeško-slavonska	4174	3445	2703	2756	2695	19,0	16,5	12,7	12,9	12,9
Brodsko-posavska	9652	8220	6616	6190	7131	22,4	19,9	15,7	14,6	16,2
Zadarska	6998	5780	5028	4972	4802	13,3	10,7	9,2	9,2	8,5
Osječko-baranjska	26 346	21 900	17 834	17 202	17 645	24,9	21,2	17,6	16,8	16,8
Šibensko-kninska	6871	5325	4841	4945	5182	19,9	15,4	14,2	14,3	14,5
Vukovarsko-srijemska	13 288	10 623	8065	7509	7476	25,1	20,5	16,0	15,1	14,5
Splitsko-dalmatinska	35 840	30 158	25 690	24 448	28 806	21,4	18,2	15,4	14,6	16,6
Istarska	5248	4258	3933	5390	5950	6,2	4,9	4,6	6,3	6,8
Dubrovačko-neretvanska	7677	5975	5954	6276	6619	16,5	13,0	12,7	13,1	14,0
Međimurska	4004	2667	2148	2213	2346	9,7	6,5	5,4	5,5	5,6
Grad Zagreb	28 389	21 341	17 050	16 648	19 787	6,4	4,7	3,7	3,7	4,3

Izvor: DZS, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Broj nezaposlenih osoba na razini Sisačko-moslavačke županije od 2017. godine u stalnome je padu. Broj nezaposlenih osoba po gradovima i općinama Sisačko-moslavačke županije prikazan je u tablici 23.

Tablica 21: Prosječan broj nezaposlenih osoba po gradovima i općinama SMŽ u razdoblju od 2017. do 2021. godine

Županija/JLS	Godina				
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Općina Donji Kukuruzari	203	148	128	149	117
Općina Dvor	425	356	332	338	276
Grad Glina	740	618	547	504	356
Općina Hrvatska Dubica	246	195	161	159	135
Grad Hrvatska Kostajnica	190	144	131	135	87
Općina Jasenovac	201	143	106	140	105
Grad Kutina	1514	1099	985	1109	944
Općina Lekenik	394	296	232	257	205
Općina Lipovljani	221	169	153	166	176

Općina Martinska Ves	245	199	162	144	133
Grad Novska	1242	935	772	843	745
Grad Petrinja	1884	1367	1061	1110	907
Grad Popovača	840	665	542	574	525
Grad Sisak	3575	2973	2558	2603	2274
Općina Sunja	582	462	382	406	334
Općina Topusko	255	208	144	139	110
Općina Velika Ludina	189	147	112	116	96
Općina Gvozd	391	332	305	283	254
Općina Majur	95	74	63	69	55
Sisačko-moslavačka ukupno	13 431	10 528	8875	9251	7844

Izvor: <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Otkako se u Hrvatskoj statistički prati tržište rada, na njemu je uvijek manji broj zaposlenih žena, a tako je i u Sisačko-moslavačkoj županiji, što je vidljivo iz Tablice 23. Od 2017. godine do 2020. godine broj zaposlenih žena u stalnome je porastu, ali je isto tako i stalno manji od broja zaposlenih muškaraca. U vremenskom rasponu od 2017. do 2020. godine razlika u broju zaposlenih žena u odnosu na broj zaposlenih muškaraca pala je s 13,8 % na 7,04 %.

Tablica 22: Prosječan zaposlenih osoba prema spolu u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine

Županija	Spol	Godina			
		2017.	2018.	2019.	2020.
Sisačko-moslavačka	Ž	13 253	13 808	14 707	15 627
	M	15 725	16 177	16 395	16 809
	ukupno	28 978	29 985	31 102	32 436

Izvor: Državni zavod za statistiku, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Prema razini obrazovanja, najviše nezaposlenih osoba evidentirano je sa srednjim trogodišnjim školama i školama za KV/VKV radnike te osoba s osnovnom školom. U 2019. godini smanjio se prosječan broj nezaposlenih na svim razinama obrazovanja. Do najvećeg smanjenja nezaposlenosti došlo je kod skupine osoba s fakultetom, akademijom, magisterijom i doktoratom, a najmanje kod skupine bez škole i nezavršenom osnovnom školom.

Nezaposlene osobe na području Sisačko-moslavačke županije prema razini obrazovanja u razdoblju od 2017. do 2020. godine.

Tablica 23: Broj nezaposlenih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji prema razini obrazovanja u razdoblju od 2017. do 2020. godine

	Godina	Ukupno	Bez škole i nezavršena OŠ	OŠ	SŠ za zanimanja do 3 godine i škola za KV i VKV	SŠ za zanimanja u trajanju od 4 godine i više	Gimnazija	Viša škola, I stupanj fakulteta i	Fakultet, akademija, magisterij i
Prosječan broj nezaposlenih osoba	2017.	13 430	1371	3813	4088	2977	294	196	367
	2018.	10 529	1159	2981	3124	2349	232	156	289
	2019.	8875	1019	2515	2589	1999	188	121	258
	2020.	9055	992	2462	2792	2040	202	108	249
Prosječan broj nezaposlenih žena	2017.	7729	771	2144	2165	1882	198	337	232
	2018.	6148	659	1684	1705	1504	155	264	176
	2019.	5061	580	1386	1378	1249	114	205	149
	2020.	5077	566	1362	1432	1245	120	207	144
Prosječan broj nezaposlenih muškaraca	2017.	5701	600	1669	1922	1095	96	184	135
	2018.	4381	500	1297	1419	845	77	129	113
	2019.	3814	439	1129	1212	750	74	102	109
	2020.	3978	426	1100	1360	795	82	112	105

Izvor: HZZ, <https://statistika.hzz.hr/Statistika.aspx?tipIzvjestaja=1>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Promatrajući razdoblje od 2017. do 2021. godine, ukupan broj nezaposlenih osoba se smanjuje, ali i dalje je više nezaposlenih žena i to od 40 do 59 godina starosti. 2019. godinu vidljivo je da je udio u ukupnom broju nezaposlenih osoba kod žena i muškaraca zabilježen u dobnoj skupini od 50 do 54 godine i od 55 do 59 godina starosti. Nakon šezdeset godina starosti trend se mijenja te je više nezaposlenih muškaraca. Najmanje nezaposlenih muškaraca je u dobi od 30 do 34 godine. Broj nezaposlenih osoba prema dobi i spolu u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine prikazan je u tablici 25.

Tablica 24: Prosječan broj nezaposlenih osoba prema dobi i spolu u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine

Dob	Spol					
		2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
15 - 19	ž	316	265	243	234	191

	M	355	267	217	209	195
20 - 24	Ž	728	571	491	528	435
	M	655	471	403	503	382
25 - 29	Ž	705	535	422	468	397
	M	472	313	288	345	293
30 - 34	Ž	732	555	405	417	345
	M	422	309	233	269	212
35 - 39	Ž	804	611	471	482	404
	M	447	327	283	311	259
40 - 44	Ž	866	683	539	546	436
	M	434	327	329	354	301
45 - 49	Ž	1023	768	618	616	527
	M	495	388	349	364	306
50 - 54	Ž	1052	850	700	712	578
	M	699	536	469	479	399
55 - 59	Ž	1082	872	763	797	668
	M	984	776	643	626	596
≥60	Ž	475	438	410	410	391
	M	736	666	600	581	530
Ukupno	Ž	7729	6148	5061	5210	4372
	M	5701	4381	3814	4041	3473

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Zaposleni

Radno sposobno stanovništvo čine osobe između 15 i 65 godina i ta je populacija relativno dobro zastupljena u starosnoj strukturi stanovništva Sisačko-moslavačke županije, no prema novom popisu stanovništa iz 2021. godine, u strukturi stanovništva županije prevladavaju osobe starosti od 60 do 69 godina.

Gledajući registriranu zaposlenost prema sektorima i u razdoblju od 2018. do 2021. godine, u Sisačko-moslavačkoj županiji najveći je broj ukupno zaposlenih prema administrativnim izvorima u 2020. godini, dok u 2021. godini taj broj pada. Gledajući po sektorima, kod individualnih poljoprivrednika događa se polagani rast kroz tri godine, a broj zaposlenih u obrtu i slobodnim profesijama nakon pada u 2020. godini tijekom 2021. opet doživljava rast. Zaposlenih u pravnim osobama je najviše i njihov broj u promatranom razdoblju u konstantnom je porastu.

Tablica 25: Registrirana zaposlenost prema sektorima u RH i po županijama u razdoblju od 2019. do 2021. godine

Županije	2019.				2020.				2021.			
	Ukupno zaposleni prema administrativnim izvorima	Zaposleni u pravim osobama	Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	Individualni poljoprivrednici	Ukupno zaposleni prema administrativnim izvorima	Zaposleni u pravim osobama	Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	Individualni poljoprivrednici	Ukupno zaposleni prema administrativnim izvorima	Zaposleni u pravim osobama	Zaposleni u obrtu i slobodnim profesijama	Individualni poljoprivrednici
RH	1 458 459	1 255 691	183 356	19 412	1 617 815	1 273 214	181 959	19 181	1 492 994	1 289 283	184 610	19 101
Sisačko-moslavačka	38 356	32 179	5342	835	48 187	33 031	5312	853	40 826	34 473	5492	861
Zagrebačka	85 219	71 930	11 977	1312	100 645	81 621	11 917	1283	97 231	84 035	11 979	1217
Krapinsko-zagorska	35 699	28 775	6650	274	39 277	30 044	6571	271	37 371	30 432	6672	267
Karlovačka	35 375	29 651	5333	391	38 818	29 684	5174	427	35 765	30 123	5235	407
Varaždinska	64 042	55 186	8058	798	66 089	54 697	7866	783	64 713	56 046	7922	745
Koprivničko-križevačka	30 923	25 049	3457	2417	33 087	25 128	3560	2282	31 250	25 364	3715	2171
Bjelovarsko-bilogorska	30 582	24 788	3809	1985	35 199	25 165	3796	1869	31 404	25 613	3945	1846
Primorsko-goranska	105 944	89 849	15 843	252	114 788	90 776	15 516	278	107 165	90 924	15 949	292
Ličko-senjska	14 238	11 499	2330	409	16 151	11 577	2102	424	14 266	11 610	2203	453
Virovitičko-podravska	20 268	25 056	3592	1620	24 847	15 111	3443	1615	20 411	15 385	3434	1592
Požeško-slavonska	18 568	15 169	2878	521	21 300	15 223	2800	521	18 256	14 839	2870	547
Brodsko-posavska	35 519	28 877	5827	815	42 498	29 829	5669	810	36 756	30 154	5742	860
Zadarska	49 601	39 847	9237	517	54 011	39 360	9102	577	51 404	41 469	9305	630
Osječko-baranjska	83 462	71 355	10 116	1991	102 628	73 173	10 286	1967	87 076	74 682	10 444	1950
Šibensko-kninska	29 290	23 935	5123	232	34 503	24 337	4954	267	30 561	25 146	5122	293
Vukovarsko-srijemska	42 285	34 802	5860	1623	49 732	34 686	5908	1629	43 961	36 157	6121	1683
Splitsko-dalmatinska	140 855	117 207	22 882	766	167 332	119 494	22 651	739	144 617	120 902	22 965	750
Istarska	81 940	66 253	14 919	768	86 030	65 207	14 684	749	80 998	65 298	14 953	747
Dubrovačko -	40 956	33 531	6967	458	47 842	34 076	7041	449	40 801	33 320	7034	447
Međimurska	37 713	33 225	3578	910	40 557	33 878	3592	874	39 813	35 454	3520	839
Grad Zagreb	437 624	407 528	29 578	518	454 294	407 117	30 015	514	438 349	407 857	29 988	504

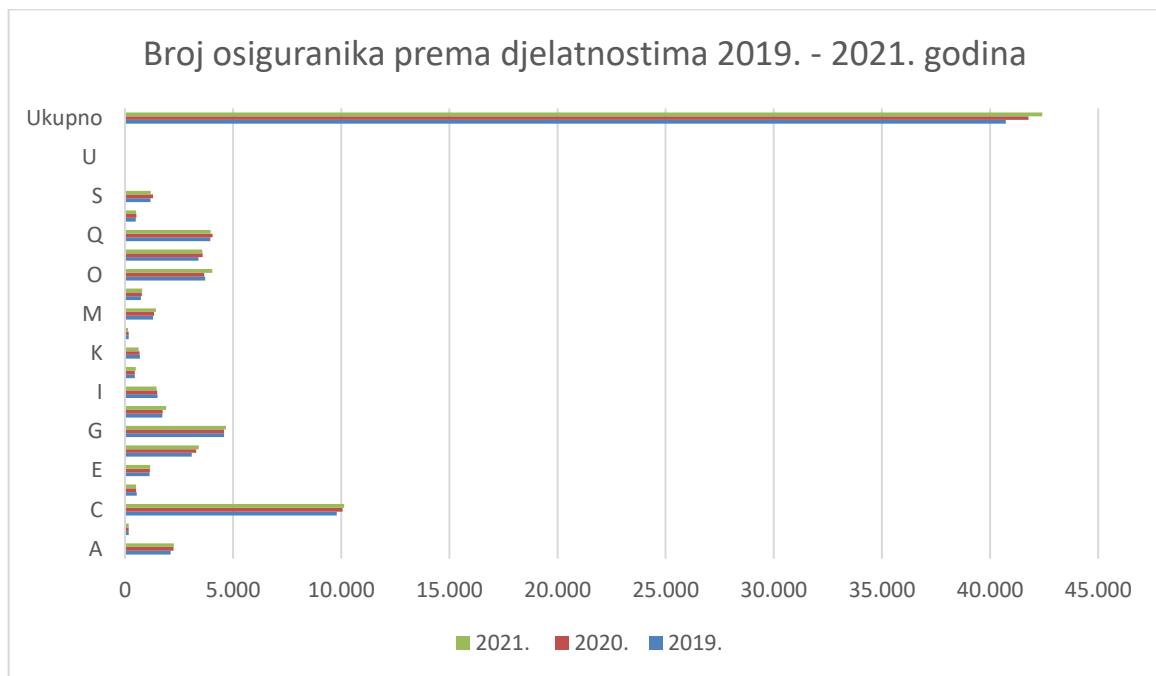
Izvor: DZS, <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Prema podatcima Državnog zavoda za statistiku, vidljivo je kako je najveći broj osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji u proteklih pet godina bio zaposlen u sektoru prerađivačke industrije, zatim javne uprave i obrane, socijalnog osiguranja, obrazovanja te zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. Najveće smanjenje udjela zaposlenih osoba uočeno je u djelatnosti poljoprivrede, a povećava se udio uslužnih djelatnosti.

Podatci o brojčanim promjenama pokazuju u kojim je djelatnostima nastao najveći broj novih radnih mjesto. Najveći broj odnosno udio zaposlenih osoba u 2019. godini u Sisačko-moslavačkoj županiji zabilježen je u prerađivačkoj industriji (7960 ili 24,7 %) zatim u trgovini na veliko i malo i popravku motornih vozila i motocikala (4380 ili 13,6 %), javnoj upravi i obrani i obveznom socijalnom osiguranju (4170 ili 13,0 %), obrazovanju (3555 ili 11,0 %) te djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi (3292 ili 10,2 %). Tablica prikazuje kretanje broja i udjela istih djelatnosti i u ostalim županijama radi usporedbe, neovisno jesu li iste najzastupljenije u tim županijama. Veći udio zaposlenih osoba u prerađivačkoj industriji zabilježen je u Međimurskoj županiji (42,3 %), Varaždinskoj (40,1 %), Krapinsko-zagorskoj (33,9 %), Koprivničko-križevačkoj (32,7 %), Karlovačkoj (26,8 %), Brodsko-posavskoj (26,5 %) Bjelovarsko-bilogorskoj (25,2 %) te Zagrebačkoj (24,9 %). U djelatnosti trgovine na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala, veći udio zaposlenih imaju Zagrebačka županija, Primorsko-goranska, Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Grad Zagreb. Veći udio zaposlenih u djelatnosti javne uprave i obrane i obveznog socijalnog osiguranja zabilježen je u Ličko-senjskoj i Vukovarsko-srijemskoj županiji, a u djelatnosti obrazovanja u Koprivničko-križevačkoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. U djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi veći udio zaposlenih imaju Krapinsko-zagorska i Požeško-slavonska županija. Kretanje udjela zaposlenih osoba u pravnim osobama po najzastupljenijim djelatnostima Sisačko-moslavačke županije i drugih županija, prikazan je u sljedećem grafikonu.

Kao pokazatelj registrirane zaposlenosti može poslužiti i broj osiguranika mirovinskog osiguranja te je u grafikonu dolje prikazan broj osiguranika u Sisačko-moslavačkoj županiji prema djelnostima.

Grafikon 4: Broj osiguranika u Sisačko-moslavačkoj županiji prema djelnostima, stanje siječanj 2022. godine

Izvor: <https://www.mirovinsko.hr/UserDocs/Images/statistika/statisticke-informacije/2022/1/Statisticke-informacije-HZMO-a-1-2022-vrijednosti-2022.pdf?vel=15047310>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Legenda:

- A Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo
- B Rudarstvo i vađenje
- C Prerađivačka industrija
- D Opskrba el. energijom, plinom, parom i klimatizacija
- E Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje otpadom te djelatnosti sanacije okoliša
- F Građevinarstvo
- G Trgovina na veliko i na malo; popravak motornih vozila i motocikala
- H Prijevoz i skladištenje
- I Djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane
- J Informacije i komunikacije
- K Financijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja
- L Poslovanje nekretninama
- M Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti
- N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti
- O Javna uprava i obrana; obvezno socijalno osiguranje
- P Obrazovanje
- Q Djelatnost zdravstvene zaštite i socijalne skrbi
- R Umjetnost, zabava i rekreacija
- S Ostale uslužne djelatnosti
- T Djelatnost kućanstva kao poslodavca; djelatnost kućanstva koja proizvode različitu robu i obavljaju različite usluge za vlastite potrebe
- U Djelatnost izvanteritorijalnih organizacija i tijela

U grafikonu je prikazan ukupan prosječan broj zaposlenih prema skupinama djelatnosti u razdoblju od 2019. do 2021. godine i vidljivo je da u prerađivačkoj industriji radi najviše zaposlenika, slijede trgovina na veliko i na malo i popravak motornih vozila i motocikala, djelatnosti zdravstvene zaštite i socijalne skrbi,

osiguranika u javnoj upravi i obrani i obveznom socijalnom osiguranju te osiguranika mirovinskog osiguranja zaposlenih u obrazovanju.

1.2.7. Poslovno okruženje

Razvijenost poslovnog okruženja jedna je od pretpostavki uspjeha poduzetnika početnika kao i daljnog razvoja poslovnih subjekata malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva. Ekonomski faktori kao što su godišnja stopa rasta, bruto nacionalni dohodak, dostupnost kreditnih sredstava za financiranje poslovnih projekata, visina kamatne stope, devizini tečaj, stopa nezaposlenosti, dostupnost te cijena i kvaliteta radne snage i energetska najznačajnije utječu na poslovno okruženje i na poslovanje poduzeća.

Temeljem odluka predstavničkih tijela JLS-a na području Sisačko-moslavačke županije osnovana je 31 poduzetnička zona dok za 16 poduzetničkih zona predviđenih prostornim planovima uređenja navedene odluke o osnivanju nisu donesene.

Gradovi Hrvatska Kostajnica, Kutina (za četiri od pet zona), Novska, Petrinja, Popovača i Sisak te Općine Dvor, Jasenovac, Lekenik, Lipovljani (za jednu od dvije zone) i Velika Ludina (za jednu od dvije zone) su izradile studiju opravdanosti izgradnje poduzetničke zone, dok je općina Lekenik završila izgradnju Poduzetničke zone kroz projekt financiran sredstvima EU fondova.

Poduzetničkim zonama na području županije upravljuju JLS, odnosno trgovacka društva za upravljanje zonama koja su osnovali gradovi Petrinja i Sisak, dok zone u gradu Hrvatska Kostajnica, općini Dvor i općini Topusko nemaju imenovanog upravitelja.

Osnovna namjena osnivanja i razvoja poduzetničkih zona je poticanje razvoja poduzetništva kao pokretačke snage lokalnog i regionalnog gospodarskog razvoja s ciljem povećanja broja gospodarskih subjekata na području županije, povećanje konkurentnosti poduzetnika, stvaranje mogućnosti za otvaranje novih radnih mjesta, porasta proizvodnje i izvoza, povećanje prihoda jedinice lokalne samouprave te ravnomjeran gospodarski razvoj županije.

Od ukupno 47 poduzetničkih zona na području županije, u potpunosti je opremljeno energetskom, komunalnom, prometnom i komunikacijskom infrastrukturom njih 14, djelomično je opremljeno 26, dok 7 poduzetničkih zona nije opremljeno niti uređeno za prihvatanje poduzetnika.

Prema podatcima HGK Županijske komore Sisak trenutno su aktivne poslovne zone na području gradova Siska, Petrinje, Kutine, Novske, Gline, Popovače te na području općina Velika Ludina, Hrvatska Dubica i Lekenik. U njima je broj aktivnih poduzetnika koji su započeli poslovnu aktivnost 184, dok je broj zaposlenih kod aktivnih poduzetnika u zonama cca 3780 osoba. Još 37 poduzetnika planiraju pokrenuti poslovnu aktivnost u postojećim uređenim zonama.

Na području županije djeluju potporne poduzetničke institucije HGK Županijska komora Sisak, HOK Obrtnička komora Sisačko-moslavačke županije, Savjetodavna služba sa svojim podružnicama na području Sisačko-moslavačke županije, regionalna razvojna agencija Sisačko-moslavačke županije SI-MO-RA d.o.o., Razvojna agencija MRAV u Kutini, Razvojna agencija NORA u Novskoj, Agencija za razvoj grada Gline, Javna ustanova PETRA u Petrinji, Poduzetnički inkubator PUNK Kutina, Poduzetnički inkubator SISAK - PISAK te poduzetnički inkubator PISMO u Novskoj.

Uloga navedenih poduzetničkih potpornih institucija je razvoj poduzetništva na lokalnoj razini, jačanje suradnje poduzetnika s poduzetničkim potpornim institucijama te njihovo međusobno povezivanje i umrežavanje, a sve u cilju pomoći start up poduzećima, razvoju malog i srednjeg poduzetništva i razvoju gospodarstva na području Sisačko-moslavačke županije.

Sisačko-moslavačka županija i njena razvojna agencija SI-MO-RA pokrenuli su i provode sveobuhvatan projekt razvoja *gaming* industrije. Projekt je namijenjen razvoju inovativne i kreativne industrije te obuhvaća rano učenje engleskog jezika u predškolskoj dobi, radionice izrade videoigara u osnovnim i srednjim školama Sisačko-moslavačke županije, pokretanje start upova kroz Poduzetnički inkubator PISMO u Novskoj, provedbu novog strukovnog četverogodišnjeg programa za razvoj videoigara (Tehničar za razvoj videoigara) te potpore za pokretanje start up-ova u području razvoja videoigara. Osim navedenih aktivnosti planirana je izgradnja i opremanje Centra gaming industrije. Projekt se odnosi na dvije komponente – infrastrukturnu i poduzetničku. Infrastrukturna komponenta odnosi se na izgradnju i stavljanje u funkciju (opremanje uredskom i specijaliziranom opremom) kampusa gaming industrije u gradu Novskoj - zgrada Fakulteta, Studentskog i učeničkog doma, Poduzetničkog inkubatora za eSport/4000 mjesta/ i Akceleratora gaming industrije. Poduzetnička komponenta odnosi se na poticanje MSP-ova i start upova u gaming industriji na području RH. Cilj je stvoriti sustav finansijskih potpora za tvrtke koje rade u području razvoja i proizvodnje video igara. Sustav potpora bio bi organiziran s nacionalne razine te bi motivirao stvaranje novih i očuvanje i modernizaciju postojećih proizvodnih kapaciteta koji će proizvoditi elektroničke i druge proizvode visokog stupnja finalizacije, veće dodatne vrijednosti na održiv i ekološki prihvatljiv način. Cilj je kroz projekt pružiti potporu za 2000 korisnika.

1.2.8. Turizam i kultura

Sisačko-moslavačka županija područje je s brojnim turističkim osobitostima, a ujedno je vodeća županija po broju zaštićenih prirodnih područja što je dobra podloga za promicanje zelenog i održivog načina života i poslovanja. Od zaštićenih područja posebno se ističe Park prirode Lonjsko polje, a osim njega važnu ulogu u razvoju turizma imaju i povjesna jezgra grada Siska, termalno lječilište Topusko, povjesna baština Vojne

krajine i turskih ratova, vrijedno drveno graditeljstvo, sakralna arhitektura, ali i bogata ribolovna područja te vrhunска gastronomска и vinska ponuda.

Sisačko-moslavačka županija svojim je prirodnim i kulturnim te povijesnim bogatstvima vrlo atraktivna na turističkom tržištu. Možemo je podijeliti na gorsko područje (područja Zrinske, Trgовске, Petrove te dijelovi Moslavačke gore), brdsko-brežuljkasta područja (Banovina, Moslavina, Vukomeričke gorice i obronci Psunjskog gorja) i riječna područja i ravnice (Kupa, Sava, Odra, Lonja, Una, ravnice Posavine i Pokuplja).

Prema podacima Turističke zajednice Sisačko-moslavačke županije, 2019. godina bila je rekordna po broju noćenja kad je na ovom području ostvareno 150 859 noćenja, s rastom broja domaćih turista za 37 % te padom dolaska stranih turista za 55,7 % u odnosu na 2018. godinu. Nažalost, u pandemijskoj 2020. godini, osjetan je pad dolazaka i noćenja turista na područje županije, što pokazuje i podatak o 50 230 noćenja, dok je u 2021. ostvareno 46 391 noćenje, što pokazuje daljnji trend pada noćenja. Istovremeno bilježimo povećanje broja ležajeva od 2019. u kojoj je na području županije bilo 1758 ležajeva preko 2020. godine s 1905 ležajeva do 2021. u kojoj imamo 1933 ležaja u smještajnim kapacitetima poslovnih subjekata i fizičkih osoba na području županije.

Sisačko-moslavačka županija je od Zagreba udaljena manje od sat vremena vožnje, poznata kao zeleno-plava zipka Hrvatske, postaje sve poželjnije odredište domaćih gostiju stoga se na području županije sustavno ulaže u razvoj selektivnih oblika turizma poput lovnog i lječilišnog turizma, a posebno se sustavno ulaže u razvoj cikloturističke infrastrukture - od biciklističkih staza i servisnih stanica za bicikle do mapa uređenih biciklističkih ruta. Najveći broj turista proteklih godina dolazio je iz Slovenije, Austrije, Njemačke, Italije i Poljske.

Podatci uključuju dolaske i noćenja ostvarene u svim vrstama objekata obuhvaćenih evidencijom sustava eVisitor (integrirano eCrew).

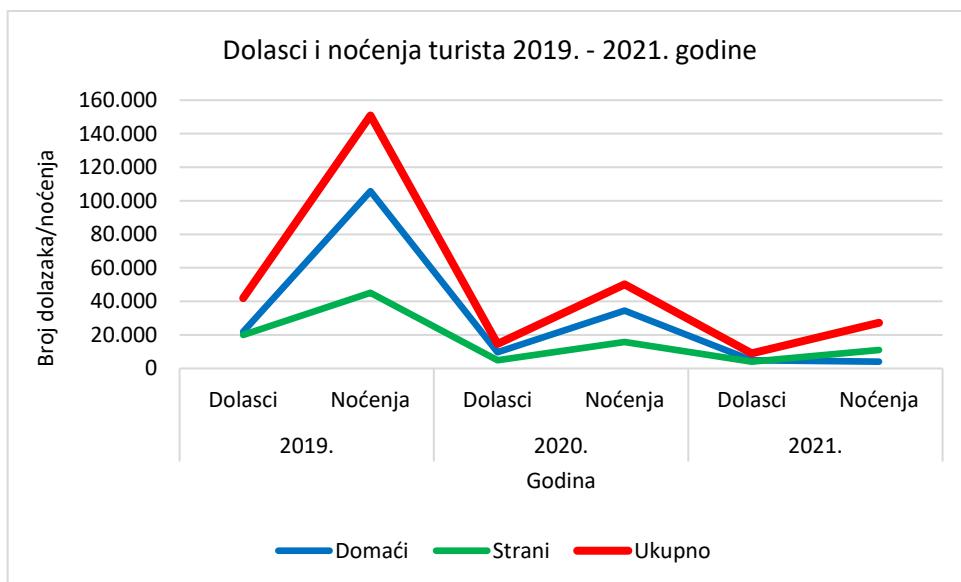
Tablica 26: Dolasci i noćenja turista u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2019. do 2021. godine

	2019.			2020.			2021.		
	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno	Domaći	Strani	Ukupno
Dolasci	21 962	19 939	41 901	9744	4937	14 681	8316	6866	15 190
Noćenja	105 741	45 118	150 859	34 494	15 736	50 230	27 056	19 335	46 410

Izvor: Turistička zajednica SMŽ, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Nakon rekordne 2019. godine, turizam u Sisačko-moslavačkoj županiji bilježi pad u 2020. godini, što je razumljivo obzirom na pandemijsku godinu i krizu uzrokovano istom, ali nažalost daljnji pad vidljiv je i u 2021. godini, u kojoj se broj dolazaka turista neznatno povećao u odnosu na prošlu godinu, ali se smanjio broj noćenja na području županije za nešto manje od 8 %.

Grafikon 5: Dolasci i noćenja turista u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2019. do 2021. godine

Izvor: Turistička zajednica SMŽ, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Broj noćenja na području Sisačko-moslavačke županije prema vrstama smještajnih kapaciteta/objekata u kojima turisti borave u razdoblju od 2019. do 2021. godine prikazani su u donjoj tablici.

Tablica 27: Broj noćenja prema vrstama smještajnih objekata u razdoblju od 2019. do 2021. godine u Sisačko-moslavačkoj županiji

Vrsta objekta	Godina		
	2019.	2020.	2021.
Ostali ugostiteljski objekti za smještaj (druge vrste - skupina kampovi) *	105 582	26 335	1702
Hoteli	23 595	8298	811
Objekti u domaćinstvu	18 306	11 241	999
Objekti na OPG-u (seljačkom domaćinstvu)	1840	391	221
Kampovi	612	120	75
Nekomercijalni smještaj	622	3845	24

* sobe za iznajmljivanje, apartman, kuća za odmor, studio apartman, lovački dom

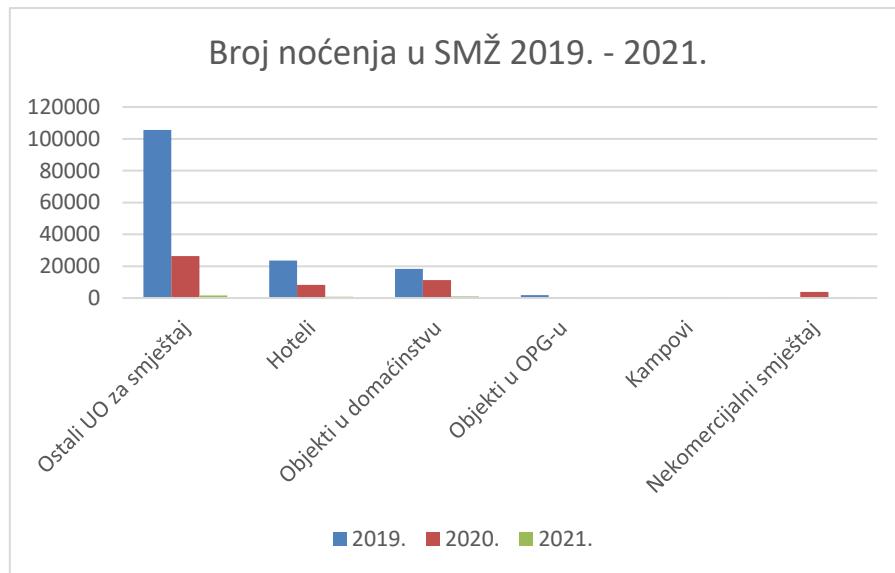
Izvor: Turistička zajednica SMŽ, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Većina noćenja u razdoblju od 2019. do 2021. godine registrirana je u ostalim ugostiteljskim objektima za smještaj, tipa sobe za iznajmljivanje, apartmani, kuće za odmor, studio apartmani i lovački domovi. Tijekom

2021. godine zabilježen je značajan pad noćenja u svim vrstama objekata, što se pripisuje pandemijskoj krizi, ali i katastrofalnom potresu koji je prostor županije zadesio u prosincu 2020. godine te uzrokovao i mnoge štete.

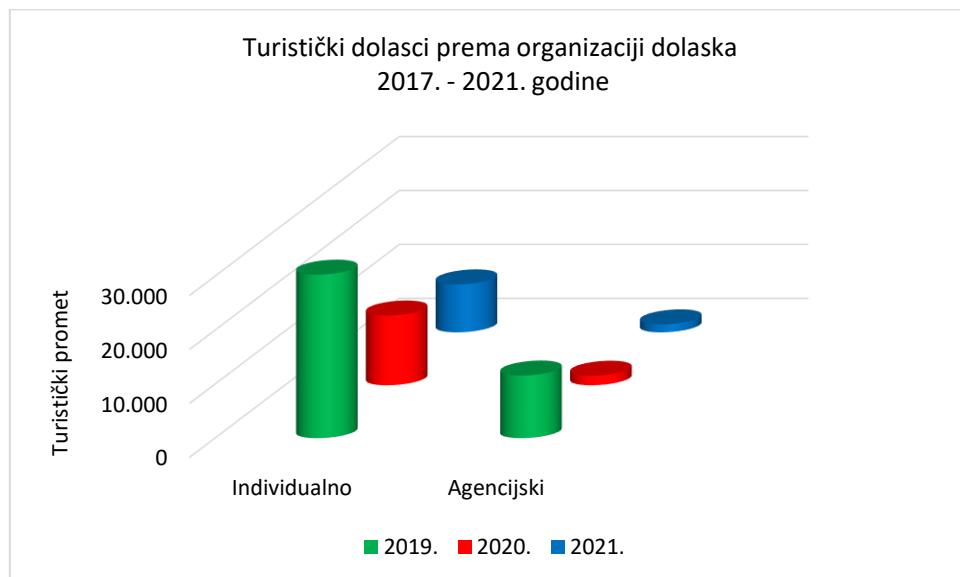
Broj noćenja prema vrsti objekta u razdoblju od 2019. do 2021. godine prikazan je u grafikonu.

Grafikon 6: Broj noćenja u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju 2019. – 2021. godine

Izvor: Turistička zajednica SMŽ, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

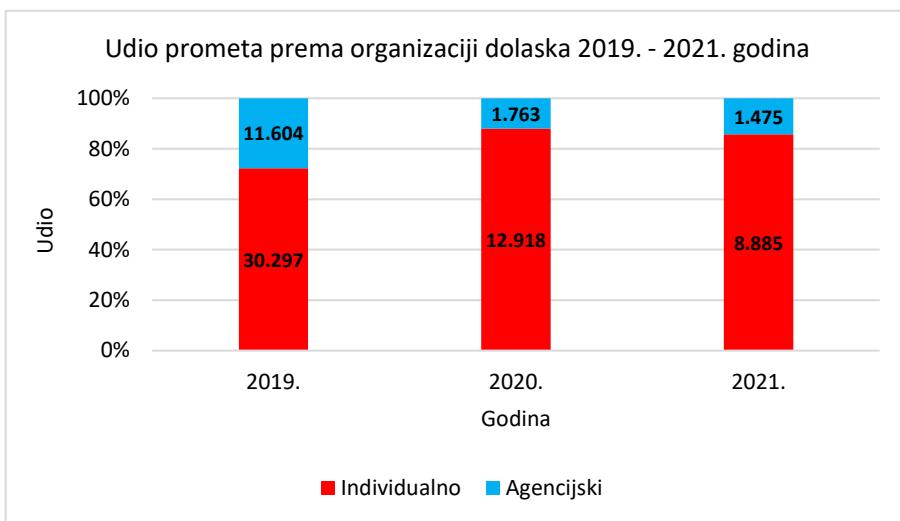
Grafikon 7: Turistički promet prema organizaciji dolaska turista na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2019. do 2021. godine

Izvor: Turistička zajednica SMŽ , obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Prema organizaciji dolaska turista, u promatranom razdoblju bilježi se značajno veći broj turista u individualnom segmentu prometa u odnosu na organizirani. Od 2019. prema 2021. bilježi se konstantan pad dolaska turista na područje Sisačko-moslavačke županije.

Grafikon 8: Udio prometa prema organizaciji dolaska turista na područje Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2019. do 2021. godine

Izvor: Turistička zajednica SMŽ, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Gledajući udio prometa prema organizaciji dolaska turista od 2019. do 2021. godine, zamjetan je pad u udjelu dolaska agencijskih turista, dok udio individualnih dolazaka konstantno raste od 2018. godine.

Na području Sisačko-moslavačke županije turizam se odvija kroz nekoliko vidova posebnih oblika turizma, među kojima su najzastupljeniji sljedeći turistički proizvodi: zdravstveni turizam, ruralni (seoski) turizam, kulturni turizam, cikloturizam, eno i gastroturizam, ekoturizam i lovni turizam. Glavni cilj razvoja turizma Sisačko-moslavačke županije je povećanje njegove atraktivnosti i konkurentnosti što će rezultirati boljim pozicioniranjem na tržištu kontinentalnih destinacija u okruženju. Marketinški napor Sisačko-moslavačke županije usmjerit će se na širu strukturu tržišnih segmenata i na njihovu sklonost različitim vrstama putovanja, različitim cjenovnim pozicijama i putovanjima u različitim razdobljima godine: obitelji, zlatna dob, mladi (18 - 24 godine).

Grad Sisak smjestio se jugoistočno od Zagreba na utocima Odre u Kupu i Kupe u Savu i središte je jedne od najvećih županija u Hrvatskoj. Na području grada Siska pratimo kontinuitet urbanog življjenja više od dvije tisuće godina. Jedan je od rijetkih europskih gradova kod kojega uz kontinuitet trajanja naselja možemo

pratiti i kontinuitet njegovog naziva: keltska Segesta, rimska Siscia, Siscium u ranom srednjem vijeku pa sve do hrvatskog naziva Sisak. Sisak je posebno postao poznat u vrijeme ratova s Turcima, naročito nakon izgradnje znamenite sisačke tvrđe 1544. godine. Vrhunac slave grad je doživio nakon pobjede kršćanske vojske nad Turcima, nakon treće opsade 1593. godine koja je odjeknula Europom tako da Sisak postaje *Antemurale Christianitatis/Predziđe kršćanstva*. Zahvaljujući burnoj i bogatoj prošlosti, grad se može pohvaliti mnoštvom kulturno-povijesnih spomenika koji ga čine pravom kulturnom destinacijom. Najpoznatiji spomenik je Stari grad, tvrđava iz 16. stoljeća pod kojom se odigrala Bitka kod Siska 1593. godine i spomenik je kulture nulte kategorije. Zdanje Veliki Kaptol je jedan od najvrednijih primjeraka arhitekture klasicizma u Sisku. Izgrađen je 1830. godine, a posebno je značajan jer je u ovoj zgradi 1839. godine izvedena prva kazališna predstava na hrvatskom jeziku štokavskog narječja, „Juran i Sofija“ Ivana Kukuljevića Sakcinskog.

U gradu Sisku je 2019. godine otvorena obnovljena Holandska kuća, kulturno-baštinski projekt kroz koji posjetitelji uz pomoć 3D mapiranog animiranog prikaza razvoja Siska kroz razdoblja industrijalizacije mogu upoznati 35 točaka sisačke industrijske baštine, od prvog industrijskog objekta - pivovare do električne centrale, tzv. Munjare, rafinerije nafte i niza drugih lokacija i objekata.

Značajne manifestacije u županiji su: *Voloderska jesen* u Voloderu, *Dani graditeljske baštine* u Krapju, *Kupske noći* u Sisku, *Dan sela Čigoć - Europskog sela roda* u Čigoću, *Kvirinovi poetski susreti* u Sisku, *Kutinski vinski dani* u Kutini, *Državna konjogojska izložba* u Sunji, Županijska smotra izvornog folklora *Martinski susreti* te još cijeli niz tradicionalnih manifestacija.

Na području Sisačko-moslavačke županije djeluje više različitih ustanova u kulturi koje doprinose razvitku i unaprjeđenju kulture, kulturnog i umjetničkog stvaralaštva, kulturnih djelatnosti, kulturnog života te osiguravaju uvjete za obavljanje i razvitak različitih djelatnosti kulture, a naročito knjižničarske, arhivske, kazališne, glazbene, muzejske i galerijske. To su domovi kulture, odnosno pučka učilišta, narodne i gradske knjižnice, muzeji, arhiv i galerije. Djelatnost domova kulture je raznolika i kreće se od scenske, glazbene, filmske, galerijske, obrazovne pa do nakladničke djelatnosti.

U Sisačko-moslavačkoj županiji djeluje 19 narodnih knjižnica te time županija ima potpuno zaokruženu mrežu narodnih knjižnica, budući da narodne knjižnice djeluju u svim gradovima i općinama županije (12 općina, 7 gradova). Kao samostalne ustanove djeluje 18 narodnih knjižnica dok knjižničnu djelatnost u Knjižnici i čitaonici Martinska Ves obavlja Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak. Sve osnovne i srednje škole imaju školske knjižnice. Narodna knjižnica i čitaonica Vlado Gotovac Sisak je županijska matična knjižnica za narodne i školske knjižnice SMŽ.

Kultura i umjetnost važan su dio gospodarskog razvoja županije. Muzejsku djelatnost pokrivaju tri ustanove: Gradski muzej Sisak i Muzej Moslavine Kutina te Memorijalni muzej spomen područja Jasenovac.

Gradski muzej Sisak je muzej općeg tipa te obavlja mujejsko-galerijsku djelatnost. U okviru njega postoji 5 odjela: kulturno-povijesni, arheološki, etnografski, galerijski i numizmatički, kao i više različitih zbirki, a zapošljava 25 osoba. Muzej Moslavine je zavičajni muzej koji obuhvaća arheološki, etnografski, kulturno-povijesni i galerijski odjel te brojne zbirke. Memorijalni muzej spomen područja Jasenovac ima novi postav od 2006. godine koji ide u korak s konceptima suvremene historiografije i muzeologije.

Važnu ulogu u očuvanju kulturne baštine imaju amaterske udruge u kulturi koje kroz djelovanje folklornih, plesnih, likovnih, književnih, glazbeno-scenskih umjetnosti predstavljaju identitet lokalne zajednice.

Sisačko-moslavačka županija je 2016. godine osnovala Interpretacijski centar baštine Banovine. To je ustanova u kulturi čije su djelatnosti predstavljanje i promicanje materijalne i nematerijalne, povijesne, kulturne i prirodne baštine na području Banovine i njeno stavljanje u funkciju radi unaprjeđenja ponude kulturnih sadržaja u svrhu razvoja kulturnog turizma, predstavljanje i promoviranje lokaliteta od povijesno-kulturnog značaja na području Banovine te osmišljavanje programa njihovog oživljavanja i dostupnosti. Sisačko-moslavačka županija je 2017. godine osnovala Kulturni centar braće Radić sa sjedištem u Martinskoj Vesi. Djelatnost ustanove je promocija naslijeđa braće Stjepana i Antuna Radića, a temelji se na izdavačko-informativnoj djelatnosti, edukaciji, organiziraju i održavanju kulturno-umjetničkih radionica, predstava, koncerata, predavanja, izložbi i sličnih manifestacija. Županija je tijekom 2022. godine provela spajanje ustanova Interpretacijski centar baštine Banovine i Kulturni centar braće Radić u Kulturno-povijesni centar Sisačko-moslavačke županije.

S obzirom da je Sisačko-moslavačka županija jedna od najslabije razvijenih i jedna od najsromićnijih županija u Hrvatskoj, a ima velike potencijale za razvoj ruralnog turizma i selektivnih oblika turizma, potrebno je uložiti još puno energije u promociju regije, njenih prirodnih i kulturnih znamenitosti, očuvanog okoliša, autohtone gastronomiske ponude i prepoznatljivog vina autohtone sorte, moslavačkog škrleta. U Popovači se planira izgradnja Hrvatske kuće vina. Ta će kuća povezati bogatu tradiciju i suvremeno vinarstvo Moslavine te doprinijeti promociji škrleta.

1.2.9. Poljoprivreda

Prema površini poljoprivrednog zemljišta u Sisačko-moslavačkoj županiji koje iznosi 236 883 hektara ili 53 % površine županije, nalazimo se na drugom mjestu u Republici Hrvatskoj, odmah iza Osječko-baranjske županije. Od tog iznosa, 190 429 hektara se vodi kao obradiva površina. Površina poljoprivrednog zemljišta prema vrsti korištenja zemljišta u ARKOD sustavu na području Sisačko-moslavačke županije koju koriste

poljoprivredna gospodarstva iznosi u 2021. godini 71 294,05 hektara te je prisutan trend blagog povećanja. Ovaj nam podatak ukazuje na značajne rezerve za povećanje upotrebe zemljišta.

Tablica 28: Kretanje broja i površine ARKOD parcela (ha) u razdoblju od 2017. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije

Vrsta uporabe zemljišta	2017.		2018.		2019.		2020.		2021.	
	Broj ARKOD parcela	Površina ARKOD parcela (ha)	Broj ARKOD parcela	Površina ARKOD parcela (ha)	Broj ARKOD parcela	Površina ARKOD parcela (ha)	Broj ARKOD parcela	Površina ARKOD parcela (ha)	Broj ARKOD parcela	Površina ARKOD parcela (ha)
Oranica	38 276	44 451	38 591	44 189	39 410	45 024	39 496	45 166,86	39 618	45 424,36
Staklenik na oranici	254	18	269	18	298	17	302	16,26	343	18,16
Livada	14 145	9736	14 770	10 200	15 485	10 643	15 807	10 746,99	16 224	11 060,16
Pašnjak	4661	9721	4920	9886	5321	10 526	5492,00	10 900,45	5736	11 297,68
Vinograd	939	231	953	227	958	225	915	213,67	917	220,79
Iskrčeni vinograd	2	0	2	0	3	0	14	1,28	11	1,02
Voćnjak	4204	2487	4304	2504	4596	2648	4740	2689,19	5007	2896,77
Kultura kratkih ophodnji	4	3	5	3	5	3	4,00	2,93	2	1,38
Rasadnik	5	2	11	32	16	37	64	95,29	62	90,96
Mješoviti i trajni nasadi	182	45	165	42	166	41	153	34,21	152	34,25
Ostalo zemljište	125	76	105	57	86	46	83	40,13	78	30,46
Privremeno neodržavana parcela	-	-	258	232	407	307	336	215,15	285	217,75
Ukupno	62 797	66 772	64 353	67 390	66 751	69 518	67 407	70 122,71	68 436	71 294,05

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2022., obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Prema podatcima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, površina poljoprivrednog zemljišta najveća je kod oranica, livada i pašnjaka, zatim voćnjaka i vinograda, manje je staklenika i miješanih trajnih nasada, dok je distribucija rasadnika, iskrčenih vinograda i kultura kratkih ophodnji obuhvaćena u najmanjem udjelu. Vidljiv je trend porasta broja parcela kod oranica, livada, pašnjaka i voćnjaka, kao i površine parcela istih vrsta uporabe zemljišta.

Broj poljoprivrednih gospodarstava kao i broj i površina ARKOD parcela prema grupama s obzirom na ukupnu površinu parcela poljoprivrednika od 2018. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije prikazan je u donjoj tablici.

Tablica 29: Broj PG-a, broj i površina ARKOD parcela prema grupama s obzirom na ukupnu površinu parcela poljoprivrednika od 2018. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije

Veličina (ha)		2018.	2019.	2020.	2021.
<3	Broj PG	4113	4206	4319	4271
	Broj ARKOD parcela	13 412	1563*	14 257	14 132
	Površina (ha)	5733	5871	6049,58	5978,28
≥3 i <20	Broj PG	3652	3699	3648	3685
	Broj ARKOD parcela	33 322	2215*	34 020	34 251
	Površina (ha)	24 315	24 736	24 661,85	24 864,67
≥20 i <100	Broj PG	479	505	515	528
	Broj ARKOD parcela	12 233	483*	13 481	14 088
	Površina (ha)	20 092	21 019	21 269,16	21 909,18
≥100 i <1.500	Broj PG	72	75	77	78
	Broj ARKOD parcela	3252	75*	3565	3550
	Površina (ha)	11 634	12 320	12 691,30	12 956,48
≥1.500	Broj PG	1	1	1	1
	Broj ARKOD parcela	67	1*	68	69
	Površina (ha)	1705	1713	1710,79	1728,33
Ukupno	Broj PG	8317	8486	8560	8563
	Broj ARKOD parcela	62 286	3642*	65 391	66 090
	Površina (ha)	63 480	65 659	66 382,67	67 436,94

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2022. godina, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

*Podatci označeni * značajno odstupaju od trendova i moguće je da nisu točni, no kao takvi su preuzeti od navedenog Izvora

Kako je vidljivo iz prethodne tablice, broj PG-a, broj i površina ARKOD parcela prema grupama s obzirom na ukupnu površinu parcela poljoprivrednika ukazuje kako je najviše parcela veličine između 3 i 20 ha, no najviše PG-a koristi parcele veličine do 3 ha. U razdoblju 2018. - 2021. godine prisutan je i blagi uzlazni trend broja ARKOD parcela veličine između 20 i 100 ha. Određeni podatci o broju ARKOD parcela u 2019. godini značajno odstupaju od ranijih trendova, no kao takvi su preuzeti od navedenog izvora.

Prema podatcima Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju iz 2022. godine najrasprostranjenija ratarska kultura su žitarice (ponajprije kukuruz i pšenica) čijim se uzgojem u 2021. bavilo

8052 poljoprivrednih gospodarstava, a slijede proizvodnja voćnih vrsta njih 2630, krmnog bilja 3272 i povrća 2029 poljoprivrednih gospodarstava. Proizvodnja ljekovitog bilja u blagom je porastu, ali s oko 3 puta manje poljoprivrednih gospodarstva u odnosu na 2017. godinu te također i proizvodnja cvijeća u kojoj se broj gospodarstava povećao za 7 puta u razdoblju od 2017. do 2021. godine (s 4 proizvođača u 2017. godini na 28 u 2021. godini).

Prema podatcima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, površine pod vinogradima, voćnjacima i miješanim trajnim nasadima u razdoblju od 2019. do 2021. godine na području županije, ukazuju kako se broj parcela pod voćnim vrstama kontinuirano povećava, dok je broj ARKOD parcela na kojima se nalaze vinograđi i miješani trajni nasadi u neznatnom padu.

Tablica 30: Ukupan broj ARKOD parcela prema vrstama nasada u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2019. do 2021. godine

SMŽ	Broj ARKOD parcela								
	Vinogradi			Voćne vrste			Miješani trajni nasadi		
	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.	2019.	2020.	2021.
Ukupno	958	915	917	4596	4740	5007	182	165	166

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2022. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Tablica 31: Broj subjekata upisanih u Vinogradarski registar na dan 31.12.2020.

Županija sjedišta	Fizička osoba	Obrt	Pravni subjekt	Ukupno
Bjelovarsko-bilogorska	308	3	8	319
Brodsko-posavska	467	11	9	487
Dubrovačko-neretvanska	3153	34	79	3266
Grad Zagreb	508	6	98	612
Istarska	2474	112	84	2670
Karlovačka	206	10	4	220
Koprivničko-križevačka	1350	16	11	1377
Krapinsko-zagorska	3095	41	18	3154
Ličko-senjska	73	1	1	75
Međimurska	389	12	23	424
Osječko-baranjska	460	19	36	515
Požeško-slavonska	666	33	16	715
Primorsko-goranska	356	25	35	416
Sisačko-moslavačka	124	14	10	148
Splitsko-dalmatinska	3505	44	79	3628
Šibensko-kninska	1849	11	29	1889

Varaždinska	1646	34	20	1700
Virovitičko-podravska	562	13	20	595
Vukovarsko-srijemska	465	45	28	538
Zadarska	1738	29	23	1790
Zagrebačka	2247	45	34	2326
Ukupno	25 641	558	665	26 864

Izvor: Vinogradarski registar

Podaci se odnose na broj subjekata upisanih u VR prema aktivnostima sukladno članku 5. Pravilnika o registru vinograda, obveznim izjavama, pratećim dokumentima, podrumskoj evidenciji i proizvodnom potencijalu ("Narodne novine", br. 48/14, 83/14, 147/14, 110/16 i 127/17)

Ekološka poljoprivredna proizvodnja posebice je zanimljiva zbog mogućnosti plasmana tako proizvedenih proizvoda na tržište EU te visoke cijene takvih proizvoda.

U tablici u nastavku prikazani su podaci Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju o površinama i broju poljoprivrednih gospodarstava Sisačko-moslavačke županije u odnosu na tražene kulture i ekološku proizvodnju u 2020. i 2021. godini. Iz podataka je vidljivo kako je najveći udio ekološke proizvodnje u uzgoju ljekovitoga bilja (čak 96,78 % u 2021. godini), a najmanji u proizvodnji žitarica (svega 2,42 % u 2021.) i povrća (8,47 %).

Tablica 32: Tražene kulture na jedinstvenom zahtjevu i ekološka poljoprivredna proizvodnja, usporedba podataka 2020. i 2021. godina

Ekološka proizvodnja 2020.	Površina (u ha)	Broj PG-a	Tražene kulture u 2020. godini	Površina (u ha)	Broj PG-a	Udio ekološke proizvodnje (% u odnosu na ukupnu)
1. Kontinentalni travnjak	3094,61	142	1. Kontinentalni travnjak	10 191,61	1893	30,36
2. Livade	1148,32	142	2. Livade	9642,08	4061	11,91
3. Ljekovito bilje	329,29	21	3. Ljekovito bilje	340	30	96,85
4. Krmno bilje	2329,22	346	4. Krmno bilje	7560,82	3318	30,81
5. Povrće	44,08	60	5. Povrće	445,58	2036	9,89
6. Uljarice	59,50	11	6. Uljarice	1576,53	288	3,77
7. Voćne vrste	913,58	379	7. Voćne vrste	1949,34	2436	46,87
8. Žitarice	423,51	110	8. Žitarice	23 874,22	8332	1,77
Ukupno	8342,11	1211		55 580,18		15,01
Ekološka proizvodnja 2021.	Površina (u ha)	Broj PG-a	Tražene kulture u 2021. godini	Površina (u ha)	Broj PG-a	Udio ekološke proizvodnje (% u odnosu na ukupnu)
1. Kontinentalni travnjak	3311,61	166	1. Kontinentalni travnjak	10 684,93	1961	30,99
2. Livade	1175,23	151	2. Livade	10 052,98	4217	11,69
3. Ljekovito bilje	355,57	20	3. Ljekovito bilje	367,41	45	96,78

4. Krmno bilje	2120,81	348	4. Krmno bilje	7383,92	3272	28,72
5. Povrće	34,27	52	5. Povrće	404,42	2029	8,47
6. Uljarice	252,01	17	6. Uljarice	1773,47	270	14,21
7. Voćne vrste	1033,20	406	7. Voćne vrste	2154,67	2630	47,95
8. Žitarice	579,30	99	8. Žitarice	23 888,77	8052	2,42
Ukupno	8862,00	1259		56 710,57		15,63

Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2022. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Tablica 33: Broj grla ekološki uzgojene stoke na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju 2016. - 2020.

GODINA	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
VRSTA	BROJ	BROJ	BROJ	BROJ	BROJ
Goveda	2604	2872	3343	4094	4094
Svinje	154	204	107	105	95
Ovce	5086	5970	6661	6275	6515
Koze	425	526	353	432	289
Perad	911	719	647	335	357
Kopitari	332	349	391	497	489
Pčelinje zajednice	766	612	835	874	1062

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, Državni zavod za statistiku

Iz Tablice 44. vidljivo je kako u vremenskom razdoblju od 2016. do 2020. godine u županiji raste broj grla goveda, kopitara, pčelinjih zajednica i ovaca u ekološkom uzgoju što ide u prilog korištenja prirodnih prednosti našeg područja za ekološki uzgoj stoke kao i čistog okoliša i nezagadjene prirode.

Tablica 34: Broj grla stoke i peradi u razdoblju od 2018. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije (konvencionalna poljoprivredna proizvodnja)

Domaće životinje	2018.		2019.		2020.	
	Broj gospodarstava	Broj životinja	Broj gospodarstava	Broj životinja	Broj gospodarstava	Broj životinja
Goveda	1685	28 103	1556	28 662	1500	29 222
Konji	545	5575	558	5857	593	6006
Magarci	29	133	34	156	9	196
Svinje	3676	47 424	5154	46 493	5360	55 585
Ovce	2180	42 061	2125	42 443	2168	39 803
Koze	320	2751	305	2585	294	2345

Kokoši (umatičene)	9	233	np	393	7	189
Pilići	np	25 014	np	np	-	-

Izvor:Hrvatska poljoprivredna agencija, GI 2018., 2019. i 2020, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Prema navedenim podatcima, vidljivo je kako stočarska proizvodnja uglavnom stagnira, ali je zabilježen blagi porast broja gospodarstava koja se bave uzgojem konja i magaraca te povećanje broja tih životinja, dok ostali sektori bilježe smanjenje.

Tablica 35: Količina isporučenog kravlje mlijeka i ukupan broj isporučitelja kravlje mlijeka tijekom 2020. godine

Županija	Općina	Broj isporučitelja	Količina isporučenog mlijeka (kg)
SISAČKO-MOSLAVAČKA	Glina	23	952 063
	Gvozd	7	715 859
	Hrvatska Dubica	4	279 586
	Hrvatska Kostajnica	1	27 062
	Kutina	17	1 604 778
	Lekenik	3	57 642
	Lipovljani	7	1 090 579
	Majur	3	134 157
	Martinska Ves	29	703 362
	Novska	12	1 021 897
	Petrinja	63	2 770 595
	Popovača	13	756 775
	Sisak	37	1 837 361
	Sunja	33	1 044 302
	Velika Ludina	2	275 096
UKUPNO SISAČKO-MOSLAVAČKA		254	13 271 114

Izvor: Hrvatska agencija za poljoprivredu, [Prema podatcima Jedinstvenoga registra domaćih životinja, kravljie mlijeko je 2020. godine isporučivalo 254 isporučitelja u količini od 13 271 114 kg mlijeka što je značajno smanjenje u odnosu na 2019. godinu u kojoj je isporučeno 15 344 603 kg mlijeka. Najveći broj isporučitelja je s područja grada Petrinje, njih 63 \(u 2019. godini bilo ih je 70\) koji su isporučili i najviše, 2 770 595 kg mlijeka.](https://hpa.mps.hr/jrdz-izvjestaji/isporucene-kolicine-mlijeka/Navedene količine kravlje mlijeka analizirane su u Središnjem laboratoriju za kontrolu kvalitete mlijeka pri Hrvatskoj agenciji za poljoprivredu i hranu</p>
</div>
<div data-bbox=)

Vidljiv je pad broja isporučitelja mlijeka u 2021. godini te i smanjenje količine isporučenog mlijeka za 9 %. I u posljednje dvije godine najveći je broj isporučitelja s područja grada Petrinje.

Pčelarstvo je grana stočarstva koja se najbrže i najsigurnije razvija, a Sisačko-moslavačka županija prednjači po broju pčelinjih zajednica i broju pčelara u Republici Hrvatskoj.

Zajednica udruge pčelara SMŽ čini 9 Udruga pčelara s područja SMŽ (udruge s područja gradova Novske, Popovače, Hrvatske Kostajnice, Siska, Petrinje, Kutine, Gline, općina Topusko i Dvor). Udruge pčelara broje 888 pčelara i broj košnica svih pčelara iznosi 50.125. Broj pčela u odnosu na prethodno vremensko razdoblje veći je za 15%, a broj košnica za 7%. Na području županije registrirano je 571 OPG-a za bavljenje pčelarstvom s 37.371 košnicama.

Sljedeća tablica prikazuje kretanje broja i tipa poljoprivrednih gospodarstava Sisačko-moslavačke županije u posljednje tri godine:

Tablica 36: Broj i tip poljoprivrednih gospodarstava Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2017. do 2020. godine

Godina	Obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo	Obrt	Ostali	Trgovačko društvo	Zadruga	Ukupno
2017.	8692	79	4	101	22	8898
2018.	8813	82	4	107	22	9028
2019.	8774	90	231	126	22	9247
2020.	8405	97	5	135	21	9385*

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2021. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

*U zbroju se nalaze i 722 samoopskrbna poljoprivredna gospodarstva čije je osnivanje započelo 2020. godine. Zakon o poljoprivredi definira **SOPG** (Samoopskrbno Obiteljsko Poljoprivredno Gospodarstvo) kao fizičku osobu – poljoprivrednika koja se **za osobne potrebe bavi poljoprivredom**, u okviru korištenja prirodnih bogatstava zemlje, i prodajom odnosno zamjenom od tih djelatnosti dobivenih **proizvoda u neprerađenom stanju**.

Broj poljoprivrednih gospodarstava (PG) prema tipu promatrano u četverogodišnjem razdoblju od 2017. do 2020. godine pokazuje da je najveći broj subjekata registrirano kao obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo, a slijede ih u 2020. godini samoopskrbna poljoprivredna gospodarstva.

Nositelji poljoprivrednih gospodarstava na području Sisačko-moslavačke županije, u promatranom razdoblju su većinom osobe muškog spola, dok su žene nositeljice u oko 31 % poljoprivrednih gospodarstava. Isti trend je zabilježen i u ostalim oblicima organiziranja u poljoprivrednom sektoru.

Prema podatcima Porezne uprave Sisak iz ožujka 2022. godine, na području Sisačko-moslavačke županije ima 1526 obveznika koji obavljaju poljoprivrednu djelatnost, i to:

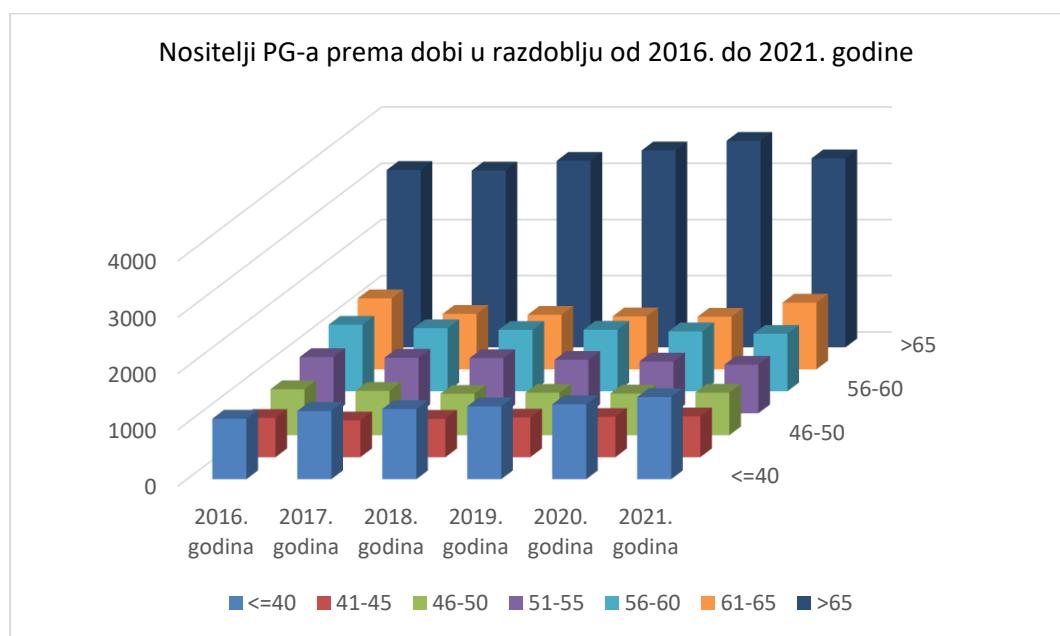
- 187 pravne osobe (d.o.o., j.d.o.o. i sl.)
- 947 fizičke osobe (obrt i OPG)
- 392 „mali“ poljoprivrednici – plaćaju samo doprinose.

Tablica 37: Broj nositelja poljoprivrednih gospodarstava prema dobi u razdoblju od 2016. do 2021. godine

Dob nositelja poljoprivrednog gospodarstva	<=40	41-45	46-50	51-55	56-60	61-65	>65
2016. godina	1077	700	819	999	1184	1262	3154
2017. godina	1213	655	790	988	1122	986	3144
2018. godina	1248	684	737	980	1092	970	3317
2019. godina	1296	706	756	950	1095	942	3502
2020. godina	1332	717	742	921	1065	936	3672
2021. godina	1461	726	757	863	1022	1186	3361

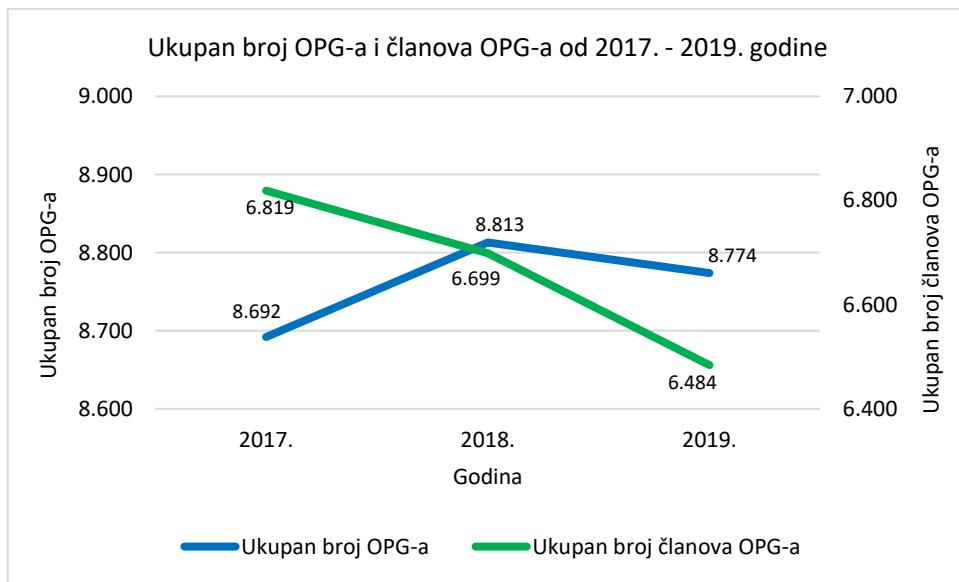
Struktura nositelja poljoprivrednih gospodarstava prema dobi je na području Sisačko-moslavačke županije vrlo nepovoljna. Promatrano u šestogodišnjem razdoblju od 2016. do 2021. godine najveći je broj nositelja poljoprivrednih gospodarstava u dobnoj skupini iznad 65 godina starosti, a druga skupina s najvećim brojem nositelja PG-a je ona od 56 do 65 godina starosti. Ohrabruje podatak da se u promatranom razdoblju bilježi povećanje broja nositelja poljoprivrednih gospodarstava mlađih od 40 godina (s 1213 u 2017. godini na 1461 u 2021. godini).

Grafikon 9: Broj nositelja poljoprivrednih gospodarstava prema dobi od 2017. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2022. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Grafikon 10: Kretanje ukupnog broja OPG-a i ukupnog broja članova na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2017. do 2019. godine

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju 2019. godine, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

S obzirom na kretanje broja OPG-a i broja članova OPG-a u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine, prema podacima Agencije za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, vidljiv je padajući trend broja OPG-a u 2019. godini za 0,4 % u odnosu na 2018. godinu, ali i smanjenje ukupnog broja članova OPG-a u istom razdoblju, sa 6699 u 2018. godini na 6484 članova u 2019., što je smanjenje od 3,2 %. U 2020. godini broj članova je smanjen na 5898 te u 2021. godini na 5314.

Tablica 38: Kretanje ukupnog broja OPG-a i ukupnog broja članova na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2018. do 2021. godine

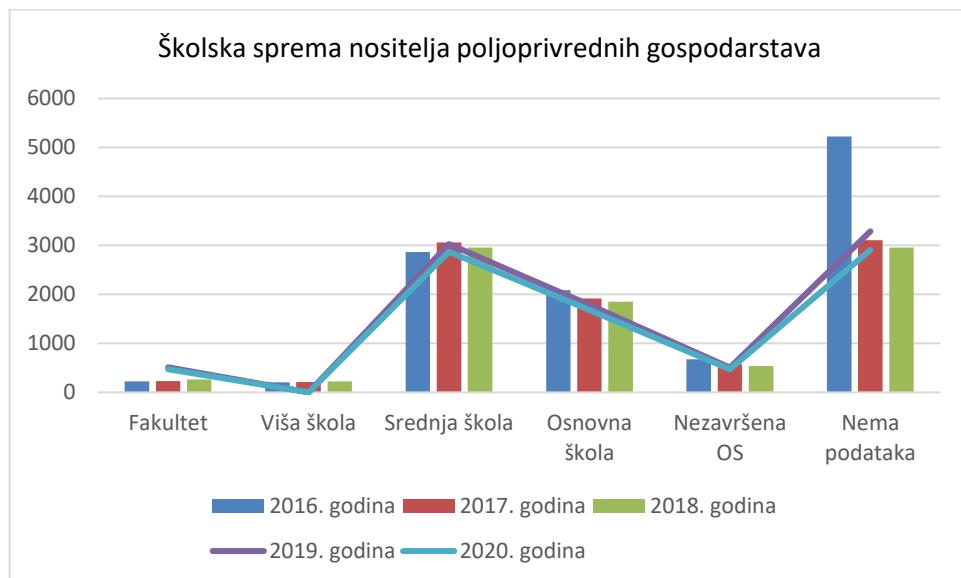
	Broj OPG-a	Broj članova OPG-a
2018. godina	8813	6699
2019. godina	8774	6484
2020. godina	8405	5898
2021. godina	7844	5314

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2021. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

U razdoblju od 2017. do 2021. godine zabilježeno je povećanje broja OPG-a koji čine samo nositelji obiteljskog poljoprivrednog gospodarstva, dok se ukupan broj ostalih članova stalno smanjuje. Trend je nastavljen i u sljedećim godinama. Po broju članova OPG-a slijede oni s jednim i dva člana, a najmanji je broj OPG-a sa 6 članova.

Na ovakve podatke je vjerojatno utjecala i mogućnost osnivanja SOPG-a (Samoopskrbno Obiteljsko Poljoprivredno Gospodarstvo - fizička osoba – poljoprivrednik koja **se** za osobne potrebe bavi poljoprivredom u okviru korištenja prirodnih bogatstava zemlje i prodajom odnosno zamjenom od tih djelatnosti dobivenih proizvoda u neprerađenom stanju).

Grafikon 11: Školska spremi nositelja poljoprivrednih gospodarstava od 2017. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2021. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Tablica 39: Školska spremna nositelja poljoprivrednih gospodarstava od 2017. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije

	Fakultet	Viša škola	Srednja škola	Osnovna škola	Nezavršena OS	Nema podataka
2016. godina	223	204	2868	2089	675	5225
2017. godina	231	212	3063	1917	578	3109
2018. godina	260	221	2956	1853	538	2956
2019. godina	511	0	3025	1789	504	3288
2020. godina	473	0	2874	1681	470	2907

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, 2021. godina, obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Prema dostupnim podatcima nositelji/odgovorne osobe na obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima većinom imaju završenu srednju školu, zatim osnovnu školu i nezavršenu osnovnu školu. U svim promatranim godinama od 2017. do 2020., veliku skupinu čine ona poljoprivredna gospodarstva za koja ne postoje podatci o školskoj spremi nositelja/odgovorne osobe. Međutim, ohrabrujuća je činjenica da iz godine u godinu raste broj fakultetski obrazovanih osoba koji su nositelji ili odgovorne osobe poljoprivrednih gospodarstava.

1.2.9.1 Šumarstvo

Sisačko-moslavačku županiju karakterizira značajna reljefna, a samim time i vegetacijska raznolikost. Područje županije može se generalno razdijeliti na tri vegetacijske cjeline. U središnjem dijelu riječnih dolina nalazimo izuzetno vrijedne nizinske šumske komplekse hrasta lužnjaka i poljskog jasena, u brdskom pojusu prevladavaju kitnjakove šume u zajednici s običnim grabom i pitomim kestenom, dok u nižem gorskom području rastu šume obične bukve. Osim navedenih zajednica, na manjim površinama su zastupljene i kulture crnogorice te sastojine običnog bagrema koji je invazivna i nepoželjna vrsta na našim područjima. Starih, zrelih šuma ima vrlo malo, što je posljedica intenzivnih sječa u poslijeratnom razdoblju.

Državnim šumama i šumskim zemljištem na području županije gospodare Hrvatske šume d.o.o., putem:

- Uprave šuma Podružnica Sisak sa šumarijama – Dvor, Glina, Hrvatska Dubica, Kostajnica, Lekenik, Petrinja, Pokupsko, Rujevac, Sisak i Sunja
- (dio) Uprave šuma Podružnica Zagreb sa šumarijama – Kutina, Lipovljani, Popovača
- (dio) Uprave šuma Podružnica Nova Gradiška sa šumarijama – Jasenovac i Novska
- (dio) Uprave šuma Podružnica Karlovac sa šumarijama – Topusko i Gvozd
- (dio) Uprave šuma Podružnica Bjelovar (gospodari s vrlo malom površinom na području županije)

Privatnim šumama gospodare vlasnici/posjednici uz stručnu i savjetodavnu pomoć Uprave za stručnu podršku razvoju poljoprivrede i šumarstva u Sisačko-moslavačkoj županiji (Ministarstvo poljoprivrede; bivša Savjetodavna služba).

Prema prostornim podlogama Hrvatskih šuma d.o.o. i Savjetodavne službe, ukupna površina šuma i šumskog zemljišta na području županije iznosi 185 572 ha, od čega je 79 % (146 447 ha) u državnom vlasništvu i 21 % (39 125 ha) u privatnom vlasništvu. Prema tome, šume čine oko 41 % ukupne površine županije.

Od ukupne površine šuma i šumskog zemljišta u državnom vlasništvu obrasio je 95 %, dok je 3,6 % neobraslo, a 1,3 % je neplodno zemljište.

1.2.9.2 Lovstvo

Prostorni raspored površina pod šumom, mozaičnost površina, obilje vode, raznolikost staništa, relativna očuvanost okoliša i dijelovi ruralnih područja, čine dobru osnovu za uzgoj divljači, odnosno razvoj lovstva na administrativnom području Sisačko-moslavačke županije.

Lovstvo u Sisačko-moslavačkoj županiji ima vrlo dugu tradiciju, a danas i sve više pobornika. Lovištima gospodare lovoovlaštenici sukladno uvjetima Zakona o lovstvu. Na području Sisačko-moslavačke županije ima

67 aktivnih lovišta, od kojih je 38 županijskih i 29 državnih, s oko 3000 aktivnih lovaca na ukupnoj površini lovišta od 506 208 hektara.

Za istaknuti je da neka od lovišta svojim dijelom ulaze u teritorij Sisačko-moslavačke županije, ali nisu članice lovačkog saveza Sisačko-moslavačke županije već pripadaju drugim županijskim lovačkim savezima.

Tablica 40: Glavne vrste krupne i sitne divljači na području Sisačko-moslavačke županije

Vrsta divljači	Državna lovišta		Županijska lovišta		Površina ukupno	Udio u površini svih lovišta (506.208 ha)
	ha	%	ha	%		
Jelen obični	100 358	88,65	12 855	11,35	113 213	22,36
Jelen lopatar	11747	100	0	0,00	11 747	2,32
Srna obična	171 925	41,23	245 044	58,77	416 969	82,37
Svinja divlja	171 925	44,38	215 498	55,62	387 423	76,53
Zec obični	80376	28,88	197 897	71,12	278 273	54,97
Fazan obični	130 109	34,68	245 044	65,32	375 153	74,11

Izvor: OIKON d.o.o., Strateška studija o utjecaju Masterplana prometnog razvoja Sisačko-moslavačke županije na okoliš, Knjiga I, 2020. godina

1.3. STANJE U OKOLIŠU/PROSTORU

Ocjena stanja okoliša temelji se na prikupljenim podatcima pojedinih sastavnica okoliša (voda, zrak, tlo...) i sektorskih opterećenja te njegovih prostornih obilježja, a važni su za praćenje trendova na lokalnoj i nacionalnoj razini. Uz odgovoran odnos prema okolišu i odgovorno gospodarenje prostorom, prirodnim resursima te zaštitom biorazolikosti i prirodnih vrijednosti pridonosi se konceptu održivog razvoja.

1.3.1. Kvaliteta okoliša, izloženost ekološkim rizicima i klimatskim opasnostima

Osnovni dokument koji prezentira relevantne informacije o stanju i trendovima u okolišu, djelovanju i učinku sektorskih opterećenja na sastavnice okoliša te predstavlja skup smjernica u području zaštite okoliša u četverogodišnjem razdoblju je Program zaštite okoliša Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2018. do 2021. godine.

Otvorenje ciljeva i mjera Programa prati se izradom četverogodišnjeg Izvješća o stanju okoliša na području županije, a predstavljat će i osnovu za razradu i uspostavu funkcionalnijeg sustava zaštite okoliša u nadolazećem razdoblju u odnosu na aktualno stanje.

Posljednja analiza stanja okoliša u županiji učinjena je prilikom izrade Strateške studije utjecaja na okoliš II. izmjena i dopuna Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije i dodatno u okviru izrade Županijske razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije 2017. - 2020. te nekih drugih dokumenata.

Investicije u zaštitu okoliša u 2017. godini u Sisačko-moslavačkoj županiji prema posljednjim dostupnim podatcima od 1. kolovoza 2019. godine (<https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>), iznosile su ukupno 123.025.000 kn, što je u odnosu na RH 3,97 %.

Klimatske promjene na području županije analizira [Program zaštite zraka, ozonskog sloja, ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe klimatskim promjenama Sisačko-moslavačke županije za razdoblje od 2018. do 2021. godine](#) te daje ciljeve i mјere koje se odnose na ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama. Stanje klime i učinci klimatskih promjena za buduća vremenska razdoblja 2011. - 2040. utvrđuju se na osnovi Rezultata klimatskog modeliranja koji ukazuju na porast temperature do 2040. godine za 1,5 °C , vrlo malo povećanje oborina od najviše tridesetak mm te smanjenje vlažnosti tla i za više od 50 mm. U dokumentu je detaljno analizirana i ranjivost pojedinih sektora na području županije. Kako su sektori hidrologija i vodni resursi, poljoprivreda, bioraznolikost, šumarstvo i energetike visoko ranjivi na klimatske promjene, sukladno tome je potrebno poduzimati mјere ublažavanja i prilagodbe klimatskim promjenama.

Dana 27. veljače 2020. godine Županijska skupština Sisačko-moslavačke županije donijela je Odluku o donošenju Procjene rizika od velikih nesreća za područje Sisačko-moslavačke županije („Službeni glasnik Sisačko-moslavačke županije“, broj 5/2020) prema kojima su prepoznati sljedeći rizici: epidemije, pandemije, ekstremne temperature, industrijske nesreće, poplava, potres i požar te su dani utjecaji na društvene vrijednosti, kao i mјere odgovora za smanjenje negativnih utjecaja, odnosno jačanje otpornosti i sposobnosti oporavka od tih utjecaja.

Ublažavanje klimatskih promjena postiže se i mјerama kojima se koristi bioraznolikost ekoloških sustava, koji stvaranjem fizičkih barijera utječu na moguće posljedice ekstremnih vremenskih događaja i to na smanjenje emisije stakleničkih plinova (smanjeno krčenje šuma, očuvanje ili obnova šuma i manja degradacija zemljišta).

1.3.1.1 Sisačko-moslavačka županija – potres u brojkama

Potresi u razdoblju prosinac 2020. - rujan 2021.

Prema Hrvatskom seizmološkom zavodu, dana 28. prosinca 2020. godine u 6 sati i 28 minuta dogodio se jak potres magnitude 5,0 prema Richteru s epicentrom kod Petrinje. Slijedili su ga jak i prilično jak potres magnitude 4,7 i 4,1 u 7 sati i 49 minuta te u 7 sati i 51 minutu, kao i niz slabijih potresa. Nažalost, oni su bili samo prethodni potresi najjačem udaru, razornom potresu koji se dogodio 29. prosinca 2020. godine u 12 sati i 19 minuta. Magnituda ovog potresa iznosila je 6,2 prema Richteru i time je jedan od dva najjača

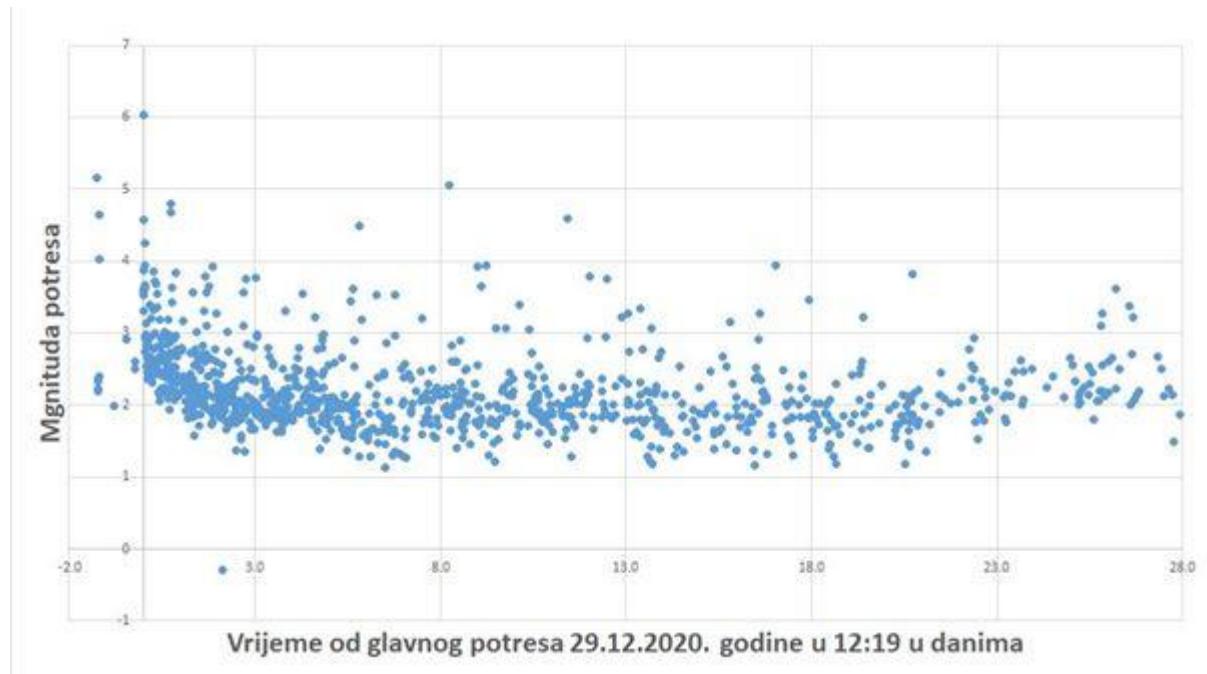
instrumentalno zabilježena potresa u Republici Hrvatskoj (od 1909. godine). Potres se osjetio diljem Hrvatske i u okolnim zemljama, a intenzitet u epicentru je ocijenjen na VIII - IX stupnja EMS ljestvice.

Vlada Republike Hrvatske donijela je Odluku o proglašenju katastrofe na području pogodjenom potresom (KLASA: 022-03/21-04/02, URBROJ: 50301-29/09-21-1) 4. siječnja 2021. godine, kojom je proglašena katastrofa uzrokovana potresom na području Sisačko-moslavačke, Zagrebačke i Karlovačke županije.

Nakon glavnog potresa 29. prosinca 2020. uslijedio je velik broj naknadnih potresa. Prema dostupnim podacima, na petrinjskom se području od 28. prosinca 2020. godine do 15. veljače 2021. godine dogodilo 964 potresa magnitude od najmanje 2,0. Od toga je 846 potresa bilo magnitude između 2,0 i 2,9, 98 potresa magnitude između 3,0 i 3,9, 13 potresa magnitude između 4,0 i 4,9, dva su potresa bila magnitude između 5,0 i 5,9 te jedan magnitude iznad 6,0. Ukratko, u godini dana u Sisačko-moslavačkoj županiji **zabilježeno je gotovo 1400 potresa magnituda većih ili jednakih 2,0**

Na slici niže prikazana je vremenska raspodjela prvih dana potresa. Dana 29. prosinca nakon glavnog potresa dogodila su se dva potresa magnituda između 4 i 5 (u 12 h 23 min i 13 h 34 min) te 21 potres magnituda između 3 i 4. Od naknadnih potresa također valja izdvojiti tri potresa koja su se dogodila u ranim jutarnjim satima 30. prosinca, magnituda 4,7, 4,8 i 3,9 prema Richteru, te potres magnitude 5,0 prema Richteru koji se dogodio 6. siječnja 2021. godine u 18 sati i 1 minutu

Slika 1: Vremenska raspodjela potresa

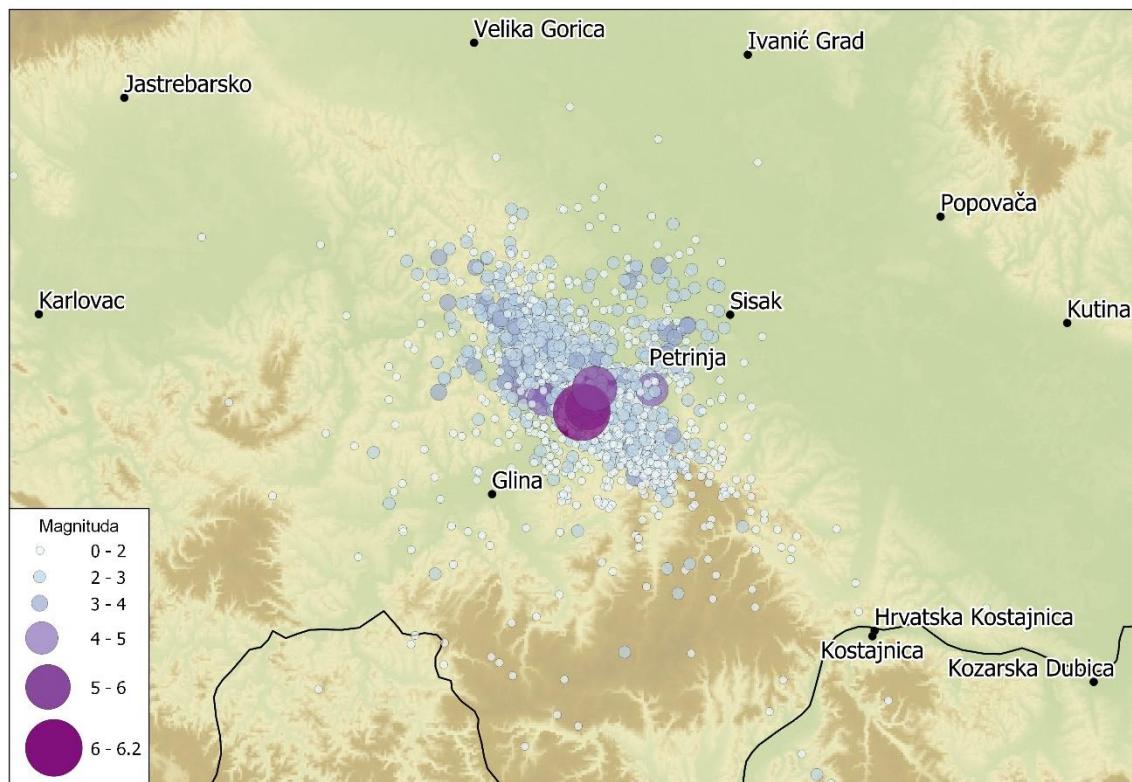

Izvor: Seismološka služba pri Geofizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Prostorna raspodjela ovih potresa prikazana je na sljedećoj slici. Zajedno su prikazani rezultati automatske analize i ručno lociranih potresa kojih je u prvih par dana nakon potresa bilo oko 2000.

Velika većina potresa dogodila se na Pokupskom rasjedu pružanju SZ - JI. Može se primijetiti i manji dio epicentara između Petrinje i Siska, za koje je moguće da su se dogodili na Petrinjskom rasjedu pružanju SI - JZ (više o rasjedima u [ovom priopćenju](#) Hrvatskog geološkog instituta). Epicentri slabijih potresa raspršeni su u širem području. Uzrok tome može biti oslobađanje dijela energije u stijenama na većim udaljenostima od glavnih rasjeda, ali također i veća nepouzdanost njihovih lokacija (naime, slabiji potresi zabilježeni su na manjem broju postaja, zato su i njihove lokacije manje pouzdane). Za pravu interpretaciju bit će potrebno napraviti detaljnu analizu svih potresa u ovom području.

Slika 2: Prostorna raspodjela potresa

Izvor: Seismološka služba pri Geofizičkom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Izvješće o zabilježenim pojavama koseizmičkih površinskih deformacija na području Pokuplja i Banovine nastalih serijom potresa od 28.12.2020. do 5.1.2021.

Rudarsko-geološko-naftni fakultet Sveučilišta u Zagrebu izradio je izvješće o posljedicama potresa. Cjelovito izvješće dostupno je na poveznici: <https://www.rgn.unizg.hr/hr/izdvojeno/2790-izvjesce-o-zabiljezenim-pojavama-koseizmickih-povrsinskih-deformacija-na-podrucju-pokuplja-i-banovine-nastalih-potresnom-serijom-od-28-12-2020-do-5-01-2021>

Rudarsko-geološko-naftni fakultet i Građevinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu izradili su i Studiju o seizmički induciranim efektima petrinjske potresne serije 2020. - 2021. - preliminarna identifikacija rizika (srpanj 2021. godine). Studija je dostupna na poveznici: <https://katalog.mgipu.hr/details/c0017406-6f14-46a3-8de5-c9403f56aa60>

Posljedice potresa u razdoblju prosinac 2020. - rujan 2021. godine

Prema podacima objavljenima u publikaciji „Potres u Hrvatskoj iz prosinca 2020. - brza procjena šteta i potreba“ koju je izradila Vlada Republike Hrvatske uz potporu Svjetske banke u potresu (cjeloviti dokument je dostupan na poveznici: https://mpgi.gov.hr/UserDocsImages//dokumenti/Potres//RDNA_2021_07_02_web_HR.pdf)

od 29. prosinca 2020. čije su posljedice procijenjene na više od 4,8 milijardi EUR najviše je stradala Sisačko-moslavačka županija odnosno 80 % navedenog iznosa odnosi se na štete i gubitke u toj županiji.

Gotovo 74 % ukupne procijenjene štete i gubitaka zabilježeno je u društvenim sektorima čime su značajno narušeni životni uvjeti i kvaliteta života stanovništva. Šteta i gubici u sektorima stanovanja, obrazovanja, zdravstva, kulture i kulturne baštine iznose 3,54 milijarde EUR. Sektor stanovanja daleko je najpogođeniji s 2,6 milijarde EUR procijenjene štete i gubitaka odnosno više od polovice ukupne evidentirane štete i gubitaka u svim sektorima.

Šteta i gubici u iznosu od 783 milijuna EUR zabilježeni su u proizvodnim sektorima (gospodarstvo, poljoprivreda) čime su bitno narušene gospodarske aktivnosti i mogućnosti.

Šteta i gubici u infrastrukturnim sektorima (promet, komunikacije, energetika, vodno gospodarstvo i zaštita od štetnog djelovanja voda te zgrade javne namjene i javna uprava) iznose 378 milijuna EUR.

Sljedećih pet načela mogu se primijeniti u procesu obnove i oporavka:

1. Održiva revitalizacija
2. Usmjerenost na ranjivo i potrebito stanovništvo
3. Otpornost
4. Koordinacija i koherentnost u pristupu
5. Praćenje i evaluacija

Mogući izvori financiranja oporavka i obnove

U usporedbi s procijenjenom izravnom štetom i gubicima u iznosu od 4,8 milijarde EUR, procijenjeni iznos troška potrebnog za obnovu i oporavak znatno je viši i iznosi 8,4 milijarde EUR.

Trošak oporavka najveći je u sektoru stanovanja u ukupnom iznosu od 4,76 milijardi EUR ili više od 56 % ukupnih troškova obnove i oporavka.

Procjena troška vezanog uz potrebe za obnovu i oporavak javnih sektora kao što su zdravstvena skrb, obrazovanje, socijalna zaštita te javne službe iznosi 1,28 milijardi EUR.

Izuzetno značajna oštećenja nastala su i u poslovnom sektoru u okviru kojeg se visina trenutno procijenjenih šteta i gubitaka približila iznosu od 2 milijarde kuna. Ipak, izuzetno je teško objektivno procijeniti tekuće štete svih onih poslovnih subjekata koji zbog oštećene imovine i opreme ili naglog gubitka tržišta ne mogu obavljati svoju djelatnost.

Temeljem izračuna ukupne izravne štete izrađen je Zahtjev za dodjelu sredstava iz Fonda solidarnosti Europske unije, uz stručnu podršku Svjetske banke. Procijenjena vrijednost ukupne izravne štete prouzročene potresom, sukladno pravilima Europske unije, iznosi 41.633.410.427 HRK (5.508.740.811 EUR³) što čini 10,21 % BND-a (bruto nacionalnog dohotka) Hrvatske i više je od 0,6 % BND-a Republike Hrvatske tj. minimalne vrijednosti izravne štete kako bi se ista mogla proglašiti elementarnom nepogodom velikih razmjera.

Nepovoljni demografski, gospodarski, socijalni, infrastrukturni i drugi razvojni pokazatelji Sisačko-moslavačke županije potresom su dodatno intenzivirani, ali su doprinijeli i puno većim štetama i značajnjim negativnim učincima. Naime, kao područje niske razine otpornosti na vanjske šokove kao što su elementarne nepogode, u Sisačko-moslavačkoj županiji potrebno je jačati mehanizme društvenog i gospodarskog

³ Konverzija ukupne izravne štete iz nacionalne valute u euro napravljena je temeljem službenog izračuna Europske komisije za prosinac 2020. godine koji se publicira na:

http://ec.europa.eu/budget/contracts_grants/info_contracts/inforeuro/inforeuro_en.cfm

oporavka. Stoga je definiranje i implementacija mehanizama i mjera kako državne tako i područne (regionalne) intervencije puno zahtjevniji proces budući da se realizira u uvjetima značajno slabijih resursa i potencijala, kako kadrovskih, tako i upravljačko-administrativnih, finansijskih, fiskalnih i drugih.

NPOO

Jedno od šest područja Nacionalnog plana oporavka i otpornosti uključuje obnovu zgrada, odnosno osiguranje sredstava za obnovu javnih i privatnih zgrada nakon potresa. Potvrđeno je da je taj aspekt posebice važan kako bi se upotpunili napori za osiguranje sredstava putem Fonda solidarnosti EU-a, kao i iz drugih izvora s kojima se pregovara, poput EIB-a i EBRD-a.

Program društvene i gospodarske revitalizacije potpomognutih područja Sisačko-moslavačke županije pogodjenih potresom

Vlada RH je 30. prosinca 2021. godine usvojila Program društvene i gospodarske revitalizacije potpomognutih područja Sisačko-moslavačke županije pogodjenih potresom, vrijedan 15,3 milijardi kuna prema indikativnom finansijskom planu do 2029. godine. Program sadrži dva strateška smjera: poticanje razvoja osnovnih činitelja konkurentnosti županije te otklanjanje i ublažavanje posljedica potresa. To je sukladno intenciji Vlade da se rješavanju posljedica potresa pristupi kroz dva odvojena, ali komplementarna razvojna procesa - što brže obnove zgrada i infrastrukture te kreiranja poticajnog okvira za društvenu i gospodarsku revitalizaciju. Program obuhvaća 15 mjera i 52 aktivnosti rasta i razvoja gospodarstva i podizanja standarda života, a njegova je realizacija krenula odmah po donošenju.

1.3.1.2 Zrak

Prema Uredbi o određivanju zona i aglomeracija prema razinama onečišćenosti zraka na teritoriju Republike Hrvatske (NN 1/14), Republika Hrvatska se klasificira u 5 zona i 4 aglomeracije, a Sisačko-moslavačka županija pripada zoni oznake HR 2.

Na području županije postoje dvije mjerne postaje za trajno praćenje kvalitete zraka koje su dio državne mreže (Sisak - 1 i Kutina - 1). Praćenje kvalitete zraka na lokalnoj razini se obavlja samo u Kutini i to na mjerenoj postaji Vatrogasni dom. U gradskim područjima (Kutine i Siska) bilježi se povremeno prekomjerno onečišćenje zraka lebdećim česticama (PM_{10}), a isto je posljedica korištenja krutih i tekućih goriva za grijanje prostora, te prometa. Mjerama se nastoji smanjiti onečišćenje zraka te postići I. kategoriju kvalitete zraka na području gdje je utvrđena II. kategorija te očuvati postojeća kvaliteta zraka na kojima je zrak čist.

Na području županije postoje dvije mjerne postaje za trajno praćenje kvalitete zraka koje su dio državne mreže (Sisak - 1 i Kutina - 1) te dvije mjerne postaje koje su dio lokalne mreže (Sisak 2 Galdovo i Vatrogasni dom - Kutina). U gradskim područjima bilježi se prekomjerno onečišćenje zraka lebdećim česticama kao posljedica korištenja krutih i tekućih goriva za grijanje te na područjima neposredno uz prometnice. Mjerama se nastoji smanjiti onečišćenost zraka kako bi se postigla I. kategorija kvalitete zraka na području gdje je utvrđeno da je zrak II. kategorije kvalitete, a očuvati postojeća kvaliteta zraka na mjestima gdje su utvrđene razine onečišćujućih tvari niže od propisanih graničnih vrijednosti.

1.3.1.3 Vode

Površinska vodna tijela unutar županije pripadaju vodnom području rijeke Dunav, odnosno crnomorskog slivu te podslivu rijeke Save. Unutar gusto razvijene hidrografske mreže vodotoka nalazi se 155 vodnih tijela tekućih voda i 4 vodna tijela stajačih voda. Analizom podataka o stanju vodnih tijela u županiji utvrđeno je kako sva vodna tijela ne postižu zadane ciljeve zaštite voda, obzirom na jedan ili više pokazatelja ukupnog stanja kvalitete voda (ocjena bioloških elemenata kakvoće, fizikalno-kemijskih pokazatelja, specifičnih onečišćujućih tvari, hidromorfoloških elemenata i ocjena kemijskog stanja). Mjerenje, analiza i statistička obrada podataka o kvaliteti lokalnih površinskih voda (voda II. reda) na području Sisačko-moslavačke županije provodila su se od 2004. godine do 2012. godine, nakon čega se zbog manjka finansijskih sredstava odustalo.

Unutar županije nalaze se područja posebne zaštite vode (voda za ljudsku potrošnju ili rezerviranih za javnu vodoopskrbu) te su uspostavljene zone sanitarne zaštite za 13 izvorišta.

Nadzor zdravstvene ispravnosti vode za piće u svim registriranim javnim kako magistralnim, tako i lokalnim vodoopskrbnim sustavima, obavlja HZJZ Sisačko-moslavačke županije sukladno Zakonu.

U svrhu održivog gospodarenja vodnim resursima te očuvanja i poboljšanja stanja vodnih tijela, provode se mjere za smanjenje onečišćenja, a uključuju osiguravanje opskrbe vodom svim kućanstvima na području županije, unaprjeđenje sustava obrane od poplava skladno zaštiti okoliša i prirode, smanjenje pritiska otpadnih voda na ekološko i kemijsko stanje vodnih tijela te utjecaj poljoprivrede (gnojiva i pesticidi) na standard kakvoće voda.

1.3.1.4 Tlo

Na području županije posljednje ispitivanje kvalitete tla provedeno je 2014. na pet lokacija u zaštićenim dijelovima prirode (Odransko polje - Greda, Odransko polje - Ljubljanica, Sunjsko polje Žreme, Cret Don Močvar u Blatuši i Dolina rijeke Une - Kozibrod). U Programu zaštite okoliša Sisačko-moslavačke županije 2018. - 2021. godine prikazani su podatci kontinuiranog praćenja koncentracija teških metala u tlu (Pb, Cd, Ni, Zn, Cr, Cu i Hg) u tlu. Izmjerene vrijednosti teških metala u tlu su bile unutar maksimalno dozvoljenih

koncentracija. Manje opterećenje ugljikovodicima zabilježeno je na lokaciji Cret Đon-močvar a opasnost od onečišćenja tla predstavlja odlagalište na području Kutine čija je sanacija planirana u sklopu cjelovitog projekta i zatvaranja odlagališta. Tlo mogu opterećivati i druga postojeća odlagališta otpada koja koriste komunalna poduzeća gradova i općina.

Obzirom na nedostatak drugih podataka, nije moguće precizno odrediti postojeće pritiske na kakvoću tla, niti postojeće okolišne probleme vezane za tlo. Kako je tlo ograničeno obnovljiv resurs podložan procesima degradacije i prijetnjama koje u kratkom vremenskom razdoblju mogu ozbiljno ugroziti i onesposobiti njegove funkcije, racionalnim gospodarenjem prostorom i korištenjem na principu očuvanja funkcije tala, uz trajni monitoring osiguravaju se pozitivne kemijske, fizikalne i biološke karakteristike, utječe na kakvoću zraka i vode te klimatske promjene.

1.3.2. Miniranost

Minski sumnjiva površina (MSP) na prostoru Republike Hrvatske, prema podacima na internetskoj stranici Ministarstva unutarnjih poslova Ravnateljstva civilne zaštite, zauzimaju 180,4 četvorna kilometra* i obuhvaćaju **8 županija te 53 JLS-a** koji su zagađeni minama i neeksplođiranim ubojnim sredstvima.

Sisačko-moslavačka županija je jedna od najzahvaćenijih županija minskoeksplozivnim sredstvima (MES) i neeksplođiranim ubojnim sredstvima (NUS). Na dan 31.12.2021. godine minski sumnjiva područja u Sisačko-moslavačkoj županiji zauzimala su 34,8 km² površine, a tijekom 2021. godine iz minski sumnjivih područja isključeno je 7,4 km².

*<https://civilna-zastita.gov.hr/UserDocs/Images/145> pristupljeno 7.10.2022. godine

1.3.3. Otpad

Osnovni koncept cjelovitog sustava gospodarenja otpadom u Sisačko-moslavačkoj županiji je, sukladno načelima postupanja s otpadom, smanjenje količine proizvedenog otpada, gospodarenje otpadom u skladu s hijerarhijom otpada i dugoročno usmjeravanje prema društvu temeljenom na kružnom gospodarstvu, uz što veću ponovnu upotrebu resursa, te minimalno odlaganje na regionalne centre gospodarenja otpadom (Babina gora i Šagulje). Postojeći sustav gospodarenja otpadom obuhvaća odvojeno sakupljanje (primarna reciklaža) na mjestu nastanka otpada, putem reciklažnih dvorišta, na javnim površinama, obradu otpada koji se može reciklirati ili oporabiti te izgradnjom i unaprjeđenjem infrastrukture, doprinosi postizanju ciljeva ograničavanja odlaganja bez rizika za ljudsko zdravlje i okoliš.

Prema popisu službenih odlagališta otpada ministarstva nadležnog za zaštitu okoliša, na području SMŽ je postojalo 10 odlagališta i to: Barutana, Blatuša, Ćore, Gmajna, GO Kutina, Goričica, Kurjakana, Rosulje, Taborište i Vladića jama.

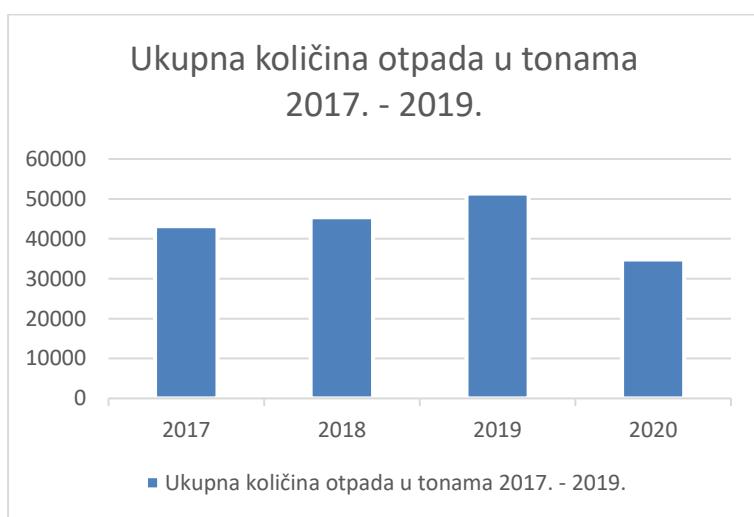
Odlukom o redoslijedu i dinamici zatvaranja odlagališta (NN 3/19) s 31.12.2018. godine zatvorena su 4 odlagališta (Ćore u općini Dvor, Vladića jama u općini Hrvatska Dubica, Barutana u općini Jasenovac i Blatuša u općini Gvozd), a već je ranije zatvoreno odlaglište u Hrvatskoj Kostajnici. Prema dinamici zatvaranja odlagališta, ostala odlagališta (njih 5) će se sanirati i zatvarati sukladno završetku sanacije i otvaranja regionalnih centara za gospodarenje otpadom pa se tako očekuje zatvaranje odlagališta u Glini i Petrinji te zatim u Novskoj, Kutini i Sisku.

U cilju uspostave cjelovitog sustava gospodarenja otpadom Planom gospodarenja otpadom RH 2017. - 2022. predviđena je izgradnja Regionalnog centra za gospodarenje otpadom (RCGO) Šagulje i Centra za gospodarenje otpadom (CGO) Babina gora.

Usluge sakupljanja, odnosno obrade određene posebne kategorije otpada, pružanje javne usluge prikupljanja komunalnog otpada i biorazgradivog otpada obavljaju trgovačka društva u javnom vlasništvu JP(R)S. U 2020. godini u županiji je 11 tvrtki obavljalo tu djelatnost. Sve JLS su provodile organizirano sakupljanje komunalnog otpada, a obuhvat stanovništva županije organiziranim sakupljanjem u razdoblju od 2017. do 2020. iznosio je 96 %. Na razini RH obuhvat stanovništva u istom promatranom razdoblju iznosi 99 %.

Ukupna količina proizvedenog komunalnog otpada u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2020. godine prikazana je u grafikonu 35.

Grafikon 12: Ukupna količina proizvedenog komunalnog otpada u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2020. godine

Izvor: Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, www.haop.hr. Obrada Regionalni koordinator

Udio miješanog komunalnog otpada u ukupno sakupljenom komunalnom otpadu na području županije u 2020. godini iznosi 81 %, dok je udio ostalih vrsta otpada oko 19 %.

U razdoblju od 2017. do 2020. godine smanjuje se udio komunalnog otpada predanog odlagalištima, a raste udio otpada upućenog na oporabu. Prema Izvješću Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja, udio otpada upućenog na oporabu s Sisačko-moslavačkoj županiji tijekom 2020. godine iznosi 14 %.

U odvojeno sakupljenom komunalnom otpadu po vrstama, putem mobilnog i stacionarnog reciklažnog dvorišta) u razdoblju od 2017. do 2020. godine, najviše je bilo otpada od papira i kartona, zatim glomaznog otpada i nešto manje plastike i stakla te biootpada.

Kretanje ukupnih količina sakupljenog komunalnog otpada, količina miješanog komunalnog otpada i broja stanovnika obuhvaćenih organiziranim sakupljanjem te specifične količine otpada po stanovniku (prema popisu 2011.) po gradovima i općinama Sisačko-moslavačke županije u 2019. godini, prikazan je u tablici 55.

Tablica 41: Pregled količina sakupljenog komunalnog otpada i broj stanovnika obuhvaćenih organiziranim sakupljanjem po gradovima i općinama na području Sisačko-moslavačke županije u 2020. godini

JLS	Ukupno sakupljeno (t)	Miješani komunalni otpad (t)	Broj stanovnika obuhvaćen organiziranim sakupljanjem	Specifična količina otpada (kg/stanovniku)
Donji Kukuruzari	174	157	1615	107
Dvor	317	317	5200	60
Glina	2050	2050	7564	270
Gvozd	239	239	1311	182
Hrvatska Dubica	225	225	2089	107
Hrvatska Kostajnica	430	430	2756	156
Jasenovac	358	354	1997	179
Kutina	4384	3373	22 760	192
Lekenik	1133	897	6023	188
Lipovljani	478	457	3455	138
Majur	127	120	1185	107
Martinska Ves	496	424	3488	142
Novska	2491	2253	13 518	184
Petrinja	5008	4263	24 635	203
Popovača	1827	1247	11 905	153
Sisak	11860	9386	47 658	248

Sunja	485	431	4569	106
Topusko	408	406	1822	223
Velika Ludina	378	192	2625	144

Izvor: http://www.haop.hr/sites/default/files/uploads/inline-files/OTP_Izvje%C5%A1C4%87e%20o%20komunalnom%20otpadu%20za%202020.%20godinu_7_10_2021.pdf, MZOE, Zavod za zaštitu okoliša i prirode, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

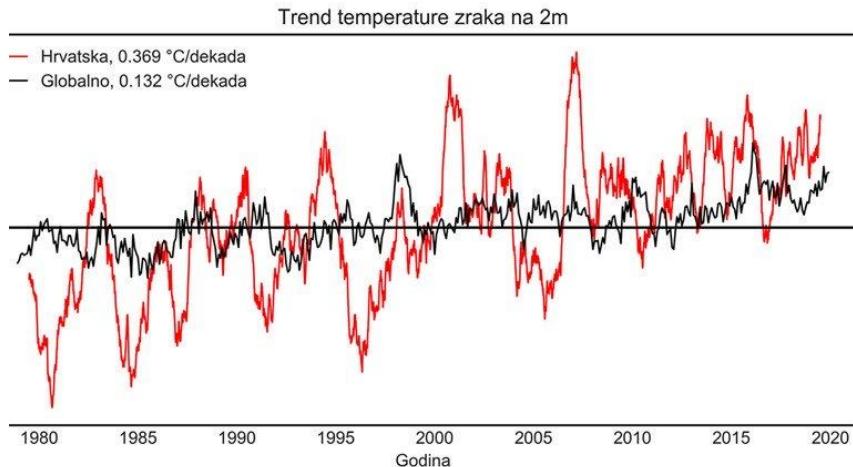
Provđenja politike gospodarenja otpadom definirana je Zakonom o održivom gospodarenju otpadom kao temeljnim zakonom kojim se utvrđuju mjeru za sprječavanje ili smanjenje štetnog djelovanja otpada na ljudsko zdravlje i okoliš te Planom gospodarenja otpadom Republike Hrvatske za razdoblje 2017. - 2022. godine, sukladno kojima su izrađeni i Planovi gospodarenja otpadom gradova i općina s područja županije (PGO). Prema navedenom Zakonu jedinice lokalne samouprave podnose Županiji Izvješće o provedbi planova gospodarenja otpadom za prethodnu kalendarsku godinu.

Sukladno Planu gospodarenja otpadom RH do 2022. godine, odlaganje komunalnog otpada potrebno je smanjiti na 25 % proizvedenog komunalnog otpada, porastom udjela recikliranja, povećanjem stope uporabe komunalnog otpada te drugim metodama.

1.3.4. Klimatske promjene

Uzrok promjene klime i globalnog zagrijavanja je povećana emisija stakleničkih plinova iz ljudskih aktivnosti, u najvećoj mjeri izgaranjem fosilnih goriva, poljoprivrede, sječe šuma (deforestacija) i povećanja obradivih površina. Posljedice su porast prosječne temperature zraka, količine oborina, ekstremne klimatske pojave i niz drugih pojava. Jedan od najčešćih pokazatelja klimatskih promjena je promjena temperature. Usporedbom izmjerениh anomalija u Hrvatskoj i izračunate globalne anomalije, ustanovljeno je da se Hrvatska kroz posljednjih 41 godinu zagrijavala u prosjeku gotovo trostruko brže nego ostatak planeta, u prosjeku po desetljeću $0,369^{\circ}\text{C}$, dok se svijet zagrijavao $0,132^{\circ}\text{C}$ po desetljeću, što je prikazano na sljedećem grafikonu.

Grafikon 13: Trend temperature zraka od 1980. do 2020. u Hrvatskoj i globalno

Izvor: www.meteoadriatic.net

Navedene promjene mijenjaju ekosustave, a visoko ugroženi su bioraznolikost, sektori hidrologija i vodni resursi, poljoprivreda, šumarstvo, energetika, urbana područja, turizam te ljudsko zdravlje. Kako bi se umanjili štetni učinci, poboljšala otpornost na klimatske promjene i osigurala prilagodba, potrebno je učinkovitim mjerama, zajedničko djelovanje na svim razinama.

Hrvatska je na globalnoj razini uključena kroz provedbu obaveza međunarodnih ugovora: Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime (UNFCCC konvencija) 307, Kyotskog protokola i njegovog amandmana iz Dohe, kao i tzv. Pariškog sporazuma.

Stanje klime i klimatske promjene za buduća vremenska razdoblja do 2040. i 2070. na području županije analiziraju se na temelju rezultata numeričkih integracija regionalnim klimatskim modelom RegCM prema kojem se do 2040. godine očekuje porast temperature od 1 do $1,5^{\circ}\text{C}$ s trendom rasta i do 2070. za 1,5 do 2°C i malo povećanje količine oborina od najviše 30-ak mm do 2040., ali i blago smanjenje do 2070. godine.

Ciljevi i mjere koji se odnose na ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama na području županije definirani su Programom zaštite okoliša Sisačko-moslavačke županije 2018. - 2021. godine te Programom zaštite zraka Sisačko-moslavačke županije 2018. - 2021. godine. Kako energetske djelatnosti značajno sudjeluju u ukupnim štetnim emisijama stakleničkih plinova, navodi se potreba poticanja ulaganja u energetsku učinkovitost i obnovljive izvore energije, kao i korištenje čistih tehnologija.

1.3.5. Brownfield područja

Brownfield lokacije predstavljaju vrijedan razvojni resurs i obuhvaćaju zemljišta, nekretnine ili građevine koje su neadekvatno korištene, zapuštene ili napuštene i mogu bili zagađene i/ili onečišćene. Dominiraju industrijski i vojni kompleksi, poljoprivredna područja, ali i površine druge namjene. Do razvoja takvih lokacija došlo je uslijed tranzicije, poslijeratnih problema te neodgovarajućeg upravljanja istima. Revitalizacijom

brownfield lokacija, uvažavajući osobitosti prostora i realne potrebe, sprječava se njihova daljnja devastacija, osigurava urbana preobrazba i prenamjena za potrebe stanovništva ili ekonomski isplative investicije.

Kako se radi o složenim zahvatima prenamjene prostora s različitim ograničenjima te niza nepovoljnih učinaka na okoliš, pristup rješenju zahtjeva istovremeno kontrolu zaštite okoliša, kontrolu razvoja i osiguranje kvalitete života društva u cjelini.

Prikupljanjem i analizom podataka utvrđeno je da u Sisačko-moslavačkoj županiji postoji niz područja s obilježjima brownfield lokacija. Utvrđeni su kriteriji odabira i u cilju inventarizacije, vrednovanja i praćenja stanja brownfield područja, uspostavljena je elektronička baza raspoloživih lokacija i prostora namijenjenih poduzetništvu i investitorima.

Broj brownfield investicija na području županije znatno je manji u odnosu na greenfield ulaganja u potpuno nove pogone ili djelatnosti i isto tako su uvrštene u Katalog.

1.3.6. Primarna infrastruktura

Komunalna infrastruktura na području Sisačko-moslavačke županije obuhvaća sustav vodoopskrbe i sustav odvodnje, telekomunikacije i elektroenergetsku mrežu te javnu rasvjetu.

1.3.6.1 Vodoopskrba

Vodoopskrba pitkom vodom na području Sisačko-moslavačke županije provodi se putem pet vodoopskrbnih sustava: Moslavačka Posavina iz vodocrpilišta Ravnik i Osekovo, Petrinja - Sisak iz vodocrpilišta Križ i Hrastovica te vodozahvata Novo Selište na Kupi, Glina – Gvozd - Topusko koji koristi vodocrpilišta Prezdan i Perna, Hrvatska Kostajnica iz vodocrpilišta Pašino vrelo te iz Vodoopskrbnog sustava Općine Jasenovac sa zahvatom podzemnih voda.

Djelatnost javne vodoopskrbe u nadležnosti je jedinica lokalne samouprave (gradovi/općine) i provodi je jedanaest komunalnih tvrtki u vlasništvu gradova i općina i to: Sisački vodovod d.o.o. Sisak, Privreda d.o.o. Petrinja, Vodovod Novska d.o.o. Novska, Moslavina d.o.o. Kutina, JP Komunalac d.o.o. Hrvatska Kostajnica, Vodoopskrba d.o.o. Hrvatska Dubica, Komunalno Topusko d.o.o. Topusko, Komunalac Glina d.o.o. Glina, Komunalac Dvor d.o.o. Dvor, LIP-KOM d.o.o. Lipovljani i JKP Jasenovačka voda d.o.o. Jasenovac.

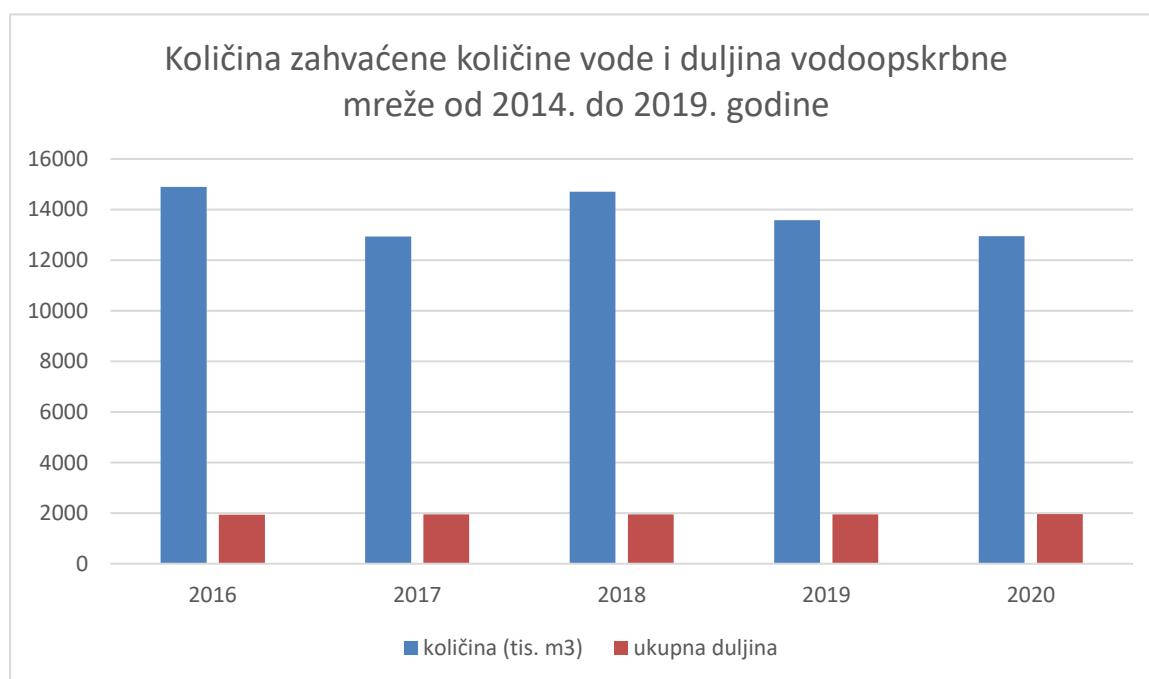
Pokrivenost stanovništva vodoopskrbom na području županije značajno varira te je stupanj priključenosti stanovništva na sustave javne vodoopskrbe u gradskim središtima i većim naseljima vrlo visok, dok je najniži u izoliranim područjima. Dio stanovništva opskrbuje se vodom iz lokalnih vodovoda i dijelom iz pojedinačnih izvora, vlastitih zdenaca i cisterni. Ti sustavi nisu evidentirani u sustavu korištenja voda te njima upravljaju sami korisnici, bez sustavne kontrole kakvoće i valjanog održavanja. Prema podatcima HZJZ (<https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/09>) za 2019. godinu, u županiji je na javnu vodopskrbu

priklučeno 88,4 % stanovnika, a na sustav lokalne vodoopskrbe 2,64 %. Na razini RH priključenost stanovništva na javnu vodoopskrbu iznosi oko 91 % i lokalnu 1,5 %.

Od 453 naselja na području županije njih oko 120 ima potpuno ili djelomično riješenu opskrbu pitkom vodom preko javnih vodoopskrbnih sustava. Stupanj opskrbljenosti veći od 50 % bilježe gradovi: Sisak, Petrinja, Hrvatska Kostajnica, Novska, Kutina i Popovača te općine Gvozd, Dvor, Martinska Ves, Topusko, Jasenovac, Lipovljani, Velika Ludina, Sunja i Hrvatska Dubica.

Zahvaćene količine vode iz javnih izvorišta za potrebe javne vodoopskrbe i ukupna duljina vodoopskrbne mreže u razdoblju od 2016. do 2020. godine u Sisačko-moslavačkoj županiji, prikazani su u sljedećem grafikonu.

Grafikon 14: Zahvaćene količine vode i duljina vodoopskrbne mreže u razdoblju od 2016. do 2020. godine u Sisačko-moslavačkoj županiji

Izvor: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

U razdoblju od 2016. do 2020. godine količina zahvaćene vode varira, najveća količina забијеžena je 2016. godine, dok ukupna duljina vodopskrbne mreže od 2016. polako, ali kontinuirano raste.

1.3.6.2 Odvodnja

Razvitkom gospodarstva te urbanizacijom prostora povećavaju se potrebe za vodom, a time i količine ispuštenih otpadnih voda što uzrokuje veće onečišćenje površinskih i podzemnih voda te se dodatno narušava

postojeće ekološko stanje. Izgradnjom i razvojem sustava odvodnje otpadnih voda smanjuju se rizici od zagađenja, ali i utječe na poboljšanje uvjeta života postojećih i novopriključenih stanovnika.

Sustav javne odvodnje s pročišćavanjem otpadnih voda u Sisačko-moslavačkoj županiji ne pokriva u cijelosti sva područja i ne prati stupanj izgrađenosti sustava vodoopskrbe. Postojećim sustavima odvodnje u većim naseljima pokriveni su dijelovi urbanih i radnih zona, dok za prihvat otpadnih voda iz domaćinstava u naseljima bez kanalizacijskog sustava služe septičke jame, a recipijenti su vodotoci i melioracijski kanali. Kanalizacijski sustav je mješovitog tipa bez bioloških pročistača, s više manjih podsustava s direktnim izljevima otpadnih i oborinskih voda u rijeke. U cilju uspostave cjelovitog sustava prikupljanja i pročišćavanja otpadnih voda na području nekih jedinica lokalne samouprave je provedba u različitim fazama izgradnje, proširenja ili rekonstrukcije mreže sustava odvodnje.

Industrijski pogoni za svoje otpadne vode imaju izgrađene vlastite sustave i uređaje ili su ih putem predtretmana obavezni dovesti u stanje mogućeg prihvata na sustav javne odvodnje. Za sve planirane prometnice mora biti projektiran sustav za odvodnju oborinskih onečišćenih voda.

Stupanj priključenosti stanovništva na sustav javne odvodnje je nejednak i u dijelu županije na sustav je priključeno više od 70 % kućanstava.

Kretanje količina otpadne vode i duljina kanalizacijske mreže u razdoblju od 2017. do 2020. godine Sisačko-moslavačkoj županiji prikazani su u grafikonu.

Grafikon 15: Kretanje količina otpadne vode i duljina kanalizacijske mreže od 2017. do 2020. godine

Izvor: <https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Stupanj izgrađenosti sustava odvodnje i pročišćavanja otpadnih voda u promatranom razdoblju je u porastu, a time i povećanje priključenosti stanovništva na sustave javne odvodnje.

1.3.6.3 Obrana od poplava

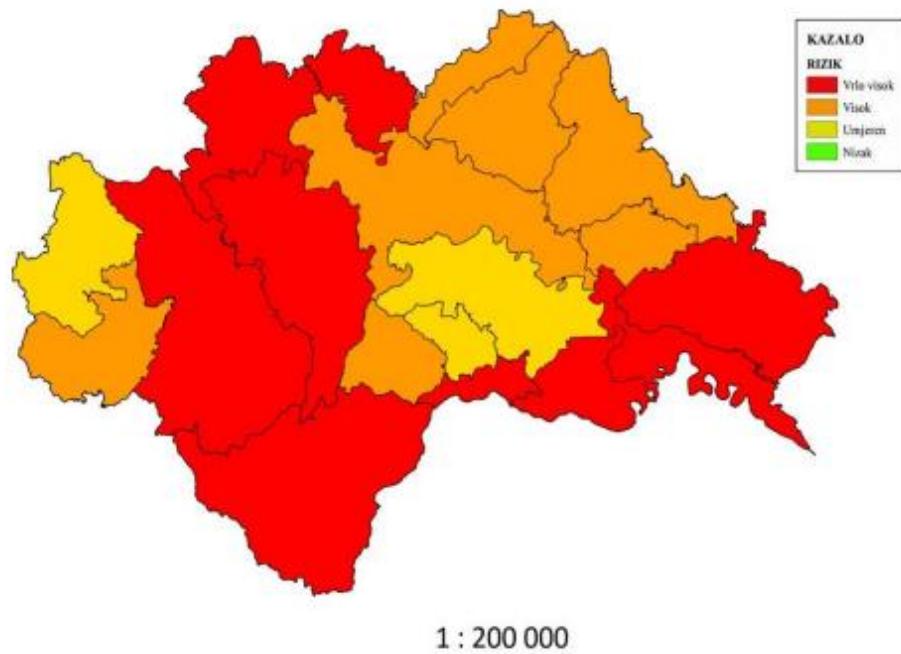
Poplave su jedna od najučestalijih elementarnih nepogoda. Područje Sisačko-moslavačke županije u manjoj ili većoj mjeri je ugroženo opasnošću od poplava rijeke Save, Kupe, Gline, Sunje i Une. U posljednje vrijeme, uslijed klimatskih promjena, učestaliji su slučajevi ekstremno velikih voda na području županije. Obrana od poplava savskih voda na području županije provodi se sustavom obrane koji se temelji na učinku smanjenja vršnog protoka vodnog vala pri kontroliranom izljevanju velikih voda u retencijske prostore (Črnec polje, Lonjsko polje, Odransko polje i Ribarsko polje), zatim upravljanjem vodnim količinama u sustavu Srednjeg Posavlja s tri odteretna kanala (Sava – Odra - Sava, Lonja - Strug i Kupa - Kupa), nizom razdjelnih građevina (preljev Jankomir, ustave Prevlaka, Strelečko, Palanjek, Trebež I i II, Košutarica, Jasenovac i Brodarci), nizinskim retencijama (Lonjsko polje, Mokro polje i Kupčina) odnosno poplavnim površinama (Opeka, Trstik i Zelenik). Sustav nije u cijelosti dovršen.

U svrhu obrane od kupske vode donesen je *Zakon o projektu zaštite od poplava u slivu rijeke Kupe* (NN br. 118/18) temeljem kojeg je planiran sustav zaštite od poplava rijeke Kupe karlovačkog i sisačkog područja kako bi se rizici od poplava na cijelom slivu Kupe sveli na prihvatljivu razinu s aspekta zaštite ljudi, materijalnih dobara, gospodarstva i gospodarskih aktivnosti. Sustav karlovačkog i sisačkog područja smatra se jednom cjelinom te se sisačko područje štiti već zahvatima u Karlovačkoj županiji (planiranom retencijom Kupčina). Na dionici Kupe koja pripada sisačkom području predviđena je zaštita od velikih voda izgradnjom nasipa/zidova.

Stupanj rizika od poplava procijenjen je i klasificiran za područje svakog pojedinačnog naselja u Hrvatskoj u jednu od 4 osnovne klase rizika: visok rizik, umjereni rizik, mali rizik i zanemariv rizik od poplava, ali je na osnovi ocjene dodatne složenosti rizika od poplava, visoki rizik još podijeljen u dvije potkategorije: vrlo veliki rizik od poplava (kada je riječ o područjima koja nemaju sustave zaštite) te veliki rizik od poplava (ostala područja visokog rizika).

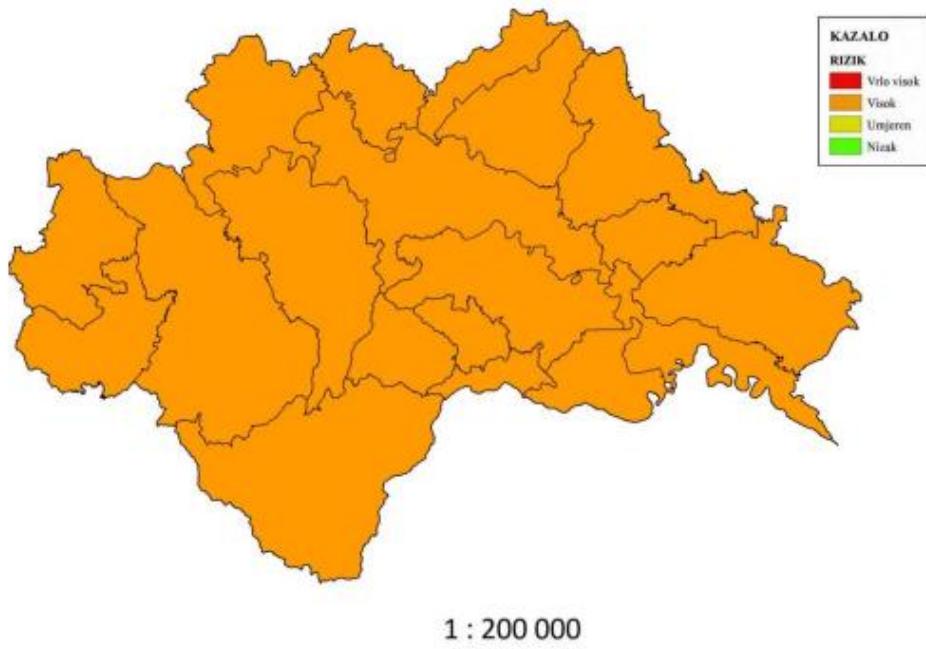
Procjenom rizika od katastrofa u RH, za područje Sisačko-moslavačke županije poplava je označena kao vrlo visok rizik u većini JLS te je u okviru Plana upravljanja vodnim područjima 2016. – 2021., sukladno Zakonu o vodama te Procjeni rizika od velikih nesreća za područje Sisačko-moslavačke županije, izrađena karta rizika Sisačko-moslavačke županije od poplava izazvanih izljevanjem kopnenih vodenih tijela.

Slika 3: Rizik od poplave izazvane izljevanjem kopnenih vodenih tijela

Izvor: Procjena rizika od velikih nesreća za područje Sisačko-moslavačke županije, 2019. godina

Slika 4: Ukupni rizik od poplave izazvane izlijevanjem kopnenih vodenih tijela

Izvor: Procjena rizika od velikih nesreća za područje Sisačko-moslavačke županije, 2019. godina

Ukupni rizik za poplavu izazvanu izlijevanjem kopnenih vodenih tijela, prema procjeni predstavlja visok rizik razmjera pojavnosti poplava razvrstane u kategoriju velika (51 - 98 %), prema frekvenciji s jednim događajem u 1 - 2 godine te uzrokuje umjerene posljedice na život i zdravlje ljudi, gospodarstvo i društvenu stabilnost.

Vrednovanje rizika u procesu procjene rizika predstavlja osnovu za odabir mjera obrade rizika te je tako prilagođeno potrebi operativne obrane od poplava i okolišno prihvatljivih rješavanja zaštite od poplava.

1.3.6.4 Energija

Učinkovita uporaba energije u proizvodnji, prijenosu i neposrednoj potrošnji temelj je sustavnog gospodarenja energijom u svim sektorima energetskog sustava. Održivim upravljanjem energetskim resursima na lokalnoj i regionalnoj razini, uvažavajući posebnosti svog geografskog područja, utječe se na smanjenje emisija stakleničkih plinova i drugih onečišćujućih tvari koje doprinose zagrijavanju atmosfere i klimatskim promjenama, oštećuju prirodne ekosustave i nepovoljno utječu na ljudsko zdravlje. Poticanje korištenja obnovljivih izvora energije, uravnoteženog izbora različitih energetskih izvora te povećanjem energetske učinkovitosti u svim sektorima, smanjuje se potrošnja energenata, opterećenje okoliša i potiče razvoj gospodarstva. Ulaganjem u infrastrukturu pametnih sustava distribucije, skladištenja i prijenosa energije te integracijom energije proizvedene iz obnovljivih izvora, pridonosi se razvoju pametnih sustava i potpora su prijelazu na gospodarstvo s manjim udjelom ugljika.

Opskrba električnom energijom temelji se na proizvodnim, prijenosnim i distributivnim sustavima. Proizvodni sustavi električne energije u Sisačko-moslavačkoj županiji su Termoelektrana Sisak te industrijske elektrane Petrokemije Kutina i Rafinerije Sisak. Prijenosni sustavi međunarodnog i državnog značaja sastoje se od postojećih dalekovoda, a distribuciju električne energije na području županije vrši HEP Operator distribucijskog sustava d.o.o. Elektre Sisak, Elektre d.o.o. Križ i Elektre d.o.o. Velika Gorica. Potrošnja energije u županiji obuhvaća toplinsku i električnu energiju.

Glavni pravci razvoja u elektroprivredi usmjereni su na obnovu i dogradnju postojećih sustava proizvodnje, prijenosa i distribucije.

Sustav plinoopskrbe sastoji se od magistralnih plinovoda, mjerno reduksijskih stanica (MRS) i lokalnih plinovoda. Sjeverni i sjeveroistočni dio županije koji je bolje pokriven plinskog mrežom, snabdijeva se plinom iz magistralnih plinovoda Ivanić Grad – Kutina - Novska i Kozarac - Sisak. Posavski i podravski plinoopskrbni sustavi spojeni su plinovodom Kutina – Garešnica - Virovitica.

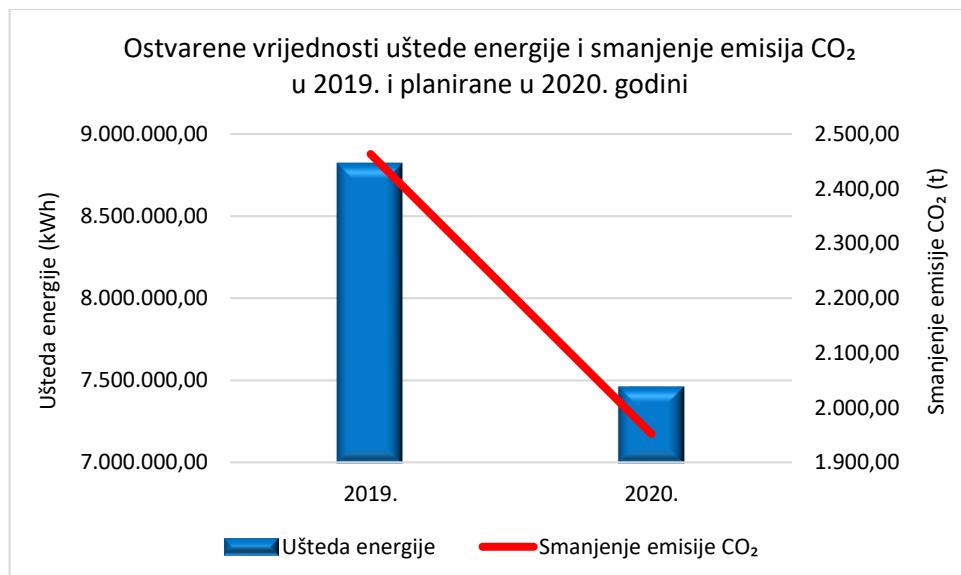
Na području općine Velika Ludina nalazi se podzemno skladište plina Okoli, radne zapremine oko 350 000 m³ s planom povećanja kapaciteta na 500 000 m³.

Na području Sisačko-moslavačke županije svoje skladišne i transportne kapacitete imaju Jadranski naftovod d.d. (JANAF) i INA Industrija nafte d.d. Skladišni kapaciteti JANAF-a u Sisku iznose 400 000 m³ nafte, a duljina naftovoda 155,41 km (Omišalj - Sisak, Sisak - Gola, Sisak - Slavonski Brod) te 401,5 km naftovoda INA - Industrije nafte d.d.

Poboljšanje energetske učinkovitosti na području županije određeno je Akcijskim planom energetske učinkovitosti Sisačko-moslavačke županije 2020. - 2022., čime se doprinosi energetskoj tranziciji, ispunjavanju obveza utvrđenih Zakonom o energetskoj učinkovitosti, ali i težnji RH u ostvarenju cilja od 32 % udjela OIE u bruto neposrednoj potrošnji energije do 2030. godine.

Sukladno Godišnjem planu energetske učinkovitosti Sisačko-moslavačke županije za 2020. godinu, ostvarena ušteda energije i smanjenje emisije CO₂ u 2019. godini te planirane vrijednosti u 2020. godini, dane su u sljedećem grafikonu.

Grafikon 16: Ostvarena ušteda energije i smanjenje emisije CO₂ u 2019. godini te planirane vrijednosti u 2020. godini

Izvor: Godišnji plan energetske učinkovitosti Sisačko-moslavačke županije za 2019. i 2020. godinu, obrada: Regionalni koordinator

Najveći potencijal za smanjenje potrošnje energije imaju zgradarstvo, promet i javna rasvjeta.

U zgradama se troši oko 40 % od ukupne potrošnje energije te je stoga u tom sektoru izuzetno važna primjena metoda energetske učinkovitosti, odnosno osiguravanje minimalne potrošnje energije kako bi se postigla optimalna ugodnost boravka i korištenja zgrade.

Promet u ukupnoj energetskoj potrošnji ima udjel od 30 %

(http://www.fzoeu.hr/hr/energetska_ucinkovitost/poticanje_energetske_ucinkovitosti_u_prometu/) od

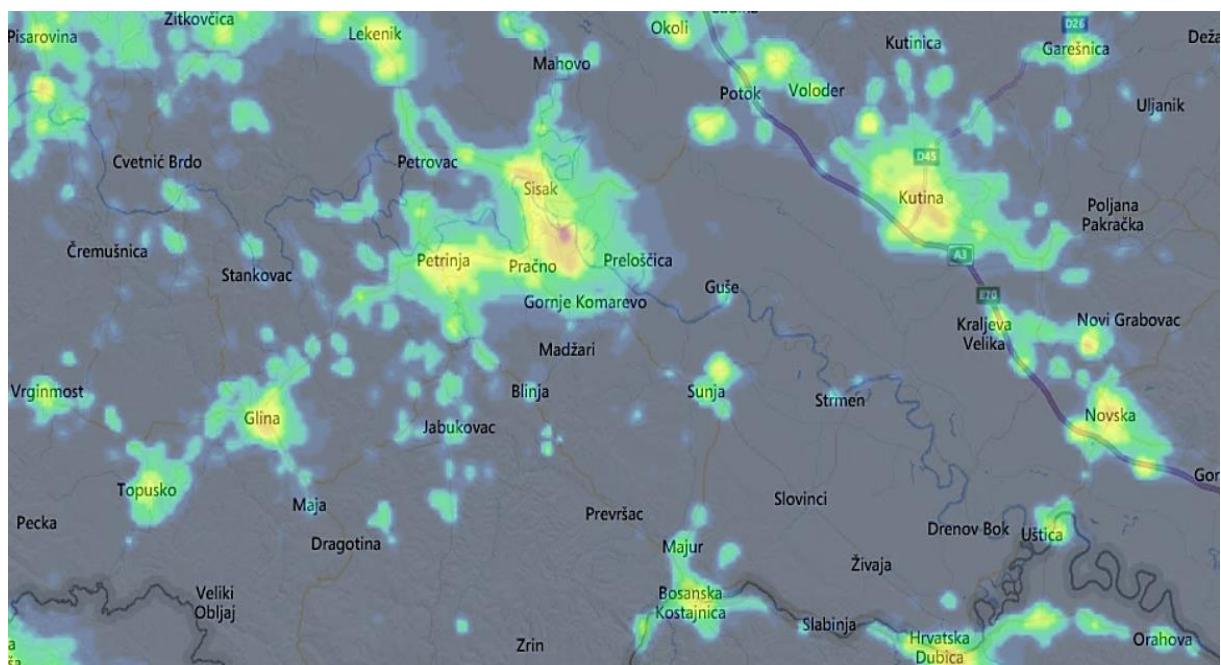
čega 86,4 % generira cestovni promet <http://www.eihp.hr/wp-content/uploads/2019/12/Energija2018.pdf>). Poticanje energetske učinkovitosti u prometu usmjereno je k smanjenju štetnih emisija u zrak, osobito u gradovima u kojima je promet sve intenzivniji.

Kako na javnu rasvjetu otpada oko 3 % ukupne potrošnje energije

(http://www.fzoeu.hr/hr/energetska_ucinkovitost/javna_rasvjeta/), učinkovitim upravljanjem odnosno korištenjem energetski učinkovith izvora svjetala napredne tehnologije, postižu se dinamičke uštede i smanjuje svjetlosno zagađenje prostora. Reguliranjem intenziteta javne rasvjete te korištenjem energetski učinkovith izvora svjetla napredne tehnologije može se uštedjeti i do 50 % energije.

Razina svjetlosnog zagađenja u Sisačko-moslavačkoj županiji, prema snimkama iz 2019. godine (VIIRS), prikazana je na slici 3.

Slika 5: Karta svjetlosnog zagađenja u Sisačko-moslavačkoj županiji (VIIRS 2019.)

Izvor: <https://www.lightpollutionmap.info/>

Svetlosno onečišćenje na području županije izraženo je u gradskim središtima i industrijskim područjima pojedinih gradova i općina.

Sisačko-moslavačka županija raspolaže dovoljnim potencijalom OIE u obliku vodnih snaga, vjetra, sunca, geotermalne energije i biomase koji su konkurentni i mogu u potpunosti zadovoljiti potrebe za električnom energijom te održivim korištenjem resursa i prostora, doprinijeti postizanju niskougljičnih ciljeva.

Postrojenja za korištenje OIE na području županije izgrađena su u 7 gradova (Sisak, Petrinja, Glina, Popovača, Kutina, Novska i Hrvatska Kostajnica) i 9 općina (Topusko, Velika Ludina, Martinska Ves, Sunja,

Donji Kukuruzari, Dvor, Gvozd, Lekenik i Lipovljani), a prvi su objekti pušteni u rad 2012. godine. Dio pridobivene energije iz ovih postrojenja troši se lokalno (za potrebe investitora - vlasnika), a dio se predaje (prodaje) u elektroenergetski sustav HEP-a.

Krajem 2019. godine na području županije u funkciji je ukupno 50 postrojenja za korištenje OIE ukupne instalirane snage 11 100 kW. Najveći je broj sunčanih elektrana (42) instalirane snage 949 kW, za razliku od elektrana na biomasu (4) čija je instalirana snaga od 9600 kW veća od snage svih ostalih elektrana na OIE, dok je instalirana snaga 3 male hidroelektrane 393 kW te jedne bioplinske elektrane 135 kW. Kada se govori o korištenju obnovljivih izvora energije važno je spomenuti i tri elektrane-toplane na bio-masu (BE-TO) u Glini i Sisku.

Na području županije nalaze se tri prostora s utvrđenim ležištima energetske sirovine geotermalne vode: 7 bušotina u Topuskom, 5 na području Siska i bliže okolice te 1 u okolini grada Petrinje, dok se na području grada Gline provode istraživanja.

Procjena prirodnog i tehničkog potencijala za korištenje OIE kao i analiza mogućnosti korištenja dana je u studiji „Analiza prostornih mogućnosti Sisačko-moslavačke županije za korištenje obnovljivih izvora energije“ (OIKON d.o.o., Institut za primijenjenu ekologiju, veljača 2016.) te su predložene potencijalne lokacije za planiranje i daljnju izgradnju postrojenja i elektrana.

Svi predviđeni zahvati energetske infrastrukture evidentirani su u Prostornom planu Sisačko-moslavačke županije, uključujući i potencijalne lokacije za korištenje OIE.

1.3.7. Infrastruktura za mobilnost i internetsku povezanost

Globalni pomak prema kružnom gospodarstvu s niskim udjelom ugljika i zadovoljenje sve većih potreba za mobilnošću ljudi i roba prepostavlja povećanje učinkovitosti prometnog sustava te uspostavu veza između različitih vidova prometa. Na taj način se utječe na poboljšanje kvalitete zraka, smanjenja razine buke, niže razine prometnih zagušenja i poboljšane sigurnosti. Ulaganjem u razvoj prometne infrastrukture te poboljšanjem dostupnosti gradova i izoliranih područja regionalnim centrima doprinosi se teritorijalnom razvoju i boljim uvjetima života stanovništva.

Strateško-planski dokument prometnog razvoja županije koji obuhvaća potrebe i potencijale svih jedinica lokalne samouprave i definira najprihvatljiviji model za budući razvoj županijskog prometnog sustava je Masterplan prometnog razvoja Sisačko-moslavačke županije.

Sadašnja razina pristupa brzom širokopojasnom pristupu internetu (najmanje 30 Mbit/s) te postojeća pokrivenost 3G (a u budućnosti 5G) mrežom ne omogućava raspoloživost digitalnih usluga svim građanima, gospodarskim subjektima, institucijama i ustanovama na području županije.

1.3.7.1 Cestovni promet

Sisačko-moslavačka županija predstavlja prometno čvorište i zbog povoljnog prirodnog i prometno-geografskog položaja ima važnu ulogu u prometnom povezivanju jadranskog i kontinentalnog dijela Republike Hrvatske u regionalni i europski prometni sustav. Prostorom županije prolazi cestovna veza pravca paneuropskog koridora X Salzburg – Ljubljana – Zagreb – Beograd – Niš – Skopje – Veles - Thessaloniki. Ostale prometnice su državnog, regionalnog i lokalnog značaja.

Prema kategorizaciji cesta, na području županije postoje dvije autoceste: A3 (Bregana – Zagreb – Kutina – Novska - Lipovac) koja je dio paneuropskog koridora, ukupne duljine 64 km i A11 (Zagreb - Sisak) čiji se preostali dio od 10,9 km gradi i bit će završen u sljedećih nekoliko godina.

Prostorom županije prolazi ukupno 453 km državnih cesta, 645 km županijskih cesta i 579 km lokalnih cesta (DZS, 2020.) te preko 2000 km nerazvrstanih cesta (Masterplan razvoja prometa SMŽ, 2019). Mreža županijskih i lokalnih cesta obuhvaća ukupno 255 mostova i to 172 na županijskim cestama, a 83 na lokalnim cestama.

Duljina cestovne mreže u Sisačko-moslavačkoj županiji i pojedinačni njen udio u ukupnoj mreži RH, prikazani su tablici 56.

Tablica 42: Duljina cestovne mreže u Sisačko-moslavačkoj županiji i njen udio u ukupnoj mreži RH

Ukupno (km)	Udio (%)	Autocesta (km)	Udio (%)	Državne ceste (km)	Udio (%)	Županijske ceste (km)	Udio (%)	Lokalne ceste (km)	Udio (%)
1752	6,6	74	5,6	453	6,5	645	6,8	579	6,6

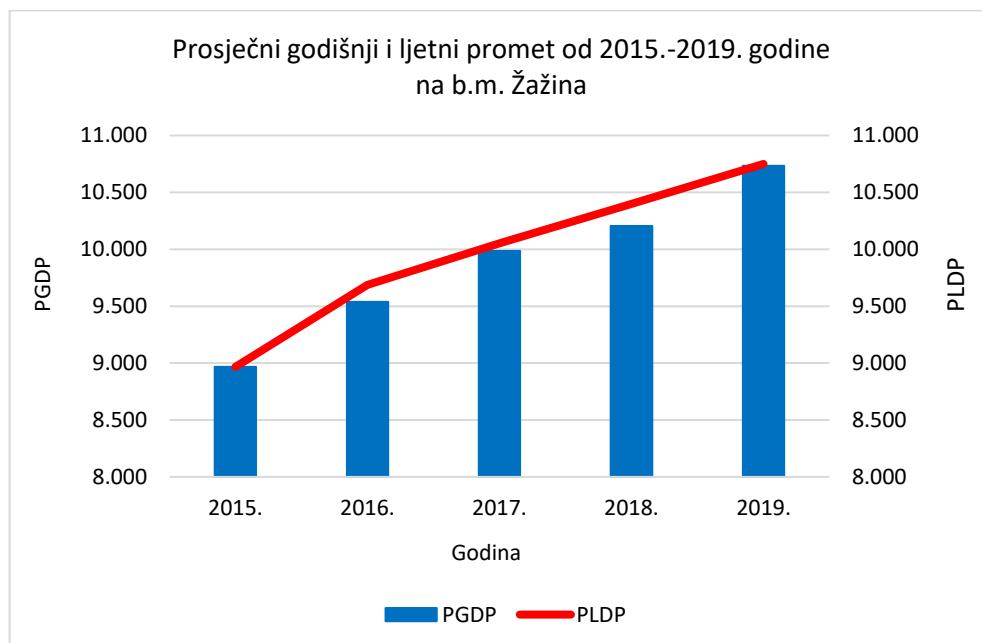
Izvor: Masterplan prometa SMŽ, DZS 2019.

Prema zastupljenosti, najveći udio u odnosu na ukupnu duljinu cestovne mreže u županiji, imaju županijske ceste, slijede lokalne te potom državne ceste i autoceste. Prema postotnom udjelu razvrstane cestovne mreže na prostornom obuhvatu Sisačko-moslavačke županije, najveći udio čine županijske ceste, slijede lokalne te potom državne ceste i autoceste. Prema podatcima ŽUC-a, u 2019. godini, od ukupne duljine županijskih cesta asfaltirano je ukupno 586,3 km (90,9 %), a od ukupne duljine lokalnih asfaltirano je 465,2 km (28,5 %). Ti su se podaci uvećali u 2020. godini, pa je tako asfaltirano 647,09 km županijskih cesta te 579,56 km lokalnih cesta. Još je uvijek preko 200 km makadamskih lokalnih i županijskih cesta.

Gustoća cestovne prometne mreže u 2019. godini iznosila je $392 \text{ m}/\text{km}^2$ (DZS 2020.), što je u usporedbi s ostalim županijama RH, jedna od manjih gustoća i posljedica je velike ukupne površine županije. Najveća gustoća prometa u Sisačko-moslavačkoj županiji primjećuje se na državnoj cesti D30 na brojačkom mjestu Žažina, kod izlaska s autoceste A11, nakon čega se promet nastavlja državnom cestom D30 prema Sisku i/ili Petrinji. Prosječni ljetni (PLDP) i prosječni godišnji (PGDP) promet na brojnom mjestu Žažina, prema

podatcima Hrvatskih cesta za razdoblje 2015. - 2019. godine imaju rastući trend, što ukazuje da bi se dogradnjom dionice autoceste A11 Lekenik - Sisak smanjila prometna zagušenost na navedenim cestovnim pravcima te istovremeno povećala sigurnost prometa i skratila putovanja prema Sisku, odnosno Zagrebu. Prosječni godišnji i prosječni ljetni promet na lokaciji brojnog mjestu Žažina, u razdoblju od 2015. do 2019. godine, prikazani su u grafikonu 40.

Grafikon 17: Prosječni godišnji (PGDP) i prosječni ljetni (PLDP) promet na brojnom mjestu Žažina u razdoblju od 2015. do 2019. godine

Izvor: Hrvatske ceste, Brojenje_prometa_na_cestama_Republike_Hrvatske_godine_2019.pdf,
obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Za učinkovito planiranje cestovne mreže te unaprjeđenje cestovnog prometa potrebno je, osim PGDP i PLDP, poznavati i podatke o strukturi prometa po vrstama i skupinama vozila na istoj lokaciji. Struktura po skupinama vozila na brojačkom mjestu Žažina u 2019. godini prikazana je u tablici 57.

Tablica 43: Struktura po skupinama vozila na brojačkom mjestu Žažina u 2019. godini

Skupine vozila	PGDP		PLDP	
	Broj vozila	%	Broj vozila	%
A1-motocikli	51	0,48	95	0,88
A2-osobna vozila	9249	86,17	9178	85,38
A3-kombi vozila	634	5,91	649	6,04
B1-manja teretna vozila	191	1,78	204	1,90
B2-srednja teretna vozila	148	1,38	151	1,40
B3-teška teretna vozila	99	0,92	116	1,08

B4-teška teretna vozila s prikolicom	54	0,50	55	0,51
B5-tegljači	217	2,02	220	2,05
C1-autobusi	90	0,84	82	0,76

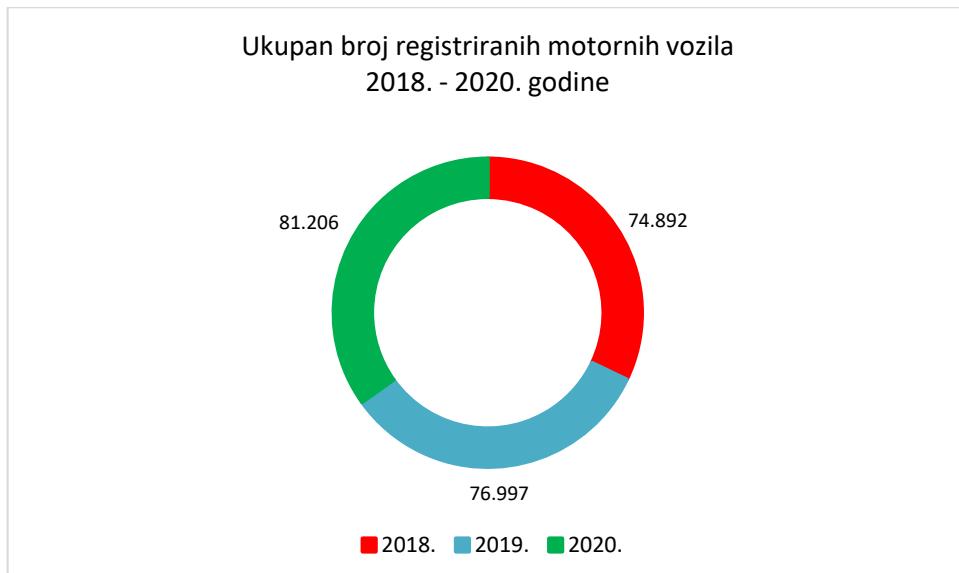
Izvor: Hrvatske ceste, Brojenje_prometa_na_cestama_Republike_Hrvatske_godine_2019.pdf,
obrada Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Cestovni prijevoz robe u 2019. godini prema podatcima DZS

(<https://www.dzs.hr/Hrv/publication/StatisticsInLine.htm>, 2020.) iznosio je 1 937 000 t, što je porast od 13,5 % u odnosu na 2018. godinu, ali i dalje je najveća vrijednost ona zabilježena 2005. godine u količini od 2 608 000 t.

Ukupan broj registriranih motornih vozila na području županije u razdoblju od 2018. do 2020. godine ima rastući trend, što je prikazano u grafikonu 41.

Grafikon 18: Registrirana vozila na motorni pogon u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2018. do 2020. godine

Izvor: DZS, Statistika u nizu, obrada: Regionalni koordinator

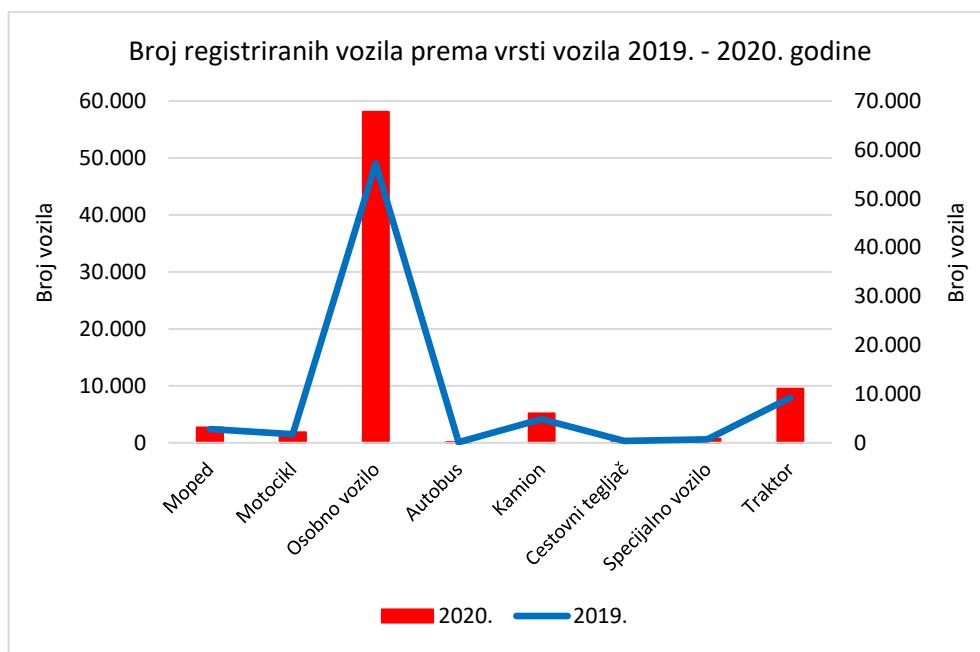
Grafikon 19: Registrirana vozila na motorni pogon prema vrstama u 2020. godini u Sisačko-moslavačkoj županiji

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocs/Images/statistika/2020/>, Bilten o sigurnosti cestovnog prometa 2019., obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Ukupan broj registriranih vozila na motorni pogon u 2020. godini bilježi blagi porast u odnosu na 2019. godinu svih vozila prema vrsti, osim kod mopeda. Usporedni prikaz kretanja broja vozila na motorni pogon prema vrstama vozila u 2019. i 2020. godini na području Sisačko-moslavačke županije prikazan je u grafikonu.

Grafikon 20: Usporedni prikaz kretanja broja registriranih vozila na motorni pogon prema vrstama vozila od 2019. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije

Izvor: <https://mup.gov.hr/UserDocs/Images/statistika/2020/>, Bilten o sigurnosti cestovnog prometa 2020., obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Sisačko-moslavačka županija ima značajan potencijal za razvoj multimodalnog, intermodalnog i kombiniranog prijevoza robe te integriranog prijevoza putnika koji objedinjuje različite modove javnog prijevoza i koristi prednosti svih prijevoznih oblika u sustavu. Isto tako je uz intermodalne terminale moguće dodati sustav javnih bicikala i stalke za bicikle kako bi se javni prijevoz integrirao i s biciklističkim prijevozom. Stvaranje ovakve mreže prometnih koridora za prijevoz putnika i roba omogućavaju jednostavno i brzo povezivanje svih dijelova županije, brojne ekonomске i razvojne prednosti za stanovništvo i gospodarstvo, bolje korištenje prometnih kapaciteta te predstavljaju energetski najučinkovitiji i okolišno prihvatljiviji oblik prometa, uz značajno povećanje prometne sigurnosti.

Kako je cestovni sektor jedan od glavnih zagađivača, a glavni utjecaji povezani s cestovnim sektorom su buka, emisija CO₂ i prisutnost drugih zagađivača u svim fazama razvoja i upravljanja cestovnim prometom, razrađuju se mjere za smanjenje utjecaja na okoliš. Kao jedan od oblika individualnog javnog prijevoza ekološke prihvatljivosti naročito u gradovima, ističe se širenje biciklističke i pješačke infrastrukture.

Masterplan prometnog razvoja Sisačko-moslavačke županije

Područje obuhvata Masterplana prometnog razvoja Sisačko-moslavačke županije, a time i strateške procjene utjecaja na okoliš istovjetno je obuhvatu plana koji obuhvaća administrativno područje Sisačko-moslavačke županije.

Masterplan je bazni dokument za promišljanja razvoja prometnog sustava sukladnog prostornim mogućnostima, zahtjevima gospodarstva i potrebama stanovništva. Poseban naglasak je na razvoju i unapređenju prometnih sustava prihvatljivih za okoliš (uključujući one s niskom razinom buke) i prometnih sustava s niskim emisijama CO₂ te uspostavi multimodalnih veza čime se promiče održiva regionalna i lokalna mobilnost.

Definiranjem ciljeva, prioriteta i mјera Masterplana utvrđuje se dugoročni koncept prometnog razvoja Sisačko-moslavačke županije. Kao smjernice u definiranju ciljeva Masterplana korišteni su opći i specifični ciljevi iz Strategije prometnog razvoja Republike Hrvatske 2017. - 2030., a u procesu definiranja također su u obzir uzeti ishodi ranije izvršenih analiza postojećeg stanja i rezultati terenskih istraživanja. Za sve definirane opće ciljeve iz Strategije objašnjena je njihova povezanost s Masterplanom kako bi se dodatno osigurala i prikazala njihova usklađenost s definiranim ciljevima Masterplana.

Analizom postojećeg stanja prometnog sustava SMŽ te suradnjom sa svim institucijama koje su bile uključene u planiranje sadržaja Masterplana i strateške studije utjecaja na okoliš određeni su ciljevi i prioriteti te mјere kojima se planira ostvariti iste.

Masterplanom prometnog razvoja SMŽ određeno je 5 ciljeva:

1. Integracija svih oblika javnog prijevoza.
2. Unaprjeđenje upravljanja i organizacije mobilnosti putnika i robe.
3. Smanjenje negativnog utjecaja prometa na okoliš.
4. Unaprjeđenje i modernizacija infrastrukture prometnog sustava.
5. Stvaranje prometnog sustava visoke razine sigurnosti.

Kako bi se omogućilo uspješno ostvarivanje ciljeva, određeni su prioriteti koje je potrebno ispuniti i kojima su navedeni problemi i potrebe koje se moraju riješiti kako bi se uspješno realizirali svi ciljevi. Prioriteti određeni Masterplanom su:

- 1.1. Unaprjeđenje dostupnosti javnog prijevoza za stanovnike Sisačko-moslavačke županije
- 1.2. Uspostava intermodalnog javnog putničkog prijevoza
- 1.3. Modernizacija javnog prijevoza te promocija i povećanje informiranosti putnika
- 2.1. Unaprjeđenje povezanosti na međunarodnoj, nacionalnoj i županijskoj razini
- 2.2. Unaprjeđenje upravljanja prometom
- 2.3. Optimizacija teretnog prometa
- 2.4. Povećanje finansijske održivosti
- 3.1. Povećanje udjela ekološki prihvatljivih i održivih oblika putovanja u modalnoj raspodjeli putovanja
- 3.2. Smanjenje emisije stakleničkih plinova
- 4.1. Unaprjeđenje infrastrukture cestovnog prometa
- 4.2. Unaprjeđenje infrastrukture javnog prijevoza
- 4.3. Unaprjeđenje infrastrukture željezničkog prometa
- 4.4. Unaprjeđenje infrastrukture riječnog prometa
- 4.5. Unaprjeđenje biciklističke i pješačke infrastrukture
- 4.6. Unaprjeđenje infrastrukture zračnog prometa i
- 5.1. Povećanje razine prometne sigurnosti.

Sukladno donesenim ciljevima i prioritetima Masterplan donosi i konkretne mjere kojima će se isti ostvariti te uz to i ključne pokazatelje koji će pokazati uspješnost ostvarenja ciljeva koji su doneseni Masterplanom, a uz svaku od navedenih mjer za ostvarenje ciljeva Masterplana priložene su i mjere zaštite okoliša. Predložene mjeru za ostvarenje ciljeva Masterplana su:

- 1.1.1. Unaprjeđenje infrastrukture i modernizacija vozognog parka javnog putničkog prijevoza

- 1.1.2. Prilagodba infrastrukture (osobito na kolodvorima i stanicama) za osobe s posebnim potrebama i osobe sa smanjenom pokretljivošću
- 1.1.3. Prilagođavanje ponude javnog prijevoza potražnji lokalnog stanovništva povećanjem razine uslužnosti i dostupnosti
- 1.1.4. Uvođenje usluga javnog prijevoza na zahtjev
- 1.1.5. Unaprjeđenje povezanosti većih županijskih središta javnim prijevozom
- 1.2.1. Izgradnja intermodalnih terminala i stajališta u sustavu javnog gradskog, prigradskog i županijskog prijevoza
- 1.2.2. Uvođenje integriranog voznog reda željezničkog i autobusnog javnog prijevoza uskladenog s regionalnim voznim redovima javnog prijevoza
- 1.2.3. Unaprjeđenje sustava javnih bicikala
- 1.3.1. Jačanje uloge javnog prijevoza u ukupnoj prijevoznoj raspodjeli
- 1.3.2. Razvoj informacijskog sustava za obavlještanje putnika javnog prijevoza
- 1.3.3. Modernizacija sustava naplate karata
- 2.1.1. Povezivanje sa susjednim županijama i ostatkom hrvatskog teritorija cestovnom i željezničkom mrežom
- 2.1.2. Poticanje prekogranične suradnje kroz unaprjeđenje organizacije prometa na graničnim prijelazima i razvoj održivih prometnih rješenja, osobito u javnom prijevozu
- 2.2.1. Uspostavljanje inteligentnih prometnih sustava radi povećanja sigurnosti i protočnosti prometa
- 2.3.1. Uspostavljanje intermodalnih teretnih čvorišta
- 2.3.2. Izmještanje teretnog prometa iz naseljenih područja i područja od prirodnog značaja izgradnjom gradskih obilaznica oko županijskih središta
- 2.3.3. Razvoj logističko-distributivnog centra
- 2.3.4. Preusmjeravanje teretnog prometa s cestovnog prijevoza na željeznički i riječni
- 2.4.1. Smanjenje ukupnih troškova prometa
- 2.4.2. Uključivanje različitih dionika u financiranje modernih i visokotehnoloških prometnih rješenja i poticanje njihove međusobne suradnje
- 3.1.1. Povećanje udjela biciklističkog i pješačkog prometa
- 3.1.2. Smanjenje korištenja ostalih oblika prometa u korist javnog prijevoza i ekoloških prihvatljivih oblika prijevoza u međuregionalnom i međunarodnom povezivanju
- 3.2.1. Povećanje ekološki prihvatljivih vozila u javnom i osobnom prijevozu

- 3.2.2. Razvoj infrastrukture za ekološki prihvativljiva vozila
- 3.2.3. Razvoj alternativnih oblika prijevoza
- 4.1.1. Rekonstrukcija i modernizacija razvrstane i nerazvrstane cestovne prometne mreže na području Sisačko moslavačke županije
- 4.1.2. Širenje postojeće cestovne mreže
- 4.1.3. Izgradnja obilaznica oko većih županijskih središta
- 4.1.4. Povećanje cestovne povezanosti izgradnjom, rekonstrukcijom i dogradnjom mostova i spojnih cesta
- 4.1.5. Rekonstrukcija dijelova cestovne prometne mreže sa smanjenom sigurnošću i propusnošću
- 4.1.6. Poboljšanje infrastrukture i organizacije prometa u mirovanju
- 4.1.7. Infrastrukturno opremanje graničnih prijelaza za prilagodbu Schengenskom sustavu
- 4.2.1. Uređenje postojećih i izgradnja novih stajališta javnog prijevoza sukladno rješenjima održive mobilnosti
- 4.2.2. Uređenje i modernizacija prometnica kojima se odvija javni putnički prijevoz na području županije
- 4.2.3. Izgradnja i unaprjeđenje popratnih sadržaja sustava javnih bicikala
- 4.3.1. Rekonstrukcija željezničkih kolodvora i čvorišta
- 4.3.2. Izgradnja, rekonstrukcija i modernizacija željezničkih pruga na teritoriju županije
- 4.3.3. Unaprjeđenje infrastrukturne integracije željezničkog sustava u sustave lokalnog prometa
- 4.4.1. Unaprjeđenje infrastrukture za putnički i teretni riječni promet
- 4.4.2. Prilagodba infrastrukture za unaprjeđenje razine intermodalnosti prometa u luci Sisak
- 4.4.3. Izgradnja putničkih pristaništa na rijeci Savi i Kupi za putničke, turističke i izletničke brodove
- 4.4.4. Izgradnja prometnica za povećanje dostupnosti luka i integracije u sustav lokalnog prijevoza
- 4.5.1. Unaprjeđenje biciklističke i pješačke infrastrukture
- 4.5.2. Povećanje biciklističke i pješačke povezanosti izgradnjom, rekonstrukcijom i dogradnjom mostova i popratne infrastrukture
- 4.6.1. Izgradnja heliodroma i uzletno-sletnih staza za sportsko-rekreativne i turističke funkcije te hitne intervencije
- 4.6.2. Izgradnja uzletno-sletnih staza, popratne infrastrukture i suprastrukture za povećanje otpornosti na incidentne situacije te za sportsko-rekreativne i turističke funkcije
- 5.1.1. Unaprjeđenje organizacije prometa na željezničko-cestovnim prijelazima

- 5.1.2. Unaprjeđenje signalizacije na prometnicama i prometnim raskrižjima s ciljem osiguravanja veće sigurnosti
- 5.1.3. Izmještanje stanica javnog prijevoza na nepreglednim mjestima kojima se ugrožava sigurnost putnika i
- 5.1.4. Infrastrukturno odvajanje pješačkog i biciklističkog od cestovnog prometa

Mjere koje su postale sadržajem Masterplan prometnog razvoja Sisačko-moslavačke županije – funkcionalna regija središnja Hrvatska, pratit će se zajedno s evaluacijom provedbe predmetnog dokumenta.

1.3.7.2 Željeznički promet

Željeznički promet kao ekonomski i ekološki najprihvativiji oblik kopnenog prometa na prostoru Sisačko-moslavačke županije u stalnoj je stagnaciji uvjetovanoj porastom opsega prijevoza robe i putnika cestom.

Prostorom županije prolazi međunarodna pruga RH1 TEN - T sveobuhvatna mreža (Panoeuropski koridor X), Salzburg - Solun, ukupne duljine kroz Hrvatsku 317 km, koja povezuje srednju i zapadnu Europu s jugoistočnom Europom i Bliskim istokom, što geostrateškom položaju županije daje veliki značaj. Dio Koridora RH1 DG - Savski Marof – Zagreb - Dugo Selo – Novska – Vinkovci – Tovarnik - DG je M 103 Dugo Selo Novska duljine 50,9 km i M 104 Novska – Vinkovci – Tovarnik - DG (Šid) duljine 14,5 km. Željeznička pruga za međunarodni promet je i M 502 Zagreb GK – Sisak - Novska duljine 91,3 km. Županija je preko općine Sunja povezana željezničkom prugom od značaja za regionalni promet R 102 Sunja – Volinjski Brod, duljine 21,58 km te s dijelom unskog željezničkog koridora i središnje Hrvatske i srednje Dalmacije s Bosnom i Hercegovinom. Lokalna željeznička pruga Sisak Caprag – Petrinja - Karlovac koja je zbog razaranja u domovinskom ratu već duži period van upotrebe i demontirana od Petrinje prema Karlovcu, nije u planu obnove Hrvatskih željeznica (Službeni glasnik SMŽ br.30/2020.). Strategijom prostornog razvoja RH i Prostornim planom Sisačko-moslavačke županije zadržana je trasa postojeće pruge i planirana je obnova samo dijela te pruge od Siska do Petrinje.

Za jačanje konkurentnosti željezničkog prometa i uravnoteženi razvoj planirana su veća ulaganja u taj sektor, nadogradnjom dijelova prometnih mreža smještenih na TEN - T koridorima, obnovom pruga, modernizacijom željezničkog vozognog parka osvremenjivanjem prijevoznih sredstava te uvođenjem novih usluga.

Tablica 44: Duljina, udio i gustoća pojedinih vrsta pruga u Sisačko-moslavačkoj županiji

Vrsta pruga	Duljina pruga (km)	Udio (%)	Gustoća željezničkih pruga (km/km ²)
Međunarodna	155,5	81,2	0,034
Regionalna	20,5	10,7	0,005

Lokalna	15,5	8,1	0,004
---------	------	-----	-------

Izvor: Zavod za prostorno uređenje Sisačko-moslavačke županije, Izvješće o stanju u prostoru Sisačko-moslavačke županije 2015. - 2018.

Strategijom prometnog razvoja RH 2017. - 2030. predviđeni su radovi usmjereni na povećanje kapaciteta izgradnjom drugog kolosijeka željezničke pruge M 103 Dugo Selo - Novska u duljini od 84 km. U sklopu navedenog projekta planirana je također izgradnja potpuno nove dvokolosiječne elektrificirane 10 km duge željezničke pruge koja bi povezivala Kutinu i Lipovljane. Projektirana brzina na navedenoj dionici je do 160 km/h, a planirana je i modernizacija signalno-sigurnosnih i telekomunikacijskih uređaja.

Važnost željezničkog putničkog prometa u Sisačko-moslavačkoj županiji posljednjih dvadeset godina je smanjena i u 2019. godini u odnosu na 1998. godinu, a mjereno brojem otpočivalih putnika prema podatcima DZS iz 2020. godine, taj promet je manji za 23 %. Broj otpočivalih putnika u Sisačko-moslavačkoj županiji u 2019. godini iznosio je 1 199 000 i u ukupnom broju RH čini udio od 7,2 % otpočivalih putnika (DZS 2020.) i neznatno je veći u odnosu na 2018. godinu (0,1 %). Teretni promet je uglavnom smješten na lokaciji željezničkog kolodvora Sisak Caprag, gdje se vrši utovar naftnih derivata i prihvati cisterni. Utovarna mjesta su također željeznički kolodvori u Majuru, Sunji, Lekeniku, Hrvatskoj Dubici, Jasenovcu i Turopolju gdje se utovaruje uglavnom drvena građa. Najveći utovar u prometu roba željeznicom u Sisačko-moslavačkoj županiji, prema podatcima DZS iz 2020. godine, bio je 2010. godine i iznosio je 1 454 000 t, dok je 2019. godine iznosio 852 000 t i manji je za 24,9 % u odnosu na 2018. godinu. Isto tako, najveći broj istovara robe bio je 2006. godine u iznosu od 1 257 000 t, dok je 2019. godini iznosio 629 000 t i manji je za 27,9 % u odnosu na 2018. godinu.

Ako se usporedi prijevoz robe cestovnim prijevozom (1 937 000 t), odnosno željezničkim (629 000 t) u 2019. godini, vidljiva je značajna razlika i potreba za preusmjeravanjem dijela prometa na željeznički. Na taj način, osim što se štite cestovne prometnice, utječe se na povećanje ekološki održivijeg prometnog sektora, kao i na razvoj gospodarstva bržom prometnom integracijom županije i Hrvatske s EU.

1.3.7.3 Riječni promet

Sisačko-moslavačka županija je, na regionalnoj razini, po svojim resursima vodnih puteva, značajni dio hrvatskog i europskog prometnog sustava. U županiji se nalazi središnji dio mreže riječnih vodnih putova Hrvatske i čine je: rijeka Sava od ušća Velikog Struga do ušća rijeke Kupe u dužini 117 km, rijeka Kupa od ušća u rijeku Savu do ušća rijeke Odre u Kupu u dužini 5,9 km i rijeka Una od ušća u rijeku Savu do Hrvatske Dubice u dužini 15 km, klasificirani kao međunarodni plovni putevi I., II. i III. klase.

Riječni promet predstavlja jeftiniji oblik prijevoza u odnosu na cestovni i željeznički s perspektivom razvoja kako u unutrašnjem, tako i u međunarodnom prometu te u turističke svrhe.

Važno čvorište riječnog prometa državnog i županijskog značaja je grad Sisak s lukom Sisak na Savi i dio je šireg kruga mreže TEN - T-a. Smještena je na rijeci Savi pored naselja Crnac za prekrcaj nafte, na lijevoj obali Save u Galdovu gdje se nalazi brodogradilišno pristanište i u gradu Sisku na rijeci Kupi gdje je javno putničko i komunalno pristanište. U Sisku se nalazi i sjedište jedinog hrvatskog riječnog prijevoznika, tvrtka Dunavski Lloyd.

U skladu s gospodarskim kretanjima, u riječnom prometu je zabilježen trend pada prometa prijevoza robe na što najviše utječe nedovoljno izgrađena i osposobljena infrastruktura te slabo održavanje plovног puta rijekom Savom, kao i nedovoljna iskorištenost riječne luke Sisak.

Najveći promet robe na unutarnjim vodnim putevima u nadležnosti Lučke kapetanije Sisak ostvaren je 2010. godine u količini od 127 857 t, najveći pad 2013. godine kada je promet robe iznosio 42 326 t, dok u posljednjim godinama varira u rastućem i opadajućem trendu. Samo u 2011. godini, zabilježen je međunarodni promet u ukupnom iznosu od 1175 t.

Povećanje i unaprjeđenje riječnog prometa kao ekološki prihvatljivijeg i energetski manje zahtjevnog oblika prijevoza, doprinosi stvaranju uvjeta za gospodarski razvoj županije i prilagodbi potrebama transportnog tržista prijevoza naftnih derivata, šljunka i ostalih roba kao i veću robnu razmjenu, prvenstveno s tržištima Bosne i Hercegovine i Srbije.

Vodni putovi dio su plana upravljanja i zaštite voda čime se doprinosi očuvanju njihove biološke raznolikosti i ekološke vrijednosti.

Integracijom riječnog prometa u intermodalnu transportnu mrežu te uvažavanjem njegovih komparativnih prednosti, utječe se na intenzivniji razvitak i jačanje njegove uloge na tržištu.

1.3.7.4 Zračni promet

Sisačko-moslavačka županija ne raspolaže infrastrukturom zračnog prometa niti postoji veća potreba zbog blizine Zračne luke Franjo Tuđman u Velikoj Gorici koja je udaljena 35 km. Na području županije postoji nekoliko malih sportskih i gospodarsko-poljoprivrednih uzletišta (poletna staza za poljoprivrednu avijaciju u Šašinoj Gredi), heliodrom u Popovači te je odredbama Prostornog plana omogućena izgradnja heliodroma u Sisku.

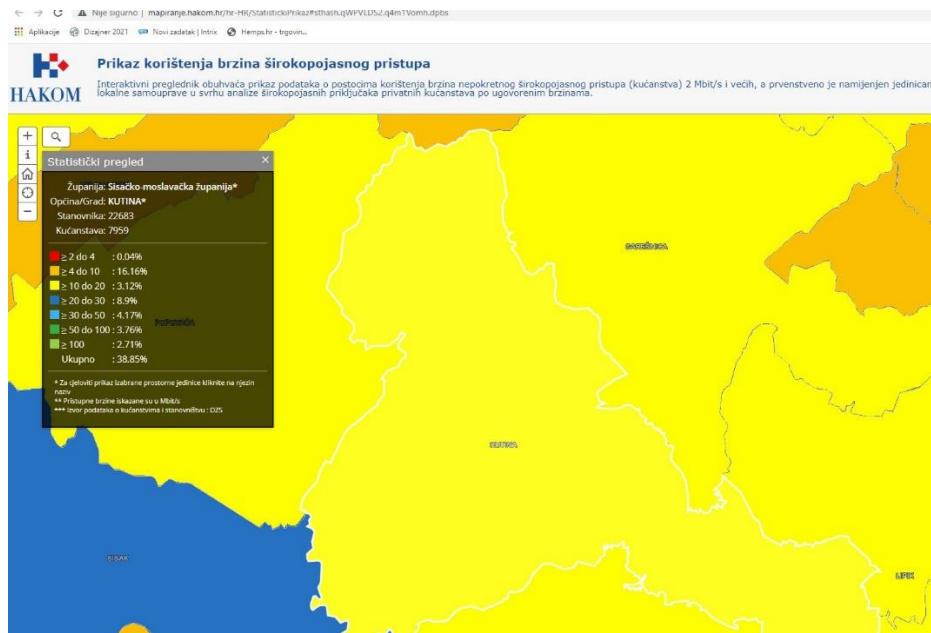
1.3.7.5 Širokopojasna infrastruktura

Razvoj širokopojasne infrastrukture i tržišta elektroničkih komunikacija omogućava ponudu naprednijih proizvoda i usluga temeljenih na informacijsko-komunikacijskim tehnologijama (ICT). Povećanjem širokopojasnog pristupa potiče razvoj digitalnog društva, izravno utječe na gospodarski rast te na poboljšanje uvjeta života stanovništva.

U razvoju širokopojasne infrastrukture podjednaku važnost imaju mreže pokretnih i nepokretnih komunikacija te širokopojasni pristup internetu čije tržište na cijelom području RH bilježi značajan rast podatkovnog prometa. Strategija razvoja širokopojasnog pristupa internetu 2016. - 2020. čiji je krajnji cilj ostvarenje ciljeva Digitalne Agende 2020. kao bi svi građani RH imali dostupan širokopojasni pristup brzine 30 Mbit/s i više te da 50 posto kućanstava bude pretplaćeno na širokopojasni pristup brzine od 100 Mbit/s i više.

Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od ≥ 2 do 100 Mbit/s u Sisačko-moslavačkoj županiji putem vlastite infrastrukture operatera, u prosincu 2019. godine, prikazana su na slici 4.

Slika 6: Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od ≥ 2 do 100 Mbit/s u Sisačko-moslavačkoj županiji

Izvor: <http://mapiranje.hakom.hr/hr-HR/StatistickiPrikaz#sthash.qWPVLDS2.FM8AKmFA.dpbs>

Udio domaćinstava koja koriste nepokretni širokopojasni pristup internetu brzinama širokopojasnog pristupa od 2 do ≥ 100 Mbit/s u listopadu 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije, prikazan je na slici 5.

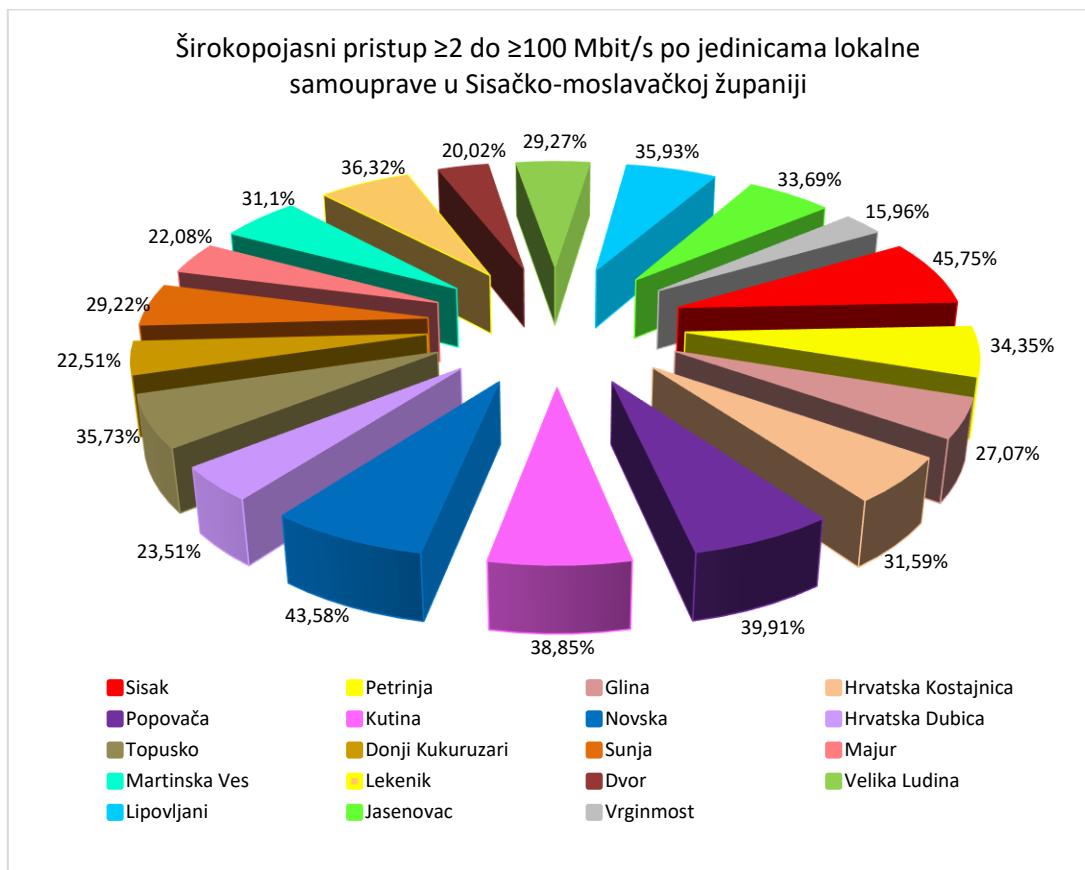
Slika 7: Udio domaćinstava koja koriste brzine širokopojasnog pristupa 2 do ≥ 100 Mbit/s u listopadu 2021. godine

Izvor: <http://mapiranje.hakom.hr/hr-HR/StatistickiPrikaz#sthash.qWPVLDS2.FM8AKmFA.dpbs>

Udio širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od ≥ 2 do ≥ 100 Mbit/s na području jedinica lokalne samouprave Sisačko-moslavačke županije u prosincu 2019. godine prikazan je u grafikonu 45.

Grafikon 21: Udio širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od ≥ 2 do ≥ 100 Mbit/s na području JLS SMŽ u listopadu 2021. godine

Izvor: <http://mapiranje.hakom.hr/hr-HR/StatistickiPrikaz#sthash.qWPVLDS2.GnHgQu3U.dpbs>, obrada:

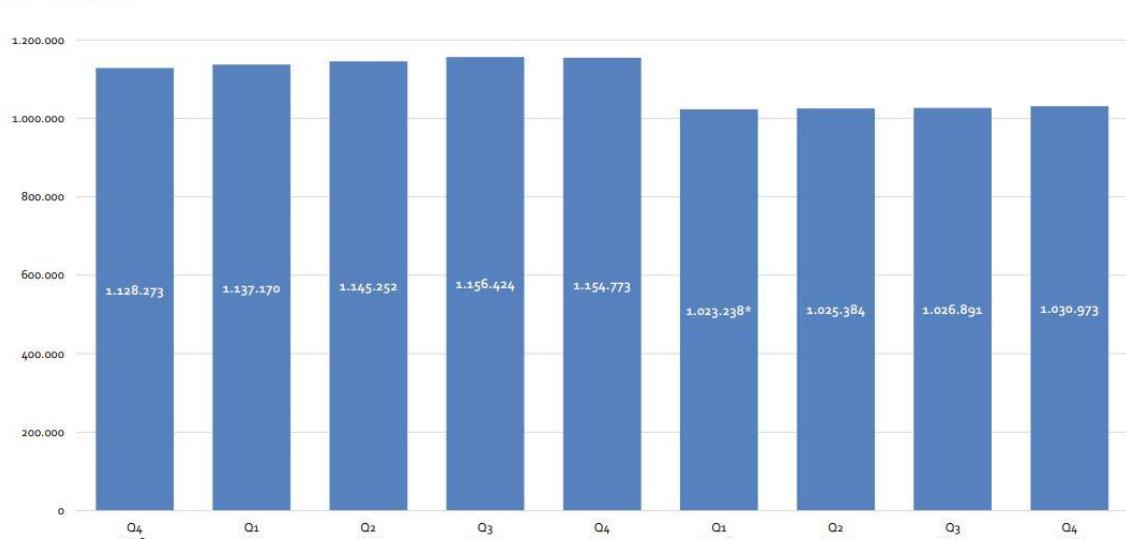
Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Od početka 2020. u broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu u nepokretnoj mreži više se ne pribrajaju priključci kod kojih se usluga pruža putem pokretne mreže isključivo na odabranoj nepokretnoj lokaciji, a koja ne zadovoljava osnovne obveze vezano za garantiranu brzinu. Navedeni su se priključci do sada izvještavali u dijelu broja priključaka putem bežičnih tehnologija u nepokretnoj mreži te će se slijedom navedenog isti izvještavati u okviru broja priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem pokretne mreže i pripadajućih pokazatelja, što dovodi do prikaza smanjenja priključaka ŠPI u 2020. godini.

Slika 8: Broj ŠPI putem nepokretne mreže u 4. kvartalu 2020. i usporedba s prethodnim razdobljima

Broj ŠPI putem nepokretnе mreže u 4. kvartalu 2020. i usporedba s prethodnim razdobljima

* Od Q1 2020. u broj priključaka širokopojasnog pristupa internetu u nepokretnoj mreži više se ne pribrajavaju priključci kod kojih se usluga pruža putem pokretnе mreže isključivo na odabranoj nepokretnoj lokaciji, a koja ne zadovoljava osnovne obveze vezano za garantiranu brzinu. Navedeni su se priključci do sada izvještavali u dijelu broja priključaka putem bežičnih tehnologija u nepokretnoj mreži te će se slijedom navedenog isti izvještavati u okviru broja priključaka širokopojasnog pristupa internetu putem pokretnе mreže i pripadajućih pokazatelja.

HRVATSKA REGULATORNA AGENCIJA ZA MREŽNE DJELATNOSTI
Roberta Frangeša Mihanovića 9, 10210 Zagreb / OIB: 87550783661 / Tel: (01) 7007 007, Fax: (01) 7007 070 / www.hakom.hr

Izvor: HAKOM, obrada Regionalni koordinator

Unaprjeđenje pristupne mrežne infrastrukture predstavlja izgradnja svjetlovodnih distribucijskih mreža, čime se omogućavaju značajno veće pristupne brzine i prijenos podataka na velike udaljenosti, gotovo bez slabljenja signala, sa znatno manjom potrebnom energijom. Na području županije takva infrastruktura postoji u nekim gradovima (Sisak, Novska, Kutina).

Zbog brzog rasta korištenja mobilnog pristupa internetu, iznimno je važna brza implementacija novih mobilnih tehnologija, uključujući i 5G mreže koja vodi ka stvaranju gigabitnog društva u Hrvatskoj i omogućava još snažniji razvoj ICT industrije, poljoprivrede, turizma i gospodarstva. Prema podatcima HAKOM-a, u RH se trenutačno vrše samo testiranja funkcionalnosti 5G tehnologije u pojasu 3,6 GHz.

1.3.8. Zaštićena područja i prirodna bogatstva

Zaštićena područja kao jasno definirana priznata područja, izrazito bogata u smislu krajobrazne, biološke i geološke raznolikosti, predstavljaju jedno od najznačajnijih prirodnih dobara i naš najvrjedniji resurs.

Čine ih vodeni i zračni prostor, geološka i druga prirodna bogatstva, zemljишte, šume, biljni i životinjski svijet. Zaštitom i očuvanjem uz minimalno narušavanje postojećeg stanja ekosustava prirodnih i poluprirodnih staništa i stabilnih populacija divljih i endemskih vrsta u njihovom prirodnom okruženju,

odnosno domaćih ili kultiviranih vrsta u okruženju u kojem su one razvile svoje specifične karakteristike, doprinosi se održivom korištenju i dugoročnom razvoju prostora. Na taj način se ispunjava i jedan od 17 ciljeva Agende 2030. za održivi razvoj o zaštititi, obnovi i promicanju održive uporabe kopnenih ekosustava, održivog upravljanja šumama, suprotstavljanju dezertifikaciji i zaustavljanju degradacije zemljišta i gubitaka bioraznolikosti.

Sisačko-moslavačka županija ulaže velike napore u osiguranje visokog stupnja očuvanosti prirodnih krajobraza i bogatstva biljnog i životinjskog svijeta, na što značajno utječe i rijetka naseljenost nekih njenih područja (Banovina, Posavina).

Zaštićeni dijelovi prirode zauzimaju 92 253,64 ha županije, odnosno 20,65 % njene ukupne površine, a 19 zaštićenih područja uključeno je i u ekološku mrežu NATURA 2000 koja ukupno obuhvaća 243 829,32 ha unutar područja županije. Karta zaštićenih područja Sisačko-moslavačke županije prikazana je na slici 6.

Slika 9 : Karta zaštićenih područja Sisačko-moslavačke županije

Legenda:

1. Posebni rezervat Cret Đon Močvar (20 ha)
2. Posebni rezervat Dol Dražiblato (78,59 ha)
3. Regionalni park Moslavačka gora (15.107,61 ha)
4. Značajni krajobraz Odransko polje (9.399,47 ha)
5. Značajni krajobraz Petrova gora (2.734,91 ha)
6. Značajni krajobraz Kotar-Stari gaj (5.378,55 ha)
7. Park šuma Brdo Djed (27,59 ha)
8. Spomenik parkovne arhitekture Strossmayereovo šetalište u Petrinji (1,51 ha)
9. Značajni krajobraz Sunjsko polje (20.270,25 ha)
10. Park prirode Lonjsko polje (51.173,29 ha)
11. Posebni rezervat Krapje đol (26,18 ha)
12. Posebni rezervat Rakita (148,63 ha)

Izvor: <https://zastita-prirode-smz.hr/zasticena-podrucja/>

Razina upravljanja zaštićenim područjima podijeljena je između Sisačko-moslavačke, Bjelovarsko-bilogorske (Regionalni park Moslavačka gora) i Karlovačke županije (Značajni krajobraz Petrova gora), a dijelom i s državne razine (u Parku prirode Lonjsko polje, Posebnom rezervatu Krapje đol i Posebnom rezervatu Rakita).

Područja županije uključena u ekološku mrežu NATURA 2000 prikazana su u tablici 59.

Tablica 45: Područja NATURA 2000 u Sisačko-moslavačkoj županiji

R.br.	NAZIV LOKACIJE	ZAŠTITA	OZNAKA LOKALITETA	UKUPNA POVRŠINA (ha)	POVRŠINA UNUTAR SMŽ (ha)
-------	----------------	---------	-------------------	----------------------	--------------------------

1.	TUROPOLJE	POP(SPA)	HR1000003	19 999,01	11 884
2.	DONJA POSAVINA	POP(SPA)	HR1000004	121 053,27	106 360
3.	POILOVLJE S RIBNJACIMA	POP(SPA)	HR1000010	13 541,14	462
4.	ODRANSKO POLJE	POVS(SCI)	HR2000415	13 736,58	9520
5.	LONJSKO POLJE	POVS(SCI)	HR2000416	51 126,05	47 868
6.	SUNJSKO POLJE	POVS(SCI)	HR2000420	19 571,20	19 571,20
7.	PETRINJČICA	POVS(SCI)	HR2000459	849,47	849,47
8.	DOLINA UNE	POVS(SCI)	HR2000463	4276,23	4276,23
9.	ŽUTICA	POVS(SCI)	HR2000465	4659,64	285
10.	KUPA	POVS(SCI)	HR2000642	5363,06	1944
11.	CRET BLATUŠA	POVS(SCI)	HR2001001	42,12	42,12
12.	ŠPILJA KOD ŠUŠNJARA	POVS(SCI)	HR2001193	0,78	0,78
13.	ILOVA	POVS(SCI)	HR2001216	839,81	136
14.	SAVA NIZVODNO OD HRUŠČICE	POVS(SCI)	HR2001311	13 157,31	4107
15.	ŠAŠEVA CRET	POVS(SCI)	HR2001331	22,34	22,34
16.	PODRUČJE OKO ŠPILJE GRADUSA	POVS(SCI)	HR2001342	1811,35	1811,35
17.	ZRINSKA GORA	POVS(SCI)	HR2001356	30 772,03	30 722,03
18.	PODRUČJE OKO HRVATSKE KOSTAJNICE	POVS(SCI)	HR2001370	2921,43	2921,43
19.	PODRUČJE UZ MAJU I BRUĆINU	POVS(SCI)	HR2001387	997,13	997,13
UKUPNO (ha)			304 595,76	243 829,32	

POP(SPA) - područja očuvanja značajnih za ptice

POVS(SC) - područja očuvanja za ostale vrste i staništa

Izvor: <https://zastita-prirode-smz.hr/ekoloska-mreza/natura-2000-područja/>

Zaštićenim dijelovima prirode i područjima ekološke mreže na području županije upravlja Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Sisačko-moslavačke županije kroz Program zaštite, očuvanja, održavanja, promicanja i korištenja prirodnih vrijednosti prema zakonskim i podzakonskim propisima Republike Hrvatske, kao i međunarodnim propisima, konvencijama i direktivama. Zaštita, održavanje i očuvanje prirodnih, krajobraznih i kulturnih vrijednosti Parka prirode Lonjsko polje te nadzor nesmetanog odvijanja prirodnih procesa i održivog korištenja njegovih prirodnih dobara u nadležnosti je Javne ustanove Park prirode Lonjsko polje.

Park prirode Lonjsko polje je jedinstvena riznica biološke raznolikosti ne samo u Hrvatskoj, a prostire se na površini od 511 km², od čega na području Sisačko-moslavačke županije na 479 km² i čine ga tri polja: Lonjsko, Mokro i Poganovo polje. Ta polja imaju ključnu ulogu u sustavu obrane od poplava, važna su u procesu pročišćavanja voda iz vodotoka, obnovi zaliha podzemnih voda te ublažavanju ekstremnih hidroloških i meteoroloških posljedica klimatskih promjena. Nizinske poplavne šume hrasta lužnjaka i

poljskog jasena predstavljaju najreprezentativnije komplekse šuma listača u širim razmjerima, a vlažna staništa nitrofilnih pašnjaka i vlažnih livada pogodna su za ekstenzivno pašarenje stokom, konjima i svinjama (što uključuje i nekoliko autohtonih pasmina poput slavonsko-srijemskog podolskog goveda i turopoljske svinje). Park je jedinstven i kao jedno od najvažnijih staništa u Europi za više od dvije trećine ukupne populacije ptica u Hrvatskoj, a posebnim ornitološkim rezervatima unutar Parka proglašena su dva područja, Krapje đol i Rakita. Najznačajnije ptice koje su indikator očuvanosti staništa i krajobraza su bijela roda, crna roda, štekavac, žličarka i kosac.

Očuvanost jedinstvene tradicijske ruralne arhitekture drvenih kuća čine ovo područje jedinstvenim primjerom prirodnog, krajobraznog i kulturnog naslijeđa. Park prirode Lonjsko polje jedno je od četiri vlažna područja Republike Hrvatske uvrštena na Ramsarski popis i istovremeno zbog bogatstva ptičjeg svijeta, i na Popis važnih ornitoloških područja Europe (IBA).

Značajni krajobraz Odransko polje prostire se na području grada Siska, općine Lekenik i općine Martinska Ves, karakteristično je poplavno polje, a okosnicu hidrološkog režima čini rijeka Odra. Pripada krajobraznoj jedinici "nizinska područja sjeverne Hrvatske" s dvjema krajobraznim cjelinama: agrarnim krajobrazom u kojem se ističu poplavni travnjaci uz Odru i prostrani kompleks nizinskih hrastovih šuma. U Odranskom polju zabilježeno je oko 300 zaštićenih vaskularnih biljaka, veći broj vodozemaca, gmazova, sisavaca, leptira i riba. U EU direktivi o pticama, vlažne livade Odranskog polja navedene su kao međunarodno najvažnije područje gniježđenja kosca u Hrvatskoj i Europi, a poplavne šume hrasta lužnjaka stanište su štekavca. Stanje očuvanosti vrsta i staništa smatra se uglavnom odličnim ili dobrim te se u cilju zaštite područja provode aktivnosti koje doprinose očuvanju biološke raznolikosti i ravnoteže međusobno ovisnih ekosustava.

Zaštićeni značajni krajobraz Sunjsko polje nalazi se na desnoj strani rijeke Save i čini prirodnu cjelinu s Parkom prirode Lonjsko polje, a obuhvaća i područje uz rijeku Sunju i njezine pritoke. Sa svim svojim posebnostima, poplavnim šumama hrasta lužnjaka, crne johe i poljskog jasena te vlažnim i mezofilnim livadama, nitrofilnim travnjacima i pašnjacima, predstavlja područje od međunarodnog značaja te zahtijeva posebnu brigu i pažnju u dalnjem gospodarenju ovim prostorom. Važna tradicionalna gospodarska djelatnost lokalnog stanovništva je ekstenzivno stočarstvo te očuvanje ugrožene autohtone pasmine, posavskog konja. Stanište je strogo zaštićenih i ugroženih vrsta ptica - kosca, eje livadarke, štekavca, crne rode i orla kliktaša. Dio je područja Donja Posavina, značajnog za ptice.

Detaljni podatci o svim područjima ekološke mreže, uključujući i podatke o granicama područja, dostupni su putem GIS karte NATURA 2000 područja u Hrvatskoj (<https://zastita-prirode-smz.hr/ekoloska-mreza/>).

Praćenje stanja (brojnosti) neke populacije provodi se kontinuiranim monitoringom prema planiranim vrijednostima, uz preporuke Hrvatske agencije za okoliš i prirodu. Javna ustanova trenutno obavlja

monitoring nad 14 zaštićenih vrsta i to su: kosac, crna roda, bijela roda, štekavac, crna žuna, jelenak, vidra, lastavice/piljci, vodomari/pčelarice, šišmiši, kiseličin vatreni plavac, kockavica, vuk i dabar. Za pojedine ciljane vrste izrađeni su Nacionalni monitoring protokoli.

Neki dijelovi prirode na području Sisačko-moslavačke županije su od međunarodnog i nacionalnog značaja i za njih je, temeljem Zakona o zaštiti prirode, a u skladu s primarnom procjenom i provedenim istraživanjima, predviđena zaštita te su prikazani u tablici. U tijeku je izrada stručne podloge za zaštitu Zrinske gore koju provodi Ministarstvo gospodarstva i regionalnog razvoja Uprava za zaštitu prirode, Zavod za zaštitu prirode i okoliša.

Tablica 46: Dijelovi prirode - prijedlog za zaštitu međunarodnog i nacionalnog značaja

R.br.	Kategorija zaštite	Naziv	Površina (ha)	Grad/Općina
1.	Regionalni park	Dolina rijeke Une*	3884,37	Hrvatska Kostajnica, Dvor, Jasenovac, Hrvatska Dubica
2.	Posebni rezervat ornitološki	Ribnjaci Lipovljani*	1940	Lipovljani
3.	Značajni krajobraz	Dolina rijeke Kupe	9813	Sisak, Petrinja, Glina, Lekenik, Gvozd
4.	Značajni krajobraz	Zrinska gora	34 236	Petrinja, Glina, Hrvatska Kostajnica, Dvor, Donji Kukuruzari

*međunarodnog značaja

Izvor: Pročišćeni tekst odredbi za provedbu Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije, 2019.

Postoje još druga područja nacionalnog značaja predviđena za zaštitu, kao što su posebni rezervati šumske vegetacije, spomenici prirode i posebni rezervati - botanički.

Dijelovi prirode lokalnog značaja predloženi za zaštitu kao Značajnog krajobraza su Stari grad Sisak i Lebrenica, zatim kao Park šume su Viktorovac, Šanac - Ciglenica i Nikolino brdo te kategorije Spomenika parkovne arhitekture su Park u središtu grada Gline, Trg kralja Tomislava u Kutini, Park uz dvorac obitelji Erdödy i Park Opatovina u Topuskom (Pročišćeni tekst odredbi za provedbu Prostornog plana Sisačko-moslavačke županije, 2019.).

Donesenim mjerama zaštite, očuvanja, unaprjeđenja i korištenja zaštićenog područja uspostavlja se očuvanje bioraznolikosti kao temeljnog načela u zaštiti prirode, odnosno omogućava opstanak svih vrsta koje obitavaju na području županije, održivost ekoloških sustava, ali i zdravi okoliš za stanovništvo. Važan element očuvanja bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti te ekološke stabilnosti predstavlja racionalno korištenje energije.

Svetlosno onečišćenje zbog zračenja svjetlosti prema nebu, ometa život i/ili seobu ptica, šišmiša, kukaca i drugih životinja te remeti rast biljaka, ugrožava prirodnu ravnotežu na zaštićenim područjima i na taj način narušava sliku noćnog krajobraza.

Značajni krajobraz Petrova gora 2019. godine proglašen je Međunarodnim parkom tamnog neba, prema kriterijima Međunarodne udruge za tamno nebo (International Dark-Sky Association, IDA) i za sada je prvi i jedini takav park u Hrvatskoj, od 15 u Europi. Takvim priznanjem taj zaštićeni krajobraz dobiva na atraktivnosti jer doprinosi popularizaciji astronomije i obogaćivanju turističke ponude.

Sisačko-moslavačka županija zajedno s partnerima Javnom ustanovom za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode Sisačko-moslavačke županije i Regionalnim koordinatorom Sisačko-moslavačke županije u razdoblju 2018. - 2020. provodi EU projekt „Održivi regionalni razvoj uključivanjem prirodne baštine kroz osnivanje edukativno-prezentacijskog centra Natura SMŽ“. Prezentacijski centar NATURA SMŽ je smješten u Petrinji, obuhvaća edukativno-prezentacijski centar (450 m²) i edukativni park ukupno 1 ha površine. NATURA SMŽ centar je novi sadržaj kojem je cilj predstaviti prirodnu baštinu Sisačko-moslavačke županije kroz edukativne i promotivne sadržaje školama i široj javnosti, uključivanjem inovativnih modela učenja, prezentiranja i uključivanja prirode u turističku ponudu kontinentalne Hrvatske. Osim centra izgrađena je posjetiteljska infrastruktura na 7 lokaliteta u zaštićenim područjima (Odransko polje, Sunjsko polje, Kotar-Stari gaj/Petrinja, Brdo Djed/Hrvatska Kostajnica, Gornja Jelenska/Moslavačka gora, Zrinska Gora/Dvor, Petrinja). U okviru projekta izrađeni su edukativni programi za škole i ornitološko-volonterski program sa svom potrebnom opremom za provođenje programa. Ovaj centar će znatno doprinijeti ravnomernijem razvoju sadržaja prezentacije prirodne baštine Sisačko-moslavačke županije i omogućiti razvoj specifičnih oblika turizma na području Banovine, Pounja i Pokuplja.

1.4. INSTITUCIONALNI KONTEKST

1.4.1. Javna uprava

Na području Sisačko-moslavačke županije prisutna je velika razlika između JLS-a u iskustvu u pripremi, prijavi i provedbi projekata financiranih od strane EU. Za većinu JLS može se reći da nemaju dostatna iskustva u tome jer su do sada isključivo bili oslonjeni na izravno traženje sredstava od različitih ministarstava ili javnih poduzeća. S obzirom na tu činjenicu, većina JLS nema pravilnih spoznaja o osmišljavanju projekata, kreiranju partnerstva, potrebnoj razini tehničke dokumentacije.

Sve jedinice lokalne samouprave s područja Sisačko-moslavačke županije izražavaju zabrinutost oko načina sufinanciranja budućih projekata. Traže pojašnjenja oko predfinanciranja, mogućnosti zaduzivanja,

plaćanja PDV-a i sl. Uslijed loše trenutne finansijske situacije, kao i straha od kreditnog zaduženja, izražena je zabrinutost JLS-a u odnosu na financiranje vlastitog doprinosa, plaćanja PDV-a, kao i predfinanciranje provedbe budućih projekata. Uz to, mali broj JLS-a ima pripremljenu tehničku dokumentaciju za više projekata, dok se ostale JLS interesiraju za mogućnost sufinanciranja izrade tehničke dokumentacije od strane resornih ministarstava ili čak osnivanje odgovarajućeg Fonda za tu namjenu.

JLS na području županije su do sada bile usredotočene na rješavanje problema socijalne i komunalne infrastrukture samo na svojim područjima. Gotovo da i nije bilo zajedničkih projekata više JLS, niti se oni često planiraju. Također, neke od JLS nisu do sada tražile asistenciju županijske razvojne agencije SI-MO-RA-e i/ili javne ustanove Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije u pripremi i provedbi projekata. Gradovi Petrinja, Glina, Kutina i Novska su osnovali vlastite lokalne razvojne agencije. Suradnja u pripremi i provedbi projekata s drugim dionicima iz civilnog i poslovnog sektora bila je ograničena na pojedinačne slučajeve.

1.4.2. Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Javna ustanova Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije sukladno odredbama Zakona o regionalnome razvoju Republike Hrvatske akreditirana je kao regionalni koordinator za područje Sisačko-moslavačke županije.

Javna ustanova Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije osnovana je 5. veljače 2018. godine Odlukom Županijske skupštine Sisačko-moslavačke županije. Odluka o osnivanju objavljena je u Službenom glasniku broj 8 od 2. ožujka 2018. godine. U istom je Službenom glasniku objavljeno i Rješenje o utvrđivanju sukladnosti Odluke o osnivanju javne ustanove „Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije“ s odredbama Zakona o ustanovama kojeg je donijela ministrica regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (KLASA: UP/I-023.01/17-03/4, URBROJ: 538-06-1-2/221-18-4 od 22. veljače 2018.).

Na temelju članka 54. Zakona o ustanovama („Narodne novine“ br. 76/93, 29/97, 47/99 i 35/08) i članka 5. Odluke o osnivanju javne ustanove „Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije“ („Službeni glasnik Sisačko-moslavačke županije“ broj 8/18) Upravno vijeće javne ustanove „Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije“ na 1. sjednici održanoj dana 18.4.2018. godine donijelo je Statut. Statutom su propisane sljedeće djelatnosti i upisane u sudski registar:

- izrađuje županijsku razvojnu strategiju i druge strateške i razvojne dokumente za područje županije te njihove provedbene dokumente za koje ih ovlasti osnivač
- provjeravanje usklađenosti dokumenata strateškog planiranja razvoja županije s hijerarhijski višim dokumentima strateškog planiranja i donose odluke kojima se potvrđuje usklađenost
- pružanje stručne pomoći u pripremi i provedbi programa potpore javnopravnim tijelima i javnim ustanovama s područja županije kojima su osnivači Republika Hrvatska ili Županija, u pripremi i

provedbi razvojnih projekata od interesa za razvoj županije, a posebno projekata sufinanciranih sredstvima iz strukturnih i investicijskih fondova Europske unije

- pružanje stručne pomoći u pripremi i provedbi razvojnih projekata javnopravnih tijela i javnih ustanova s područja županije kojima su osnivači Republika Hrvatska ili jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, a koji su od interesa za razvoj županije, kao i zajedničkih razvojnih projekata od interesa za razvoj više županija
- provođenje županijskih razvojnih programa za koje ih ovlasti osnivač
- provođenje programa ministarstva i drugih središnjih tijela državne uprave koji se odnose na ravnomjerniji regionalni razvoj
- upisati razvojne projekte od značaja za razvoj županije u središnji elektronički registar razvojnih projekata
- koordinirati upis ostalih javnih tijela u središnji elektronički registar razvojnih projekata
- provjeravati i pratiti stanje projekata svih korisnika s područja županije u središnjem elektroničkom registru razvojnih projekata
- obavljati stručne i savjetodavne poslove u vezi s provedbom županijske razvojne strategije i ostalih strateških, razvojnih i provedbenih dokumenata za područje županije te izvještavati osnivače i ministarstvo o njihovoj provedbi
- surađivati s ministarstvom i svim ostalim relevantnim dionicima na poslovima strateškog planiranja i upravljanja razvojem za područje županije
- usklađivati djelovanje jedinica lokalne samouprave s područja županije vezano uz regionalni razvoj
- obavljati administrativne i stručne poslove za potrebe županijskog partnerstva
- sudjelovati u radu partnerskih vijeća.

1.4.3. Lokalne akcijske grupe

Lokalne akcijske grupe (LAG) u Republici Hrvatskoj pa tako i na području Sisačko-moslavačke županije, osnovane su s ciljem promocije održivog razvoja, oživljavanja gospodarstva i poboljšanja kvalitete života na području kojega LAG obuhvaća, korištenjem LEADER pristupa za razvoj ruralnih područja koji se proteklih desetljeća uspješno provodi na području Europske unije. LEADER pristup razvoja ruralnih područja baziran je na specifičnostima prostora i na pristupu „odozdo prema gore“, uključujući lokalnu zajednicu i prepoznavanje vrijednosti lokalnih resursa.

Na području Sisačko-moslavačke županije aktivno je pet LAG-ova:

LAG Zrinska Gora - Turopolje

Udruga LAG Zrinska Gora - Turopolje, registrirana je pri Uredu državne uprave u Sisačko-moslavačkoj županiji 6. lipnja 2011.

LAG Zrinska Gora - Turopolje nalazi se u središnjem dijelu Republike Hrvatske. Obuhvat LAG područja (JLS):

I. općine: Lekenik, Orle, Donji Kukuzari i Martinska Ves

II. gradovi: Glina, Petrinja, naselja grada Velike Gorice i sljedeća naselja grada Siska: Blinjski Kut, Budaševo, Bukovsko, Crnac, Čigoć, Donje Komarevo, Gornje Komarevo, Greda, Gušće, Hrastelnica, Jazvenik, Klobučak, Kratečko, Letovanci, Lonja, Lukavec Posavski, Madžari, Mužilovčica, Novo Pračno, Novo Selo, Novo Selo Palanječko, Odra Sisačka, Palanjek, Prelošćica, Sela, Stara Drenčina, Staro Pračno, Staro Selo, Stupno, Suvoj, Topolovac, Veliko Svinjičko, Vurot i Žabno.

Područje LAG-a prostire se na 2131,18 km². Prema popisu stanovništva iz 2011. godine na prostoru LAG-a živi 93 493 stanovnika. Gustoća naseljenosti područja LAG-a je 44,00 st/km², a prosječni indeks razvijenosti (2012.) je 56,82 %.

Zemljopisnu specifičnost ovog područja karakterizira blaga brdovitost starog gorja Zrinske Gore s najvišim vrhom Piramida na 616 mnv, i Vukomeričkih gorica ispresjecanim brojnim vodotocima i rijekama te pokupska dolina s ravnicama Turopolja i Odranskog polja, što LAG-u daje iznimnu prostornu odnosno krajobraznu raznolikost.

LAG UNA

LAG UNA osnovan je 11. kolovoza 2010. Obuhvaća teritorij pet jedinica lokalne samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji (Hrvatska): grad Hrvatsku Kostajnicu i općine: Dvor, Hrvatsku Dubicu, Majur i Sunju.

LAG UNA pokriva teritorij od 1046,27 km² na kojem živi 15 758 stanovnika, odnosno 15,78 stanovnika na km². Članovi LAG-a UNA su predstavnici iz privatnog, civilnog i javnog sektora.

LAG UNA osnovana je s ciljem da kroz sudjelovanje i jednaku uključenost svojih članova:

stvori bolje uvjete za ekonomski rast i društveni razvoj uz vođenje brige o zaštiti prirode (održivi razvoj), odredi razvojnu strategiju baziranu na identificiranim resursima te uspostavi i održava dinamičnu kulturu dijaloga.

Struktura LAG-a je osnova za implementaciju LEADER načela te ona može povećati apsorpcijsku sposobnost ruralnih područja za korištenje europskih fondova.

LAG Zeleni trokut

LAG ZELENI TROKUT osnovan je s ciljem promocije održivog razvoja, oživljavanja gospodarstva i poboljšanja kvalitete života na području kojega LAG obuhvaća. Članovi LAG-a Zeleni trokut su Grad Novska,

Grad Pakrac, Grad Lipik i Općina Jasenovac te brojne institucije, udruge, OPG-i i poslovni subjekti s tog područja. Ukupna površina LAG-a je 1077,91 km². Ukupan broj stanovnika je 30 351, a žive u 102 naselja.

Područje LAG-a ima trajnu i vrijednu osnovu za autohtoni gospodarski razvoj te brojne potencijale za razvoj selektivnih oblika turizma, a posebno se tu ističu Park prirode Lonjsko polje, Krapje - selo tradicijske drvene arhitekture, rijeka Pakra te važni sakralni objekti i brojne povijesne građevine na području grada Pakraca, Novljansko jezero na području grada Novske te ljekoviti termalni izvori na području grada Lipika. Osim kvalitetnih poljoprivrednih i šumskih površina, prirodnih vrijednosti i resursa, ekološki čistih prostora, važni potencijali ovoga područja su ljudi, geografsko-prometni položaj te stvorena infrastruktura. Povezivanjem javnog, privatnog i društvenog sektora, uz iskorištavanje svih prirodnih i ljudskih resursa na principu zajedništva, naći će se najkraći put do gospodarskog razvoja ovoga područja.

LAG Moslavina

LAG Moslavina zauzima površinu od 1765,86 km², koja se proteže preko tri županije: Zagrebačke, Bjelovarsko-bilogorske i Sisačko-moslavačke, a obuhvaća područje od 12 JLS (Čazma, Dubrava, Garešnica, Hercegovac, Ivanić Grad, Kloštar-Ivanić, Križ, naselja grada Kutine (osim naselja Janja Lipa), Lipovljani, Popovača, Velika Ludina i Velika Trnovitica). Po službenom popisu stanovništva 2011. godine na području LAG-a živi 95 688 stanovnika, što je čak 7164 stanovnika manje nego 2001. godine kada je na istom području popisom zabilježen broj od 102 852 stanovnika.

Cilj LAG-a „Moslavina“ jest prvenstveno, potaknuti članove lokalne zajednice u svakoj od općina i gradova obuhvaćenih LAG-om na osmišljavanje aktivnosti koje doprinose razvoju tih područja, kako na gospodarskom planu, razvoju infrastrukture, očuvanju prirodne, tradicijske, kulturne i povijesne baštine tako i na unaprjeđenju društvenog i kulturnog života stanovnika Moslavine. To znači da je konačni cilj ovog LAG-a osiguravanje održivog razvoja ruralnih područja otvaranjem novih radnih mesta u Moslavini te zadržavanjem mladih i obrazovanih ljudi na istom.

Prioritetni dugoročni ciljevi LAG-a Moslavina su:

- razvoj konkurentnosti i učinkovito upravljanje razvojnim resursima
- razvoj ruralne infrastrukture te ruralnih gospodarskih i ekonomskih aktivnosti
- unapređenje društvene infrastrukture i poboljšanje kvalitete života
- zaštita i vrednovanje prirodne i kulturne baštine te očuvanje okoliša.

LAG Petrova gora

Lokalna akcijska grupa Petrova gora je osnovana 17.3.2010. s ciljem sudjelovanja u poticanju ruralnog i regionalnog razvijanja te radi provedbe programa i projekata koji doprinose održivom i ruralnom razvoju.

LAG Petrova gora nalazi se u središnjoj hrvatskoj i obuhvaća općine Barilović, Krnjak i Vojnić koje administrativno pripadaju Karlovačkoj županiji te općine Gvozd i Topusko koje administrativno pripadaju Sisačko-moslavačkoj županiji. Područje LAG-a Petrova gora prostire se na 938,77 km², što predstavlja 14,6 % teritorija Karlovačke županije i 9,2 % Sisačko-moslavačke županije. Stanovništvo LAG-a živi u 155 naselja u 5 općina.

Osobitosti LAG-a su visokovrijedna biološka raznolikost i prirodna baština čiji su dijelovi radi svog međunarodnog značaja uvršteni u međunarodnu mrežu prirodne baštine NATURA 2000.

Daljnju zemljopisnu specifičnost ovog prostora karakterizira Petrova gora s najvišim vrhom Petrovcem na 512 mnv, brdovitost terena, krško podzemlje s velikim špiljskim sustavima i krške rijeke, termalni izvori vode.

Bogatstvo prirodne i kulturne baštine područja LAG-a koji se rasprostire na mikroregiji Kordun, a koja predstavlja prije svega etnokulturalnu regiju, predstavlja temeljni resurs za razvoj područja.

1.4.4. Privatni sektor

Privatni sektor organiziran je i djeluje kroz Hrvatsku gospodarsku komoru i Hrvatsku obrtničku komoru. Hrvatska gospodarska komora je institucija koja predstavlja sve gospodarske subjekte u Republici Hrvatskoj, a zadatak joj je na globaliziranom tržištu realizirati projekte otvaranja tržišta. Hrvatska obrtnička komora je samostalna stručno poslovna organizacija obrtnika koja je osnovana radi promicanja, usklađivanja i zastupanja zajedničkih interesa obrtinstva. Obrtnici organiziraju svoj strukovni rad po sekcijama i cehovima na razini udruženja obrtnika, područne obrtničke komore i Hrvatske obrtničke komore.

1.4.5. Civilni sektor

Prema podacima Registra udruga Republike Hrvatske na dan 14.9.2022. godine na području Sisačko-moslavačke županije registrirane su 1673 udruge. Registrirane organizacije civilnog društva (u nastavku teksta: udruga) djeluju u mnogobrojnim i različitim područjima, a među njima su najzastupljenije udruge iz područja sporta te kulture i umjetnosti. Manji je broj udruga iz područja održivoga razvoja, informatike, humanitarnog i karitativnog područja te zdravstva. Udruge s područja Sisačko-moslavačke županije zadovoljavajućom dinamikom razvijaju odnose s europskim i međunarodnim partnerskim organizacijama te je u rastu broj udruga koje se bave međunarodnom suradnjom. Sve je veći broj udruga koje za provedbu svojih projekata koriste sredstva EU fondova, ponajprije onih Europskog socijalnog fonda. Međusobno umrežavanje udruga je na zadovoljavajućoj razini.

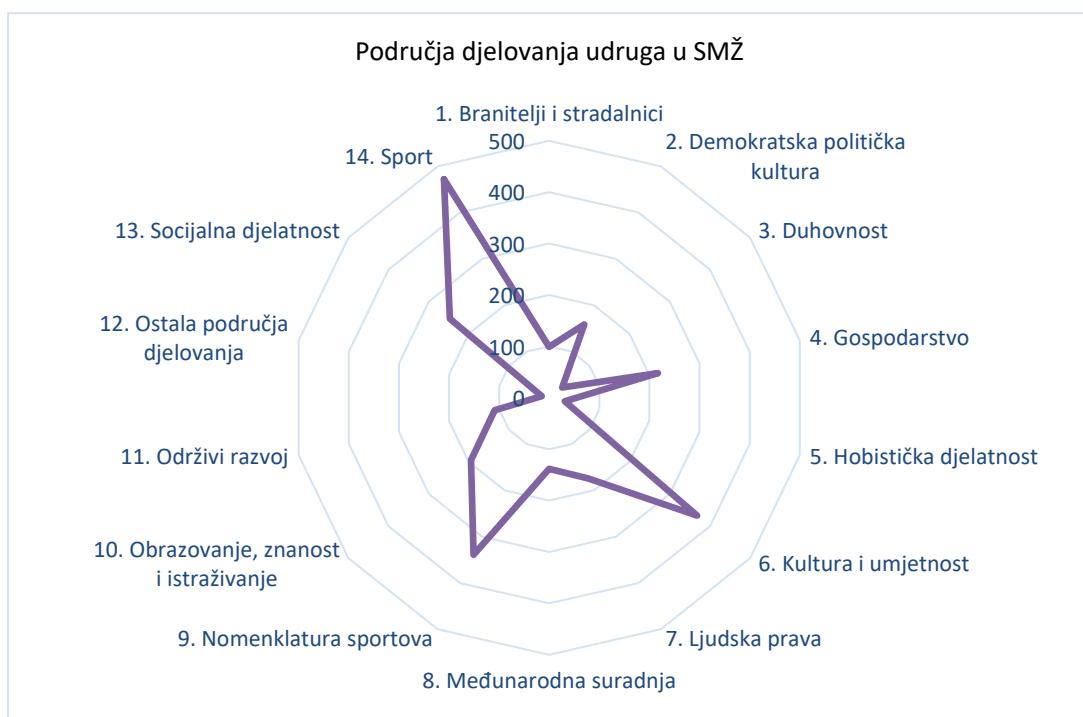
Tablica 47: Broj registriranih udruga u Sisačko-moslavačkoj županiji prema području djelovanja na dan 14.9.2022. godine

Područje djelovanja	Broj udruga*
---------------------	--------------

1. Branitelji i stradalnici	105
2. Demokratska politička kultura	174
3. Duhovnost	35
4. Gospodarstvo	238
5. Hobistička djelatnost	34
6. Kultura i umjetnost	393
7. Ljudska prava	187
8. Međunarodna suradnja	150
9. Nomenklatura sportova	370
10. Obrazovanje, znanost i istraživanje	211
11. Održivi razvoj	123
12. Ostala područja djelovanja	17
13. Socijalna djelatnost	273
14. Sport	499

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, <https://registri.uprava.hr/#!udruge>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Grafikon 22: Distribucija broja registriranih udruga u Sisačko-moslavačkoj županiji prema području djelovanja

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, <https://registri.uprava.hr/#!udruge>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

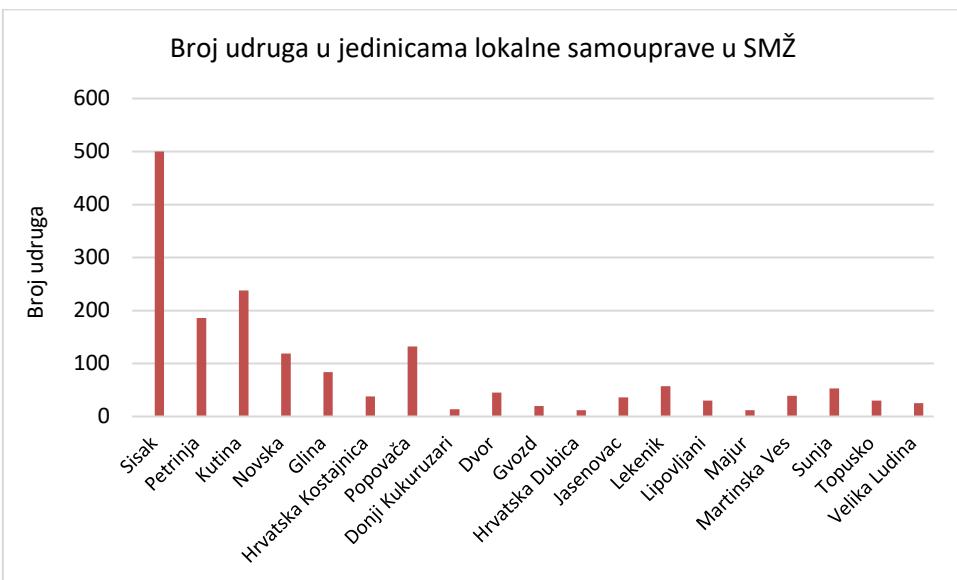
Sukladno broju stanovnika, najveći je broj registriranih udruga u najvećim županijskim gradovima Sisku i Kutini, a najmanje ih je u općinama Majur i Hrvatska Dubica.

Tablica 48: Broj registriranih udruga prema jedinicama lokalne samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji na dan 14.9.2022. godine

Jedinica lokalne samouprave	Broj udruga
Sisak	503
Petrinja	186
Kutina	238
Novska	119
Glina	84
Hrvatska Kostajnica	38
Popovača	132
Donji Kukuruzari	14
Dvor	45
Gvozd	20
Hrvatska Dubica	12
Jasenovac	36
Lekenik	57
Lipovljani	30
Majur	12
Martinska Ves	39
Sunja	53
Topusko	30
Velika Ludina	25
Ukupno	1673

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, <https://registri.uprava.hr/#!udruge>, obrada: Regionalni koordinator Sisačko-moslavačke županije

Grafikon 23: Distribucija registriranih udruga u Sisačko-moslavačkoj županiji prema sjedištu

Izvor: Registar udruga Republike Hrvatske, <https://registri.uprava.hr/#!udruge>, obrada: Regionalni koordinator

Sisačko-moslavačke županije

Određeni broj udruga posljednjih nekoliko godina djeluje u skladu s obilježjima društvenoga poduzetništva te na taj način osiguravaju održivost svojim projektima.

1.4.6. Ostali subjekti

Turizam ima jednu od ključnih uloga u razvoju Sisačko-moslavačke županije. U županiji djeluju Turistička zajednica Sisačko-moslavačke županije, Turističke zajednice gradova Siska, Petrinje, Kutine, Novske, Popovače i Hrvatske Kostajnice, Turističke zajednice Topusko i Lipovljani, Turističke zajednice općina Lekenik i Jasenovac koje značajno doprinose upravljanju razvojem.

1.5. SWOT ANALIZA

S ciljem definiranja razvojnih potencijala i razvojnih izazova korištena je SWOT analiza: alat koji služi za prepoznavanje prednosti, slabosti, prilika i prijetnji (ili izazova), uzimajući u obzir kako unutarnje, tako i vanjsko okruženje.

SNAGE	SLABOSTI
<u>Društvo</u> Dominacija udjela radno sposobnog stanovništva u dobi od 15 do 65 godina starosti (65,96 %) Razvoj društvene infrastrukture u svrhu poboljšanja kvalitete života	<u>Društvo</u> Posljedice katastrofalnog potresa na život stanovnika Snažan trend iseljavanja stanovništva Visoka stopa nezaposlenosti Neodgovarajuća i nedostatna opremljenost većine

Kontinuirana obnova i izgradnja objekata zdravstvene i obrazovne infrastrukture

Započet proces deinstitucionalizacije ustanova socijalne skrbi na području županije

Razvijen nevladin sektor s dostupnim uslugama za građane

Započet proces modernizacije strukovnih programa škola u skladu s potrebama tržista rada i visoka razina inovativnosti mladih

Postojanje subvencioniranja i sufinanciranja troškova za srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje

Gospodarstvo

Snažna tradicija obrta, malog i srednjeg poduzetništva, industrije i poljoprivrede

Veliki broj opremljenih postojećih i planiranih poduzetničkih zona uz glavne prometne smjerove

Postojanje kapacitiranih potpornih institucija za poduzetnike - poduzetnička infrastruktura

Povoljni poduzetnički krediti s povlaštenim kamatama za poduzetnike

Razvoj investicijskog okruženja s ciljem poticanja ulaganja i jačanja poduzetničke kulture

Postojanje raspoloživih i neiskorištenih gospodarskih kapaciteta koji se brzo mogu staviti u funkciju

Postojanje prerađbenih kapaciteta za poljoprivrednu i prehrambenu industriju

Izvozno-proizvodna županija

Resursi mineralnih sirovina (nafta, plin, kamen)

Održivo korištenje prirodnih resursa i baštine u svrhu gospodarskog razvoja

Dostupnost kvalificirane i iskusne radne snage za pojedine sektore (metaloprerađivačka, kemijska, tekstilna, prehrambena industrija, turizam i ugostiteljstvo te zdravstvo)

Postojanje uvjeta za razvoj različitih oblika turizma (lovni, ribolovni, robinzonski, seoski, rekreativni, lječilišni, cikloturizam, gastroturizam i sl.)

Broj smještajnih kapaciteta u turizmu u stalnom porastu

Bogato i raznovrsno kulturno i povijesno naslijeđe

Njegovanje tradicijskih vrijednosti, lokalne kulture i običaja

Očuvane autohtone pasmine i sorte (s mogućnošću brendiranja i zaštite geografskog podrijetla proizvoda)

Stanje u okolišu i prostoru

Povoljan zemljopisni, geostrateški i geopolitički položaj (Hrvatska - EU)

Postojanje razgranate prometne mreže (povoljan prometni položaj, blizina aerodroma, dobra cestovna povezanost, postojeći željeznički promet)

Postojanje osnovne infrastrukturne mreže (ceste, riječni plovni put, željezница, vodovodi, elektroenergije, telekomunikacije, magistralni naftovod i plinovod i dr.)

Očuvane prirodne vrijednosti (Lonjsko polje, Odransko

objekata zdravstvene i socijalne skrbi te ustanova za odgoj i obrazovanje, kulturu i sport i dr.

Nepovoljna demografska slika (udio stanovništva starog 65 godina i više je 24,51 % te prema tome Sisačko-moslavačka županija spada među demografski najugroženije županije u Republici Hrvatskoj)

Nepovoljna obrazovna struktura

Izražen proces napuštanja i propadanja ruralnih sredina (visok udio stare i radno neaktivne populacije)

Visok stupanj socijalne i radne isključenosti

Nedostatno ulaganje u razvoj kadrova

Nedostatno korištenje mogućnosti za cjeloživotno obrazovanje

Neusklađenost između ponude i potražnje na tržištu rada značajan odljev obrazovanih ljudi, osobito mladih iz SMŽ

Gospodarstvo

Pad prihoda i pad izvoza zbog posljedica pandemije uzrokovane virusom COVID-19

Neobnovljeni u potresu uništeni gospodarski objekti

Nedovoljno razvijena poduzetnička klima

Neusklađenost potreba investitora i mogućnosti gradnje u poslovnim zonama

Pad broja obrtnika

Neravnomjerna gustoća naseljenosti i broja zaposlenih

Nedovoljna iskorištenost turističkih potencijala

Nedovoljno razvijen zdravstveni turizam

Nedovoljna iskorištenost kulturne baštine u turističke svrhe

Nedovoljan broj (visoko) kategoriziranih smještajnih kapaciteta

Neiskorišten potencijal autohtone gastronomске ponude i poljoprivrednih proizvoda/nedostatak zaštićenih i brendiranih proizvoda

Zapuštenost i usitnjenost poljoprivrednog zemljišta

Nedostatno navodnjavanje poljoprivrednog zemljišta

Male količine poljoprivrednih proizvoda - nekonkurentnost

Niska razina energetske učinkovitosti i korištenja obnovljivih izvora energije

Slaba povezanost obrazovno-istraživačkih institucija i gospodarstva te nedovoljna razina ulaganja u istraživanje i razvoj

Zastarjeli tehnološki procesi

Niska razina korištenja informacijsko-komunikacijske tehnologije

Stanje u okolišu i prostoru

Nezadovoljavajuće stanje prometne infrastrukture i komunikacije u pojedinim dijelovima županije

Nedostatno održavanje županijskih i lokalnih cesta, putova, mostova i željezničkih pruga

Neravnomjeren razvoj županije

polje, Moslavačka gora, Sunjsko polje...)	Neuređeni riječni plovni putevi (Sava, Kupa, Una)
Razvoj sustava upravljanja i korištenja prirodnih vrijednosti (Natura i zaštićena područja SMŽ)	Nedovoljno razvijen javni prijevoz u SMŽ
Bogati prirodni resursi posebice za proizvodnju hrane i energije (šume, geotermalni izvori, voda, poljoprivredno zemljište, mineralne sirovine)	Nezadovoljavajuće stanje i nedovoljno razvijena komunalna infrastruktura u pojedinim dijelovima županije
Prostorna i biološka raznolikost	Nedovoljno razvijena svijest o održivom gospodarenju otpadom, nepotpun sustav gospodarenja otpadom, povećane količine otpada nastale kao posljedica potresa
Povoljni klimatski uvjeti za razvoj ekološki prihvatljive poljoprivredne proizvodnje (povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, pčelarstvo, peradarstvo, ljekovito bilje i dr.)	Neuređen katastar podzemnih instalacija (vodovod, kanalizacija, HT, HEP, plinovod)
Vodni resursi	Nezavršen proces razminiranja na minski zagađenim područjima SMŽ
Termalni izvori	Nedovoljna zaštita okoliša (onečišćenje izvora vode, sustav odvodnje i zbrinjavanje otpada)
<i>Institucionalni kontekst</i>	Nedostatna finansijska sredstva za provedbu praćenja kvalitete sastavnica okoliša
Jačanje konkurentnosti kroz umrežavanje (zadruge, klasteri, LAG-ovi)	Nedovoljno iskorišteni prirodni resursi SMŽ
Velik broj udruga različitog područja djelovanja (udruge unutar civilnog sektora, nevladine organizacije)	Neusklađenost prostorno-planske dokumentacije s novim gospodarskim trendovima i zahtjevima investitora
Visoka razina suradnje s JLS u sastavu SMŽ (horizontalno i vertikalno)	<i>Institucionalni kontekst</i>
Izrađeni sektorski strateški planovi i programi razvoja (poljoprivreda, turizam, poduzetništvo, program razvoja poduzetničkih zona, ljudski potencijali)	Nedovoljno učinkovita institucionalna podrška na svim razinama
Pokrivenost županije prostorno-planskom dokumentacijom	Neriješeni imovinsko-pravni odnosi
Kontinuirana međuregionalna i prekogranična suradnja	
Razvijeni kapaciteti Županije za korištenje programa i fondova EU	

PRILIKE	PRIJETNJE
<u>Društvo</u>	<u>Društvo</u>
Ublažavanje negativnih demografskih kretanja	Potresom razrušeni stambeni i javni objekti
Potpore procesu deinstitucionalizacije	Kontinuitet depopulacije, stareњe stanovništva i deruralizacija
<u>Gospodarstvo</u>	Odljev stručnih i visokoobrazovanih kadrova (emigracija mladih i obrazovanih)
Domaća i strana poticanja razvoja poduzetništva	<u>Gospodarstvo</u>
Nacionalni sustav poticanja poduzetništva	Izrazito nepovoljne posljedice pandemije i potresa
Obnova tradicionalnog obrta	Smanjivanje interesa za tradicionalna zanimanja (bez razmatranja ekonomske isplativosti/neisplativosti)
Poticati razvitak novih industrija temeljenih na suvremenim tehnologijama i sa što višim stupnjem dodane vrijednosti	Nefleksibilan i neadekvatan model obrazovnog sustava koji ne odgovara potrebama gospodarstva
Sredstva EU fondova na raspolaganju za projekte	Nezainteresiranost poslodavca za zapošljavanje radnika starije dobi
Razvoj znanstveno-istraživačkih i IT centara povezanih s potrebama i u suradnji s gospodarskim sektorom	Nedovoljno poticanje stvaranja brenda
Usklađivanje obrazovnog sustava s potrebama tržista rada	Smanjena dostupnost kapitala za poslovna ulaganja
<u>Stanje u okolišu i prostoru</u>	Neadekvatan sustav upravljanja povjesno-kulturnom baštinom
Izgradnja i poboljšanje prometne i ostale infrastrukture (cestovne, željezničke, riječne i dr.)	Neadekvatnost zakonske regulative vezane uz korištenje poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu RH
Dovršetak izgradnje autoceste Sisak - Zagreb	„Siva“ ekonomija
Ulazak Hrvatske u schengenski prostor (vanjska granica EU)	Nepostojanje sustava za navodnjavanje
Mogućnost razvoja riječnog prometa	

Poboljšanje sustava i tehnologija za gospodarenje otpadom

Izgradnja i poboljšanje energetske i informacijsko-komunikacijske infrastrukture

Povećanje proizvodnje energije iz obnovljivih izvora i poboljšanje energetske učinkovitosti

Izgradnja i razvoj stakleničke proizvodnje

Proglašavanje EKOZONA na mikroregionalnoj razini

Jačanje konkurentnosti kroz brendiranje autohtonih i/ili eko prihvatljivih proizvoda te zaštita geografskog podrijetla

Institucionalni kontekst

Uspostavljanje bilateralne i multilateralne suradnje sa zemljama u okruženju

Jačanje ljudskih potencijala i strateško umrežavanje na regionalnoj i lokalnoj razini sa svrhom učinkovitijeg upravljanja projektima i cjelokupnim razvojem

Stanje u okolišu i prostoru

Povećane količine otpada i njihovo neadekvatno zbrinjavanje

Neravnomjeran razvoj pojedinih dijelova županije zbog posljedica ratnih djelovanja (minski zagađena područja, oštećeni infrastrukturni objekti, depopulacija)

Degradacija postojeće infrastrukture radi nedostatka finansijskih sredstava za redovno kvalitetno održavanje

Nedovoljno razrađen sustav gospodarenja otpadom

Neprilagođenost klimatskim promjenama i rastuća opasnost od elementarnih nepogoda i katastrofa (poplave, potresi, tuče, suše i dr.)

Dugotrajan i zahtjevan postupak izmjene prostorno-planske dokumentacije

Nedostatni podaci o kvaliteti sastavnica okoliša

2. REZULTATI PROVOĐENJA PRIJAŠNJIH STRATEGIJA

2.1. INSTITUCIONALNI UČINCI

Prva Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2007. - 2013. usvojena je na 15. sjednici Županijske skupštine Sisačko-moslavačke županije 24. prosinca 2007. godine te objavljena u Službenom glasniku Sisačko-moslavačke županije br. 19 od 27. prosinca 2007. godine. Županijska razvojna strategija objavljena je 27. prosinca 2007. godine i na internetskoj stranici www.smz.hr na hrvatskom i engleskom jeziku.

Donošenjem Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske (NN 153/09), usvajanjem Strategije regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011. - 2013. u lipnju 2010. godine i donošenjem Pravilnika o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija (NN 53/10), pokrenut je sustavan proces strateškog planiranja regionalnog razvoja na razini županija u Republici Hrvatskoj. U svim županijama osnovane su županijske razvojne agencije kojima su dodijeljene uloge i odgovornosti regionalnih koordinatora, usvojena je prva generacija županijskih razvojnih strategija, uspostavljena su županijska partnerstva radi postizanja konsenzusa oko definiranja razvojnih prioriteta županija i identifikacije prioritetnih razvojnih projekata.

Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije za razdoblje 2011. - 2013. usvojena je na 13. sjednici Županijske skupštine održanoj 21. veljače 2011. godine te objavljena u Službenom glasniku Sisačko-moslavačke županije broj 3 od 22. veljače 2011. godine.

Glavni nositelji izrade ŽRS bili su upravni odjeli Županije te Županijski razvojni tim. Koordinator izrade bila je Razvojna agencija Sisačko-moslavačke županije SI-MO-RA d.o.o. Kroz niz radionica pripremljene su i verificirane pojedine faze strategije, od osnovne analize preko SWOT analize do strateških ciljeva, prioriteta i mjera. Izrađen je i Akcijski plan provedbe u kojem su za sva četiri cilja, prioritete i mjere izrađene provedbene aktivnosti, mjerljivi pokazatelji uspješnosti provedbe s izvorima provjere, navedeni su izvori financiranja i ukupno planirana sredstva za razdoblje 2011. - 2013.

Na prijedlog Sisačko-moslavačke županije, a prema naputku Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Vlade RH, važenje Strategije 2011. - 2013. u nekoliko je navrata produljeno. Odluke o produljenju važenja ŽRS SMŽ 2011. - 2013. na 2014., 2015., 2016., i 2017., godinu donijela je Županijska skupština te ih objavila u sljedećim brojevima Službenog glasnika Sisačko-moslavačke županije: 16/2013., 22/2014., 34/2015. i 27/2016.

Novi Zakon o regionalnom razvoju donesen je 4. prosinca 2014. godine i objavljen u NN br. 147/14. Zakonom su određena sljedeća načela politike regionalnog razvoja: solidarnost i usmjerenost, partnerstvo i suradnja, strateško planiranje, udruživanje finansijskih sredstava, praćenje i vrednovanje, održivost te autonomija lokalne i područne (regionalne) samouprave. Zakonom su također određeni poslovi županija te regionalnih koordinatora.

U skladu s odredbama Zakona o regionalnom razvoju, poslovi koordiniranja izrade Županijske razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije 2017. - 2020. Odlukom Župana (KLASA: 302-02/16-01/01, URBROJ: 2176/01-02-16-1 od 16. veljače 2016. godine) povjereni su Županijskoj razvojnoj agenciji SI-MO-RA-i.

Županijska razvojna strategija Sisačko-moslavačke županije 2017. - 2020. bila je osnovni strateški planski dokument za održiv društveno-gospodarski razvoj županije s ciljem bolje povezanosti lokalnih i regionalnih razvojnih potreba. Županijska razvojna strategija je izrađena u skladu s odredbama Zakona o regionalnom razvoju Republike Hrvatske, Pravilnikom o obveznom sadržaju, metodologiji izrade i načinu vrednovanja županijskih razvojnih strategija te Smjernicama za izradu županijskih razvojnih strategija, praćenje i vrednovanje njihove provedbe. Županijska skupština Sisačko-moslavačke županije na 8. sjednici održanoj 13. srpnja 2018. godine usvojila je Odluku o donošenju Županijske razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije 2017. - 2020. godine koja je objavljena u „Službenom glasniku Sisačko-moslavačke županije“ br. 23 od 16. srpnja 2018. godine.

Proces planiranja, izrade i donošenja županijske razvojne strategije bio je usmjeren ostvarenju vizije razvoja Sisačko-moslavačke županije, županije gospodarskog rasta temeljenog na inovativnoj, elektroničkoj i izvozno orijentiranoj industriji, poljoprivrednoj proizvodnji i prerađivačkoj industriji, turističkog odredišta

prepoznatljive očuvane povijesne i kulturne baštine i očuvanih prirodnih resursa, razvijene infrastrukture poželjne ulagačima i stanovnicima za rad i življenje.

Promjene koje se žele postići na razini županije izražene su u obliku hijerarhije ciljeva, prioriteta i mjera u čijem oblikovanju su aktivno sudjelovali predstavnici svih županijskih upravnih odjela, institucija kojima je osnivač županija, trgovačkih društava u vlasništvu Županije, a koji su ujedno i nositelji u provedbi zacrtanih mjera koje proizlaze iz prioriteta i ciljeva te s njima tvore hijerarhijsku strukturu.

Regionalni koordinator u suradnji s upravnim tijelima, ustanovama i tvrtkama u vlasništvu Sisačko-moslavačke županije svake godine izrađuje godišnje izvješće o rezultatima provedbe Županijske razvojne strategije Sisačko-moslavačke županije odnosno Plana razvoja. Strukturu i sadržajna određenja izvješća izrađuju se sukladno Uputi Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije, a sastoji se od opisnog dijela u kojem nositelj izvještava o realizaciji na razini strateških ciljeva, prioriteta i mjera i tabelarnog dijela u kojem su unesene informacije i podatci o realizaciji svih APP-a, a koji su od strateške važnosti za razvoj županije.

Provedba Županijske razvojne strategije unaprijedila je kapacitete svih dionika u području strateškog planiranja i upravljanja razvojem, utjecala je na jačanje svijesti o važnosti porasta broja pripremljenih i kandidiranih projekata, porasta broja korisnika različitih izvora sredstava za financiranje projekata iz EU fondova, ali i s nacionalne razine te na ukupan razvoj županije, posebice strateški određenih grana gospodarstva.

3. MOGUĆNOSTI FINANCIRANJA PROVEDBE PLANA RAZVOJA SISAČKO-MOSLAVAČKE ŽUPANIJE ZA RAZDOBLJE DO 2027.

Sredstva koja će državama članicama biti dostupna u finansijskom razdoblju 2021. - 2027. dodjeljuju se iz dva izvora. Jedan je uobičajen i nazivamo ga Višegodišnjim finansijskim okvirom (VFO) koji se programira za sedmogodišnje razdoblje, dok je drugi izvor novost koja se pokazala potrebnom zbog krize uzrokovane virusom COVID-19. Taj je izvor „EU sljedeće generacije“ (u dalnjem tekstu: NGEU, engl. Next Generation EU).

Sredstva dodijeljena iz VFO-a iznose 1 074,3 milijardi eura, dok se 750 milijardi eura financira iz instrumenta NGEU-a. Od 750 milijardi eura u okviru NGEU, 390 milijardi eura odnosi se na bespovratna sredstva, dok se 360 milijardi eura odnosi na zajmove državama članicama. Sredstva dodijeljena Republici Hrvatskoj za finansijsko razdoblje 2021.-2027. iznose u cijenama iz 2018. gotovo 14 milijardi eura iz VFO-a te otprilike 10 milijardi eura iz NGEU.

Fond solidarnosti EU

Procijenjena vrijednost ukupne izravne štete prouzročene serijom potresa, od kojih se prvi dogodio 28. prosinca 2020. godine, a najsnažniji 29. prosinca 2020. godine magnitude 6,2 M s epicentrom 5 kilometara jugozapadno od grada Petrinje, iznosi 41.633.410.427 HRK (5.508.740.811 EUR) što čini 10,21 % bruto nacionalnog dohotka (BND) Hrvatske.

Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. - 2026.

Europska unija je pripremila finansijski paket kojemu je svrha stvoriti temelje za ubrzani gospodarski oporavak te za digitalnu i zelenu transformaciju radi veće otpornosti društva i gospodarstva na buduće krize, a čelnici država članica Europske unije su 21. srpnja 2020. postigli dogovor o planu oporavka, odnosno instrumentu pod nazivom „EU sljedeće generacije“, kao i o Višegodišnjem finansijskom okviru za razdoblje 2021. – 2027. (VFO). U okviru instrumenta „EU sljedeće generacije“ uveden je Mechanizam za oporavak i otpornost za čiju je upotrebu ključno bilo pripremiti Nacionalni plan oporavka i otpornosti 2021. - 2026. Predmetni plan je pripremljen i 15. svibnja 2021. upućen u Europsku komisiju te je odobren od strane Komisije početkom srpnja 2021. u ukupnom iznosu od 6,3 milijarde eura, odnosno 47,5 milijardi kuna bespovratnih sredstava. Provedbom Nacionalnog plana oporavka i otpornosti dat će se doprinos i provedbi sedam vodećih inicijativa EU-a: energija, obnova, punjenje, povezivanje, modernizacija, ekspanzija, prekvalifikacija i usavršavanje.

Okosnicu Programa sačinjavaju reforme i investicije sažete u pet komponenti i zasebnu inicijativu:

- Gospodarstvo
- Javna uprava, pravosuđe i državna imovina
- Obrazovanje, znanost i istraživanje
- Tržište rada i socijalna zaštita
- Zdravstvo
- Inicijativa: obnova zgrada

Višegodišnji finansijski okvir 2021. - 2027.

Za novo razdoblje višegodišnjeg finansijskog okvira Europske unije Vlada Republike Hrvatske na sjednici 5. studenog 2020. donijela je Odluku o operativnim programima vezanim za Kohezijsku politiku za finansijsko razdoblje Europske unije 2021. - 2027. u Republici Hrvatskoj kako slijedi:

- 1) Program Konkurentnost i kohezija 2021. - 2027.
- 2) Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027.
- 3) Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027.

1) Program Konkurentnost i kohezija 2021. - 2027.

Europska komisija je 9. studenoga 2022. odobrila Program Konkurentnost i kohezija 2021.-2027., čime je ostvaren temelj za korištenje 5,203 milijardi eura, od čega iz Europskog fonda za regionalni razvoj 4,020 milijardi eura te iz Kohezijskog fonda 1,182 milijardi eura, koji će se provoditi kroz šest prioriteta u cilju ravnomjernog razvoja Hrvatske.

Prioriteti ulaganja u okviru Programa Konkurentnost i kohezija 2021. - 2027.

- Jačanje gospodarstva ulaganjem u istraživanje i inovacije, podupiranjem poslovne konkurentnosti, digitalizacije i razvoja vještina za pametnu specijalizaciju
- Jačanje digitalne povezivosti
- Promicanje energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, prilagodbe na klimatske promjene, sprječavanje rizika, zaštita okoliša i održivosti resursa
- Razvoj održive intermodalne urbane mobilnosti kao dio prijelaza na niskougljično gospodarstvo
- Razvoj održive, pametne i sigurne mobilnosti
- Jačanje zdravstvenog sustava; promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja

Ukupna vrijednost Programa Konkurentnost i kohezija 2021. – 2027. u smislu EU doprinosa za razdoblje do kraja 2029. godine je oko 36 milijardi kuna, a sredstva će biti usmjeravana na:

- jačanje segmenta istraživanja i razvoja
- jačanje konkurentnosti gospodarstva
- daljnog jačanja digitalizacije u smislu povezivosti (širokopojasna infrastruktura) i e-usluga
- daljnje jačanje kompetencija za provedbu S3
- ulaganja u energetsku učinkovitost (EE) i obnovljive izvore energije (OIE) mjere te razvoj pametnih energetskih mreža i naprednih mjernih sustava
- vodno-komunalnu infrastrukturu
- gospodarenje otpadom uz poštivanje načela kružnog gospodarstva
- bioraznolikost i zelenu infrastrukturu
- borbu protiv klimatskih promjena i prilagodbu klimatskim promjenama
- smanjenje onečišćenja od mina i neeksploiranih ubojnih sredstava
- jačanje održive, pametne i sigurne mobilnosti
- razvoj otporne, pametne, sigurne, održive i intermodalne TEN-T i (ne)TEN-T mreže
- jačanje zdravstvenog sustava
- promicanje socijalnog uključivanja, obrazovanja i cjeloživotnog učenja
- umanjenje i/ili dokidanje barijera za sudjelovanje u kulturi te izjednačavanje mogućnosti pristupa svih građana kroz gradnju, rekonstrukciju i opremanje kulturne infrastrukture bit će usmjereno na održive projekte koji doprinose društvenom razvoju
- osiguranje infrastrukturnih preduvjeta za razvoj novih diverzificiranih turističkih proizvoda i usluga koji se temelje na autentičnosti i tradicionalnim vrijednostima lokalnih zajednica.

Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027.

Integrirani teritorijalni program 2021. – 2027. (u dalnjem tekstu: ITP) obuhvaća ulaganja iz Europskog fonda za regionalni razvoj te Fonda za pravednu tranziciju za rješavanje specifičnih problema na lokalnoj i regionalnoj razini. Temelj ITP-a je Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske 2030. (NRS 2030.), hijerarhijski najviši akt strateškog planiranja u Republici Hrvatskoj koji između ostalog određuje četiri smjera razvoja, a za ITP je relevantan smjer Ravnomjerni regionalni razvoj.

Na temelju naučenih lekcija vezanih uz teritorijalni razvoj, uključujući i one koje proizlaze iz Projekta Slavonija, Baranja i Srijem, u novom programskom razdoblju kroz ovaj program cilj je na adekvatan način i cjelovito adresirati specifične probleme i potrebe na lokalnoj i regionalnoj razini. Stoga, navedeni Program predstavlja iskorak s obzirom na to da u odnosu na razdoblje 2014. – 2020. proširuje obuhvat ciljanog djelovanja EU sredstava na slabije razvijena područja, područja s razvojnim posebnostima te proširuje područja urbanih područja kako bi se omogućio ravnomjeran razvoj Hrvatske. Mehanizam integriranih teritorijalnih ulaganja

(ITU mehanizam), kao mehanizam koji kombinira sredstva iz više tematskih ciljeva te ima naglašenu teritorijalnu dimenziju, a u Republici Hrvatskoj se koristi za održivi urbani razvoj, u razdoblju 2014. - 2020., pokazuje važnost i uspjeh integriranog pristupa pa zato proširuje sa sadašnjih osam na ukupno 22 grada, čime će se osigurati ključna uloga velikih i srednjih gradova/sjedišta županija kao pokretača razvoja cjelokupnog područja županija.

Putem Mehanizma za pravednu tranziciju uspostavljenom u okviru kohezijske politike u kojem je kvalificirana Sisačko-moslavačka županija, na raspolaganju je oko 110 milijuna eura iz Fonda za pravednu tranziciju.

Stoga, u pogledu ekonomsko-geografske pokrivenosti, ITP će se usredotočiti na sljedeća područja:

- pametnu specijalizaciju i jačanje pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti odnosno industrijsku tranziciju
- razvoj pametnih i održivih gradova.

U okviru Integriranog teritorijalnog programa na raspolaganju je 1,569 miliardi eura iz Europskog fonda za regionalni razvoj te Fonda za pravednu tranziciju.

Prioriteti ulaganja u okviru ITP-a su:

- Održivo regionalno gospodarstvo
- Poticanje zelene tranzicije
- Razvoj urbanih područja kao pokretača regionalnog rasta i razvoja njihovih funkcionalnih područja te razvoj održivih i zelenih otoka
- Pravedna tranzicija.

U kontekstu mehanizma Integriranog teritorijalnog ulaganja (ITU), Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije je 24. svibnja 2019. donijelo Odluku kojom se grad Sisak s okolnim područjem utvrđuje područjem za moguće proširenje provedbe mehanizma integriranih teritorijalnih ulaganja u finansijskom razdoblju 2021. - 2027. Grad Sisak s okolnim područjem predstavlja veće urbano područje s obzirom na to da prema posljednjem službenom Popisu stanovništva, kućanstva i stanova iz 2011. u Republici Hrvatskoj, ima 47 768 stanovnika.

Osim navedenog, posebnost Sisačko-moslavačke županije je označena i kroz Europski zeleni plan novoosnovanog Fonda pravedne tranzicije. Postizanje ciljeva nulte emisije stakleničkih plinova do 2050.

godine i održavanje globalne prosječne temperature u rasponu od 1,5 - 2,0 °C od predindustrijske razine, kako je određeno međunarodnim obvezama iz Europskog zelenog plana i Pariškog sporazuma, zahtijevat će zajedničke napore svih sektora na globalnoj razini. Iako je na nacionalnoj razini Republika Hrvatska među zemljama EU-a s najnižom emisijom CO₂ po glavi stanovnika, svrstavajući se iznad prosjeka EU-a po udjelu obnovljivih izvora energije (OIE), nije iznimka u rješavanju izazova prijelaza na ugljičnu neutralnost na regionalnoj razini.

PLAN ZA INDUSTRIJSKU TRANZICIJU REGIJE PANONSKA HRVATSKA

Plan za industrijsku tranziciju Panonske Hrvatske (Plan)⁴ temeljni je akt strateškog planiranja koji usmjerava industrijsku tranziciju i gospodarski razvoj Panonske Hrvatske u novom programskom razdoblju 2021. - 2027. godine. Plan za industrijsku tranziciju Panonske Hrvatske (u dalnjem tekstu: Plan) dostupan je na službenoj mrežnoj stranici Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije: <https://razvoj.gov.hr/>.

Provjeda Plana doprinosit će postizanju Strateškog cilja 13. Nacionalne razvojne strategije 2030., „Jačanje regionalne konkurentnosti“ te će omogućiti pametnu specijalizaciju i jačanje pozicije regionalnog gospodarstva u globalnim lancima vrijednosti kroz sljedeće prioritete ulaganja:

- Jačanje regionalnog ekosustava za poduzetnike
- Razvoj i jačanje istraživačkih i inovacijskih kapaciteta te primjene naprednih tehnologija u okviru strateških lanaca vrijednosti
- Jačanje održivog rasta i konkurentnosti MSP-ova i otvaranje radnih mjesta u njima, među ostalim i kroz produktivna ulaganja u prioritetne niše Panonske Hrvatske
- Razvoj pametnih vještina za industrijsku tranziciju.

⁴ Plan je izrađen za osam županija NUTS2 regije Panonske Hrvatske: Bjelovarsko-bilogorsku, Brodsko-posavsku, Karlovačku, Osječko-baranjsku, Požeško-slavonsku, Sisačko-moslavačku, Virovitičko-podravsku i Vukovarsko-srijemsку županiju te ga je 26. studenog 2021. usvojilo Koordinacijsko vijeće Panonske Hrvatske.

U okviru Plana identificirani su regionalni lanci vrijednosti (RLV) u koje će se usmjeriti bespovratna sredstva iz fondova Europske unije namijenjena industrijskoj tranziciji u okviru Integriranog teritorijalnog programa (ITP) 2021. - 2027.

Planom za industrijsku tranziciju Panonske Hrvatske nastojat će se ojačati konkurentnost regionalnog gospodarstva putem dodatnog ciljanog ulaganja u razvoj prioritetnih sektora i prioritetnih niša:

- Prehrambeno-prerađivačka industrija
- Drvno-prerađivačka industrija
- Metalo-prerađivačka industrija
- IKT sektor
- Sektor turizma.

Za Panonsku Hrvatsku ukupno je predloženo 18 prioritetnih niša koje će se grupirati u 5 regionalnih lanaca vrijednosti (RLV-a):

1. Hrana i poljoprivreda Panonske Hrvatske (Agri-food RLV)

- Luksuzni prehrambeni brendovi
- Svježa hrana u segmentu „Prikladno za uporabu ili brzu pripremu“
- Zdrava i funkcionalna hrana (uključujući proizvode od ljekovitog bilja)
- Pametna poljoprivreda / Rješenja IKT i metaloprerađivačkog sektora za pametnu poljoprivrodu

2. RLV pametne i kreativne industrije

- IT rješenja i proizvodne tehnologije za industriju 4.0
- Proizvodi dvojne namjene (Dual-use)
- AutoCOM i pametna mobilnost
- Metaloprerađivački proizvodi s integriranim uslugama (servitizacija)
- Gaming

3. RLV zelenog rasta

- Čiste i zelene tehnologije i ekoproizvodi
- Zelena gradnja
- Drvni interijeri i proizvodnja namještaja po mjeri
- (Ostali) Finalni proizvodi od drva
- Rješenja metaloprerađivačkog sektora za šumarstvo (drvne tehnologije)

4. RLV kontinentalnog turizma

- Kulturni turizam
- Zdravstveni turizam
- Aktivni turizam
- Zeleni/eko/ruralni turizam.

Temeljem smjernica Europske komisije za industrijsku tranziciju, a nastavno na utvrđene potrebe gospodarstva, definirani su smjerovi promjena Panonske Hrvatske koji bi trebali doprinijeti industrijskoj tranziciji prema sektorima/nišama veće dodane vrijednosti:

- **Širenje i difuzija inovacija** kroz poticanje strateških partnerstva za inovacije i razvoj inovacijskih klastera u prioritetnim nišama
- **Promicanje poduzetništva i ulaganja privatnog sektora** kroz poticanje rasta i razvoja inovativnih startup-ova i MSP-ova u prioritetnim nišama
- **Priprema za poslove u budućnosti** kroz razvoj pametnih vještina za industrijsku tranziciju
- **Podržavanje prijelaza na niskougljično i kružno gospodarstvo** kroz digitalnu i zelenu tranziciju (horizontalna aktivnost).

Program Učinkoviti ljudski potencijali 2021. - 2027.

Prioriteti u Programu učinkoviti ljudski potencijali 2021. – 2027. nose ukupnu vrijednost od 14,5 milijardi kuna (1.933.570.912 eur) za razdoblje do kraja 2029. godine. Obuhvaćeni su posebni ciljevi u okviru cilja politike 4 za Europski socijalni fond plus.

Četiri prioritetna područja ulaganja u okviru Programa učinkoviti ljudski potencijali 2021. - 2027.:

- Tržište rada
- Obrazovanje i cjeloživotno učenje
- Socijalno uključivanje
- Zdravstvo

Sredstva će biti usmjereni na:

- veći pristup zaposlenju i aktivacijske mjere za sve tražitelje posla, posebice mlade
- modernizaciju institucija i usluga tržišta rada
- promicanje prilagodbe radnika, poduzeća i poduzetnika promjenama
- veća kvaliteta, uključivost i djelotvornost sustava obrazovanja
- promicanje jednakog pristupa kvalitetnom i uključivom obrazovanju i osposobljavanju

- promicanje cjeloživotnog učenja
- poticanje aktivnog uključivanja
- promicanje socioekonomske integracije državljana trećih zemalja, uključujući migrante
- promicanje socioekonomske integracije marginaliziranih zajednica poput Roma
- poboljšanje jednakog i pravodobnog pristupa kvalitetnim, održivim i cjenovno pristupačnim uslugama
- modernizaciju sustava socijalne zaštite i otpornosti sustavâ zdravstvene skrbi i usluga dugotrajne skrbi
- suzbijanje materijalne oskudice osiguravanjem hrane i/ili osnovne materijalne pomoći za najpotrebitije.

POPIS TABLICA

Tablica 1. Broj i gustoća stanovnika po jedinicama lokalne samouprave SMŽ.....	10
Tablica 2: Obrazovna struktura stanovništva Sisačko-moslavačke županije	20
Tablica 3: Dječji vrtići i druge pravne osobe koje ostvaruju program predškolskog odgoja.....	22
Tablica 4: Broj osnovnih škola i upisanih učenika na početku školske godine u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju 2014./2015. do 2021./2022.....	22
Tablica 5: Srednje škole Sisačko-moslavačke županije, broj upisanih učenika na početku školske godine u razdoblju 2014./2015. do 2021./2022.....	23
Tablica 6: Studenti s područja Sisačko-moslavačke županije koji su upisani na stručni i sveučilišni studij od akademske 2014./2015. godine do 2020./2021. godine.....	24
Tablica 7: Studenti s područja Sisačko-moslavačke županije koji su diplomirali/završili sveučilišni ili stručni studij u razdoblju od 2014. do 2020. godine	25
Tablica 9: Bruto domaći proizvod po stanovniku (HRK i EUR) i standardu kupovne moći u RH i SMŽ u razdoblju od 2016. do 2018. godine	34
Tablica 10: Pregled podataka o izravnim stranim ulaganjima, RH i SMŽ od 2014. do 2019. godine	35
Tablica 11: Pregled bruto investicija u novu dugotrajnu imovinu prema lokaciji investicijskih objekata za RH i SMŽ od 2014. do 2020. godine	36
Tablica 12: Pregled bruto investicije samo u novu dugotrajnu imovinu u Sisačko-moslavačkoj županiji prema najznačajnijim djelatnostima od 2014. do 2020. godine	37
Tablica 13: Pregled bruto investicija samo u novu dugotrajnu imovinu u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini poduzeća od 2014. do 2020. godine	37
Tablica 14: Robna razmjena s inozemstvom SMŽ (ukupan izvoz i uvoz) u razdoblju od 2015. do 2021. godine	38
Tablica 15: Robna razmjena Republike Hrvatske i Sisačko moslavačke županije I. – VI. 2020. i I. – VI. 2021. godine	39
Tablica 16: Izvoz i uvoz SMŽ prema NKD-u 2007. u razdoblju od 2016. do 2021. godine	40
Tablica 17: Pregled broja tvrtki u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini i djelatnostima od 2017. do 2020. godine	42
Tablica 18: Pregled broja zaposlenih u Sisačko-moslavačkoj županiji prema veličini poduzeća i djelatnostima od 2014. do 2020. godine.....	43

Tablica 19: Osnovni finansijski rezultati poslovanja poduzetnika Sisačko-moslavačke županije u 2019./2020. godini (iznosi u kn)	45
Tablica 20: Broj obrta i zaposlenih na području Sisačko-moslavačke županije u 2001. godini i u razdoblju od 2014. do 2021. godine	47
Tablica 21: Prosječan broj nezaposlenih osoba i stopa registrirane nezaposlenosti po županijama u razdoblju od 2017. do 2021. godine	48
Tablica 22: Prosječan broj nezaposlenih osoba po gradovima i općinama SMŽ u razdoblju od 2017. do 2021. godine	49
Tablica 23: Prosječan zaposlenih osoba prema spolu u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine	50
Tablica 24: Broj nezaposlenih osoba u Sisačko-moslavačkoj županiji prema razini obrazovanja u razdoblju od 2017. do 2020. godine	51
Tablica 25: Prosječan broj nezaposlenih osoba prema dobi i spolu u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2021. godine	51
Tablica 26: Registrirana zaposlenost prema sektorima u RH i po županijama u razdoblju od 2019. do 2021. godine	53
Tablica 27: Dolasci i noćenja turista u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2019. do 2021. godine	58
Tablica 28: Broj noćenja prema vrstama smještajnih objekata u razdoblju od 2019. do 2021. godine u Sisačko-moslavačkoj županiji	59
Tablica 30: Kretanje broja i površine ARKOD parcela (ha) u razdoblju od 2017. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije	64
Tablica 31: Broj PG-a, broj i površina ARKOD parcela prema grupama s obzirom na ukupnu površinu parcela poljoprivrednika od 2018. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije	65
Tablica 32: Ukupan broj ARKOD parcela prema vrstama nasada u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2019. do 2021. godine	66
Tablica 33: Broj subjekata upisanih u Vinogradarski registar na dan 31.12.2020.	66
Tablica 34: Tražene kulture na jedinstvenom zahtjevu i ekološka poljoprivredna proizvodnja, usporedba podataka 2020. i 2021. godina	67
Tablica 35: Broj grla ekološki uzgojene stoke na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju 2016. - 2020.	68

Tablica 36: Broj grla stoke i peradi u razdoblju od 2018. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije (konvencionalna poljoprivredna proizvodnja)	68
Tablica 37: Količina isporučenog kravljeg mlijeka i ukupan broj isporučitelja kravljeg mlijeka tijekom 2020. godine	69
Tablica 38: Broj i tip poljoprivrednih gospodarstava Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2017. do 2020. godine	70
Tablica 39: Broj nositelja poljoprivrednih gospodarstava prema dobi u razdoblju od 2016. do 2021. godine	71
Tablica 40: Kretanje ukupnog broja OPG-a i ukupnog broja članova na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2018. do 2021. godine	73
Tablica 41: Školska sprema nositelja poljoprivrednih gospodarstava od 2017. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije.....	74
Tablica 42: Glavne vrste krupne i sitne divljači na području Sisačko-moslavačke županije	76
Tablica 44: Pregled količina sakupljenog komunalnog otpada i broj stanovnika obuhvaćenih organiziranim sakupljanjem po gradovima i općinama na području Sisačko-moslavačke županije u 2020. godini	86
Tablica 45: Duljina cestovne mreža u Sisačko-moslavačkoj županiji i njen udio u ukupnoj mreži RH.....	98
Tablica 46: Struktura po skupinama vozila na brojačkom mjestu Žažina u 2019. godini	99
Tablica 47: Duljina, udio i gustoća pojedinih vrsta pruga u Sisačko-moslavačkoj županiji	106
Tablica 48: Područja NATURA 2000 u Sisačko-moslavačkoj županiji	113
Tablica 49: Dijelovi prirode - prijedlog za zaštitu međunarodnog i nacionalnog značaja.....	116
Tablica 51: Broj registriranih udruga u Sisačko-moslavačkoj županiji prema području djelovanja na dan 14.9.2022. godine.....	122
Tablica 52: Broj registriranih udruga prema jedinicama lokalne samouprave u Sisačko-moslavačkoj županiji na dan 14.9.2022. godine.....	124

POPIS GRAFIČKIH PRIKAZA

Grafikon 1: Kretanje broja upisanih i diplomiranih studenata s područja Sisačko-moslavačke županije u razdoblju akademskih godina 2014./2015. do 2020./2021.....	25
Grafikon 2: Bruto domaći proizvod (tis.kn) po županijama u razdoblju od 2015. do 2018. godine	33

Grafikon 3: Bruto domaći proizvod po stanovniku (HRK i EUR) za RH i SMŽ u razdoblju 2015. - 2018. godine	34
Grafikon 4: Broj osiguranika u Sisačko-moslavačkoj županiji prema djelatnostima, stanje siječanj 2022. godine	54
Grafikon 5: Dolasci i noćenja turista u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2019. do 2021. godine	59
Grafikon 6: Broj noćenja u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju 2019. – 2021. godine	60
Grafikon 7: Turistički promet prema organizaciji dolaska turista na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2019. do 2021. godine	60
Grafikon 8: Udio prometa prema organizaciji dolaska turista na područje Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2019. do 2021. godine	61
Grafikon 9: Broj nositelja poljoprivrednih gospodarstava prema dobi od 2017. do 2021. godine na području Sisačko-moslavačke županije	71
Grafikon 10: Kretanje ukupnog broja OPG-a i ukupnog broja članova na području Sisačko-moslavačke županije u razdoblju od 2017. do 2019. godine	72
Grafikon 11: Školska spremna nositelja poljoprivrednih gospodarstava od 2017. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije	73
Grafikon 12: Ukupna količina proizvedenog komunalnog otpada u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2017. do 2020. godine	85
Grafikon 13: Trend temperature zraka od 1980. do 2020. u Hrvatskoj i globalno	87
Grafikon 14: Zahvaćene količine vode i duljina vodoopskrbne mreže u razdoblju od 2016. do 2020. godine u Sisačko-moslavačkoj županiji.....	90
Grafikon 15: Kretanje količina otpadne vode i duljina kanalizacijske mreže od 2017. do 2020. godine...91	91
Grafikon 16: Ostvarena ušteda energije i smanjenje emisije CO ₂ u 2019. godini te planirane vrijednosti u 2020. godini	95
Grafikon 17: Prosječni godišnji (PGDP) i prosječni ljetni (PLDP) promet na brojnom mjestu Žažina u razdoblju od 2015. do 2019. godine	99
Grafikon 18: Registrirana vozila na motorni pogon u Sisačko-moslavačkoj županiji u razdoblju od 2018. do 2020. godine	100
Grafikon 19: Registrirana vozila na motorni pogon prema vrstama u 2020. godini u Sisačko-moslavačkoj županiji.....	100

Grafikon 20: Usporedni prikaz kretanja broja registriranih vozila na motorni pogon prema vrstama vozila od 2019. do 2020. godine na području Sisačko-moslavačke županije	101
Grafikon 21: Udio širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od ≥ 2 do ≥ 100 Mbit/s na području JLS SMŽ u listopadu 2021. godine	110
Grafikon 22: Distribucija broja registriranih udruga u Sisačko-moslavačkoj županiji prema području djelovanja	123
Grafikon 23: Distribucija registriranih udruga u Sisačko-moslavačkoj županiji prema sjedištu	124

POPIS SLIKA

Slika 1: Rizik od poplave izazvane izlijevanjem kopnenih vodenih tijela	92
Slika 2: Ukupni rizik od poplave izazvane izlijevanjem kopnenih vodenih tijela.....	93
Slika 3: Karta svjetlosnog zagađenja u Sisačko-moslavačkoj županiji (VIIRS 2019.)	96
Slika 4: Područja dostupnosti širokopojasnog pristupa pristupnim brzinama od ≥ 2 do 100 Mbit/s u Sisačko-moslavačkoj županiji.....	109
Slika 5: Udio domaćinstava koja koriste brzine širokopojasnog pristupa 2 do ≥ 100 Mbit/s u listopadu 2021. godine	110
Slika 6: Broj ŠPI putem nepokretne mreže u 4. kvartalu 2020. i usporedba s prethodnim razdobljima.	111
Slika 7 : Karta zaštićenih područja Sisačko-moslavačke županije	113